

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 51.

Onsdagen den 5 maj, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidna april.

§ 2.

Upplästes en till kammaren inkommen så lydande skrivelse:

Till riksdagens andra kammare.

Under hänvisning till bifogade läkareintyg, anhålles härmed vördsamt, att bli befriad från uppdraget att vara ledamot av riksdagens andra kammare.

Linköping den 5 maj 1920.

Otto Anderson,
repr. för Norrk.—Link.

Det i skrivelsen åberopade läkarintyget var av följande lydelse:

Att riksdagsmannen herr *Otto Anderson*, Linköping, på grund av höggradig neurasteni omedelbart är i behov av vård å nervkuranstalt och på den grund är förhindrad att under återstoden av den nu arbetande riksdagen fullgöra sitt uppdrag som ledamot av riksdagens andra kammare, intygas.

Linköping den 29 april 1920.

Oscar Tuvevesson,
legitimerad läkare.

Kammaren godkände den gjorda avsägelsen samt beslöt att om den härigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, jämlikt § 28 riksdagsordningen, hos Konungen göra anmälan; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

§ 3.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 419, om beviljande av medel för bestridande av Sveriges andel i kostnader för nationernas förbund.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 51.

§ 4.

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

Till avgörande förelåg nu första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass jämte två i ämnet väckta motioner.

I en den 19 mars 1920 dagtecknad proposition, nr 332, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

*Lag
om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av
1919 års klass.*

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

Utän hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen för varje truppslag av hären eller tjänst vid marinen närmare bestämmer.

§ 2.

Värnpliktig, som icke önskar komma i åtnjutande av den i § 1 oförmälda minskning av utbildningstiden, äger efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han in kallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

I sammanhang med denna proposition, vilken överlämnats till första sammansatta stats- och andra lagutskottet, hade utskottet till behandling förehåft två inom andra kammaren väckta motioner, nämligen:

nr 182, av herr *Jensen m. fl.*, däri förslagits, att riksdagen måtte besluta att nedsätta övningstiden i första tjänstgöringen med etthundrafentio dagar för alla de kategorier värnpliktiga av 1919 års klass, tillhörande härens och marinens olika vapenslag, vilka icke inrymdes i 1919 års ertima riksdags beslut, samt

nr 388, av herr *Hammar skjöld*, som föreslagit viss ändrad lydelse av § 1 i det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget.

Utskottet hemställde,

- 1:o) att riksdagen måtte, med avslag å herr Hammarskjölds ovanberörda motion, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande lagförslag; samt
2:o) att den av herr Jensen m. fl. avgivna motionen måtte anses besvarad genom utskottets under 1:o) gjorda hemställan.

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Widell, von Sydow, Andersson* i Knäppinge och *Söderhielm*, vilka yrkat, att utskottets hemställan under 1:o) skulle hava följande lydelse:

att riksdagen, med förklarande att i det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition framlagda lagförslag icke kunnat i oförändrad skick bifallas, måtte, med bifall till herr Hammarskjölds förutnämnda motion, för sin del antaga följande förslag till

*Lag
om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av
1919 års klass.*

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade ryteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt.

§ 2.

Värnpliktig, som icke önskar komma i åtnjutande av den i § 1 omnämnda minskning av utbildningstiden, äger efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han in kallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling;

av herr *von Koch*; samt

av herrar *J. Nilsson* i Malmö, *Sigfrid Hansson, Andersson* i Råstock och *Hagman* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets hemställan, vari de instämde, bort grundas på annan av dem angiven motivering.

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Söderhielm: Herr talman, mina herrar! Då riksdagen i fjol i samband med beslutet om avkortning av den första tjänstgöringstidens längd för värnpliktiga tillhörande infanteriet, trängden och intendenturtrupperna uttalat sig för, att jämväl specialvapnen tilldelade värnpliktiga skulle erhålla någon lättnad i den för dem bestämda tiden, var det nog bland dem, som haft anledning att något närmare syssla med hithörande frågor, mer än en som i sitt stilla sinne undrade, hur långt man verkligen skulle komma i denna sak utan att alltför mycket förneka den läpparnas bekännelse, man i början av denna riksdagsperiod så ofta fick höra, nämligen att man icke borde föregripa resultatet av den kommande försvarsutredningen.

Det gällde nämligen nu en mera ömtålig sak än tillförene, och man torde väl knappast misstaga sig, om man ser ett erkännande därav i den omständigheten, att dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet icke avlämnade något förslag till ändring i fråga om övningstiden för specialtrupperna på samma gång som förslaget om avkortning av infanteriets övningstid framlades. Beträffande infanteriet kunde man alltid, så länge man lät den fasta kadern vara i fred, försvara sig med, att man åtminstone skenbart lämnade organisationen orörd. Ej så när man kom till de beridna trupperna, ty här är organisationens effektivitet så intimt förbunden med tillvaron ej blott av utbildade människor utan i lika hög grad av tillräckligt antal för krigsbruk dresserade och brukbara hästar. Vidare kräver vården^o av det levande hästmaterialet betydligt större omsorg än vården om död materiel. Och slutligen äro vid specialtrupperna hela fredsorganisationen och hela utbildningsarbetet beträffande å ena sidan det fast anställda och å andra sidan det värnpliktiga manskapet sammanvävda med varandra på ett helt annat sätt och i ännu högre grad än vid infanteriet.

Den, som väntat, att försvarsrevisionen vid lösandet av den ingalunda lätta uppgift, som den fått av riksdagen, skulle låta sig angeläget vara att beakta även problemets militära sida och finna en utväg, som, på samma gång den tillgodosåge riksdagens önskan, kunde förhindra alltför hårda ingrepp på utbildningen samt häst- och materielvården, han har blivit grundligt besviken. Alla de tungt vägande erinringar, som fastställts av de militära myndigheterna, hava gått revisionens majoritet förbi. Då man, som försvarsrevisionen gör, avbryter tjänstgöringen vid ett fullkomligt godtyckligt valt datum, utan hänsyn till det för en helt annan utbildningstid utlagda programmet, kan man naturligtvis icke ställa sig blind för, att utbildningen blir betänkligt lidande. Men man tröstar sig och dem, som möjligen kunna känna sig oroad, med den typiska kautschuksfrasen, att den utbildning, som komme att bestås, i alla fall skulle ha »ett visst militärt värde». Ja, mina herrar, det behöves ej mycket, för att en sak skall ha något militärt värde. Man kan

ju t. ex. säga, att en sådan förrättning som en värnpliktigs inställelse vid en mönstring har ett visst militärt värde.

Ikke heller har man beaktat, att vakanserna bland det fast anställda manskapet äro högst ojämnt fördelade på de olika truppförbanden. Därav följer naturligtvis, att en minskning av värnpliktsstyrkan kommer att verka i högsta grad ojämnt och tyngre på det ena truppförbandet än på det andra. Det finnes i själva verket regementen, vid vilka det synes bli hart när omöjligt att i sommar bedriva stammanskapets utbildning enligt plan, t. ex. i så viktiga ämnen som skjutning är för artilleriet. Härtill kommer att, på grund av att värnpliktsstyrkan minskats, det fast anställda manskapet kommer att betungas med handräkningsgöromål i så hög grad, att man med all sannolikhet blir tvungen att inställa deras planmässiga utbildning. Detta innebär emellertid från statens sida i viss mån ett svikande av ingångna förbindelser, ty de fast anställda kunna med fullt fog åberopa, att de skrivit sina kontrakt för att erhålla underbefälsutbildning och icke för att huvudsakligen utföra handräkningsarbete.

I själva verket har man svårt att värja sig för det intrycket, att försvarsrevisionen huvudsakligen varit angelägen att se till, att de värnpliktiga skulle få så stor ledighet som möjligt, utan att tillräckligt beakta det statsintresse, som naturligtvis därigenom skulle bli mer eller mindre lidande. Man fann då naturligtvis mycket snart, att man måste frångå, vad jag föreställer mig ha varit älsklings-tanken, nämligen att skicka hem hela årsklassen, så snart ordena hunnit expedieras. Ty värden av hästarna och det dyrbara materialet inom specialtruppslagen gjorde detta omöjligt. Utan värnpliktige går det helt enkelt icke att sköta denna sak.

Då fann man på det mycket enkla utvägen, att generellt bestämma, att överallt värnpliktsstyrkan skulle uppdelas i två halvor, som i tur och ordning skulle få ledigt. Ledighetens längd blev alltså helt och hållet beroende på hur lång tjänstetid som återstod vid de olika truppslagen d. v. s. på huru lång tid man kunde beräkna mellan den första hemförlovningsdagen och den föreskrivna utryckningsdagen. Man fick på detta sätt fram en serie växlande siffror för dagantalet vid de olika truppslagen.

Men detta är också den enda anpassning som man kan skönja i försvarsrevisionens betänkande. efter de dock så växlande förhållanden, som det här är fråga om.

Emellertid kunde det tydligen icke undgå beaktande, att även om man höll kvar hälften av värnpliktskontingenten och även om man ackorderade ut och släppte på bete så många hästar som möjligt, så skulle det ändå vålla högst betydande svårigheter att sköta hästarna som sig borde. Denna svårighet vill försvarsrevisionen övervinna icke genom att se till, att tillräckligt mycket folk kvarhållas för att sköta hästarna utan genom att realisera hästmaterialet i dubbelt så stor omfattning som i vanliga fall och ett halvt år tidigare än detta vanligen brukar ske.

Jag vill icke nu ingå på någon närmare kritik av detta förslag,

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

Ang. minskad
utbildningstid
för vissa
värnpliktiga
av 1919 års
klass.

(Forts.)

som jag icke tvekar att beteckna som i hög grad illa genomtänkt. Det må vara nog att erinra herrarna, att icke ens en av militära fördomar så obesmittad man som den nuvarande chefen för lantförsvarsdepartementet ansett sig kunna följa revisionen i detta stycke. Vad själva principen beträffar vill jag göra det antagandet, att vi i framtiden få kavalleriet organiserat uteslutande med stammanskap med ett visst bestämt antal hästar. Vore det verkligen då meningen, att om rekryteringen under något år vore sådan, att man icke kunde få full manskapsnumerär, i sådant fall realisera hästarna, med andra ord att låta hästantalet följa växlingarna i manskapsrekryteringen? Jag vet, att man kommer att svara, att denna fråga föreligger icke här, ty det är nu meningen att minska kavalleriet. Men då kommer jag tillbaka till den läpparnas beklännelse, som jag nyss talade om: vi ha en gång enat oss om att icke föregripa försvarsrevisionens resultat, och dessutom är det väl icke meningen, att en sådan reduktion av kavalleriet skall ske genom att minska alla skvadroner över lag, utan meningen är väl att denna reduktion skall ske genom indragning av vissa hela truppförband.

Jag kan slutligen icke underlåta att framhålla en mycket betänklig sida av försvarsrevisionens förslag. Jag syftar på frågan om våra fästningars säkerhetsbesättningar. Här har försvarsrevisionen för att kunna fullfölja sitt avkortningsprogram varit nödsakad att nedsätta fordringarna på bevakning av fästningarna till att desamma »icke under någon del av året äro helt och hållet i avsaknad av vapenföra värnpliktiga». In- och utryckningstider för de värnpliktiga ha emellertid avpassats så, att den årsklass, som är inne, rycker ut samma dag, den andra kommer. Vad blir följden härav? Jo, att fästningarna en tid framåt efter varje inryckning icke ha någon man, som kan hantera ett gevär, ännu mindre en kanon eller som äger någon militär utbildning. Värdet av en sådan säkerhetsbesättning kan tydligen icke bliva stort.

Herr talman! Då man tagit del av detta försvarsrevisionens förslingsarbete, gripes man av en viss beklämning. Man får väl dock hoppas, att fortsättningen icke måtte bliva början lik. Sveriges folk torde dock ha rätt att kräva, att man vid kommande utredningar går mindre ut från förutfattade meningar än från en ärlig strävan att skärskåda och låta komma till sin rätt frågornas alla olika sidor, mindre från den enskilda medborgarens bekvämlighet än från statens rätt att i den mån så är erforderligt taga medborgarnas personliga tjänst i anspråk. — Detta om försvarsrevisionens betänkande.

I allt väsentligt har revisionens förslag upptagits av chefen för lantförsvarsdepartementet, som dock i fråga om studenterna och de med dem likställda velat gå ännu längre än revisionen.

Utskottet har dock icke kunnat gå med på Kungl. Maj:ts förslag i sistnämnda avseende.

Jag behjärtar till fullo den stora börda, som 1914 års härordning pålagt den akademiska ungdomen, och finner den av utskottsmajoriteten förordade avkortningen skälig i betraktande av övriga avkortningar. Jag skall också, när den tiden kommer, vara villig

att taga under övervägande en eventuell omläggning av studenternas värnpliktstjänst, under förutsättning att man kan finna någon annan utväg att anskaffa det erforderliga antalet officerssättare. Men som saken nu ligger, kan jag icke sträcka mina medgivanden längre än utskottets majoritet, då densamma ordnar saken så, att nästkommande hösttermin blir oberörd av värnpliktstjänst. Det synes mig vara alltför dålig ekonomi att låta en så pass kvalificerad utbildning avbrytas några månader före slutmålet, och jag har desto lättare att ställa mig på denna ståndpunkt, som en utsträckning av studenternas ledighet på sätt Kungl. Maj:t föreslagit huvudsakligen skulle komma att infalla under deras ferier och sålunda bli för dem reelt taget mindre viktig än under andra förhållanden.

Med den uppfattning, som jag här tillkännagivit, är det naturligt, att jag icke kunnat följa utskottets majoritet utan måst inom utskottet yrka bifall till den av herr Hammarskjöld m. fl. inom försvarsrevisionen avgivna reservationen. Denna reservation avser ju att ge Kungl. Maj:t friare händer i tillämpandet av ledighetsbestämmelserna, varigenom man skulle kunna undgå de värsta missförhållandena, som uppstå genom försvarsrevisionens förslag.

Nu kan man ju invända, att den nuvarande chefen för lantförsvarsdepartementet icke torde kunna intaga annan ställning i Kungskungens råd än han intagit som medlem i försvarsrevisionen, men det synes mig då desto angelägnare, att ansvaret för denna frågas lösning i överensstämmelse med de linjer, som utskottsmajoriteten följer, måtte helt få falla på dem, som med lätt mod ansluta sig till densamma, och att vi, som med oro se det planlösa nedbrytningsarbete, för vilket försvarsverket är utsatt, kunna fritaga oss från allt ansvar. Det är på grund därav jag ber att få yrka bifall till den av herr Widell m. fl. framställda reservationen.

Chefen för lantförsvarsdepartementet herr statsrådet Hansson: Herr talman, mina herrar! Jag lyssnade med en viss tillfredsställelse till överste Söderhielms anförande, ända tills han kom till de sista satserna. Där föll han in i en för en saklig behandling av frågan icke lycklig deklamation. Jag vill förklara i anledning av överste Söderhielms slutord, att jag är fullkomligt beredd att taga min stora andel av ansvaret för ett avgörande av denna fråga i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition, och jag anser berättigat att inlägga en protest mot att man gent emot försvarsrevisionen och andra, som vilja åstadkomma avsevärda lättnader för våra värnpliktiga, slungar ut den beskyllningen, att de bedriva en planlös nedrivningspolitik. Jag är övertygad om, att alla, som syssla med dessa frågor, önska åstadkomma ett resultat utan någon planlös nedrivning, och jag bestrider, att med något som helst fog en sådan beteckning kan sättas på försvarsrevisionens förslag, som i vissa delar är även Kungl. Maj:ts förslag.

Det har varit med ett visst intresse jag tagit del av den reservation, som fyra av utskottets ledamöter låtit anteckna, och det förslag till formulering av lagen, som av dem framlägges. Enligt

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

detta förslag skulle Konungen bemyndigas att hemförlova de värnpliktiga »under det antal dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt». När jag läst detta förslag, har jag frågat mig, vad de herrar mena, som framlagt det. Är icke i själva verket detta förslag ett rent spegelfäkeri? Anse icke de, som stå bakom detsamma, att resultatet av detta bemyndigande, givet åt Konungen, skall bli, att Kungl. Maj:t finner sig förhindrad att göra någon som helst avkortning i ifrågavarande värnpliktiges utbildningstid? Nu har man visserligen inom försvarsrevisionen från samma håll velat göra gällande, att även om detta lagförslag antages, skulle en viss avkortning för en del av de värnpliktige kunna genomföras. Det heter nämligen i den av herrar Flemming, Widell, Hammarskjöld och Pettersson i Bjälbo inom försvarsrevisionen avgivna reservationen: »Undertecknade hava under revisionens arbeten kommit till den uppfattning, att en avkortning av tjänstgöringen för värnpliktiga av 1919 års klass, tillhörande här åsyftade truppslag och tjänster, i vissa fall kan äga rum, och vilja med hänsyn till riksdagens uttalade önskan och föreliggande förhållanden icke heller motsätta oss en dylik åtgärd».

Samma reservanter säga vidare på sid. 235 i betänkandet: »Möjligheten att, såsom här ifrågasättes, medgiva en *tillfällig* inskränkning i tjänstgöringstiden för det värnpliktiga manskapet måste därför i hög grad vara beroende av, i vilken mån det lyckas att hålla den fast anställda manskapsstyrkan fulltalig. En undersökning truppförband efter truppförband kan därför också komma att giva vid handen, att större avkortning utan men för tjänsten kan beredas de värnpliktiga vid ett regemente med fulltalig fast anställd manskapsstyrka än som är tillrådligt vid ett annat regemente med talrika vakanser.»

Jag har all respekt för de personer, som nedskrivit denna reservation, men jag måste vidhålla, att jag icke förstår, att resultatet av ett bifall till deras förslag kan bli någon avkortning av tjänstgöringstiden för de värnpliktiga. Det finns, såvitt jag vet, för närvarande icke något regemente med fulltalig fast manskapsbesättning. Denna utgångspunkt är sålunda oriktig. Man kan då ge sig in på att resonera om, huruvida med hänsyn till att vakanserna vid det ena eller andra regementet äro större eller mindre, en nedsättning av övningstiden vid vissa regementen skall vara möjlig. Nu tror jag, att man från början kan mot en sådan lösning av frågan med fog göra den invändningen, att det väl icke kan anses lämpligt att göra en avkortning på det sättet, att man inom *samma* truppslag skall vid olika regementen ha olika övningstid. Jag tror, att det vore en ytterst farlig väg att slå in på. Men därjämte skulle jag vilja fråga: hur skall det utrönas, vilken avkortning som med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet etc. kan ske? Reservanterna komma naturligtvis att svara, att Kungl. Maj:t skall

undersöka den saken. Men regeringen är givetvis i sådant fall hänvisad till att höra de militära myndigheterna, och när man gör en sådan formulering som den av reservanterna föreslagua, måste man också förutsätta att hänsyn skall tagas till den uppfattning, som kan hos de militära myndigheterna vara rådande. I så fall ha redan reservanterna erhållit svar på sin fråga, eller rättare, jag har fått svar på min fråga, huruvida en avkortning kan ske eller icke. Generalstabschefen har yttrat sig i detta stycke i sitt utlåtande över försvarsrevisionens förslag. Han ger då en komplimang åt reservationerna, som han anser innehålla mycket starka skäl mot försvarsrevisionens yrkanden. Därefter fortsätter han: »Med kravet, att utbildningsarbetet samt häst- och materielvärden må kunna bedrivas på ett ändamålsenligt, resp. tillfredsställande sätt, låter någon avkortning i tiden för den första tjänstgöringen sig icke förena.» Där har man sålunda på förhand det besked man har att vänta, om man frågar de militära myndigheterna, huruvida det är möjligt att i ett eller annat fall åstadkomma någon förkortning av övningstiden. Sålunda måste reservanterna mena, antingen att regeringen skall utan de militära myndigheternas hörande avgöra, huruvida en förkortning kan ske med hänsyn till utbildningsarbetets tillfredsställande bedrivande, eller också, att regeringen skall till slut nödgas konstatera, att riksdagen fastställt en sådan formulering, att regeringens avsikt att bereda de värnpliktige lättnader omöjliggjorts. Jag har icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten på dessa ting beträffande det lagförslag, som reservanterna framlägga, och jag måste säga, att jag skulle funnit det mycket ärligare, om de yrkat rent avslag på utskottets förslag.

Jag skulle i detta sammanhang vilja göra en erinran om försvarsrevisionens uppgift. Det har tidigare i kammaren beklagats, att frågan om minskning av övningstiden för de värnpliktige vid specialvapnen icke kom upp till avgörande i samband med frågan om förkortning av övningstiden vid infanteriet. Från dåvarande regerings sida anfördes, att man icke hunnit göra nödvändiga utredningar för att framlägga förslag i ämnet. Riksdagen uttalade sig för en avkortning och försvarsrevisionen tillsattes för att verkställa utredning och inkomma med förslag till regeringen. Försvarsrevisionens majoritet har fullgjort detta uppdrag, men en minoritet, har fattat uppdraget på det sättet, att den kommer tillbaka efter månaders utredningsarbete och säger, att Kungl. Maj:t nu själv får avgöra, huruvida en avkortning av ena eller andra slaget skall äga rum. Jag får säga, att regeringen är ganska litet beaktant med ett utredningsarbete, som ger sådana resultat.

Den andra delen av föreliggande fråga gäller icke de värnpliktiga i allmänhet vid specialvapnen, utan de värnpliktiga studenterna. Här har ju majoriteten inom utskottet yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag, och endast fyra reservanter ha hemställt om bifall till detsamma. Det har påpekats av herr Söderhielm, att jag vid framläggandet av propositionen gått längre än försvars-

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

revisionens majoritet. Det är så, och jag har gjort det, därför att jag funnit den ståndpunkt, som försvarsrevisionens majoritet i detta stycke intagit, vara orimlig. Utskottet framhåller i sitt utlåtande, att utskottet icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag i denna del, och därefter heter det: »Att befria ifrågavarande värnpliktiga från så stor del av tjänstgöringstiden, som departementschefen föreslagit, anser utskottet varken vara ur militär synpunkt tillrädligt eller med hänsyn till de värnpliktigas intresse av förhållandena påkallat.»

Man har från utskottsmajoritetens sida fullkomligt bortsett från rättvisesynpunkten, vilken har varit för socialemokraterna inom försvarsrevisionen och inom utskottet samt för Kungl. Maj:t avgörande. Man frågar sig: kan det vara någon rättvisa däri, att samtidigt som man åstadkommer för de värnpliktiga i allmänhet vid infanteriet en avkortning av den första tjänstgöringstiden med 130 dagar, så få de värnpliktiga studenterna vid samma truppplag nöja sig med en avkortning på hela utbildningstiden av 30 dagar? Nu är det dessutom så, att riksdagen uttalat sig för en ytterligare sänkning av övningstiden för de värnpliktiga i allmänhet vid infanteriet, och man kan räkna med att komma till en minskning av kanske över sex månader för dessa värnpliktiga, från en övningstid av ett år till mindre än sex månader. Och samtidigt skulle man till de värnpliktiga studenterna, som nu ha 485 dagar, säga: ni kunna icke erhålla större avkortning än 30 dagar. Naturligtvis fråga sig då de värnpliktiga studenterna: varför kunna vi icke erhålla en längre avkortning, varför skola vi, som genom 1914 års härordning fått oss pålagd den största bördan, varför skola vi nu, då vi kommit in i en ny situation, där statsmakterna anse en minskning av övningstiden vara möjlig, varför skola vi då alltjämt icke blott bära den största bördan, utan också, då det gäller att avväga lindringar, ställas väsentligt ogynnsammare än övriga värnpliktiga?

Utskottet har hänvisat till militära synpunkter, utan att närmare ange, vilka militära synpunkter man i detta avseende åsyftar. Herr von Koch har i en särskild reservation uttryckt sina bekymmer över det förslag, utskottet kommit till, och han har angivit, att beträffande studenterna en längre avkortning icke kan medgivas med hänsyn till härens behov av underbefäl och inspektörer.

De militära synpunkterna sönderfalla i två delar. För det första gäller det frågan, huruvida man genom en avsevärd avkortning av de värnpliktiga studenternas utbildningstid omöjliggör ett resultat av utbildningsarbetet med hänsyn till dessa värnpliktiga själva. Den andra delen gäller; huruvida dessa värnpliktiga studenter behövas för att bereda övriga värnpliktiga utbildning. Beträffande den första synpunkten, de militära olägenheter, som uppstå i avseende på de värnpliktiga studenternas egen utbildning genom den föreslagna avkortningen, vill jag endast göra en erinran, och det är, att inför den militära kritiken är utskottets förslag och reservanternas förslag i samma dilemma. Den kritik, som från

generalstabschefen utövat mot försvarsrevisionens förslag, träffar i ungefär samma grad utskottets förslag som reservanternas. Generalstabschefen säger nämligen: »Den av försvarsrevisionen ifrågasatta minskningen av de vapenföra studenternas och med dem i värnplikthänseende likställdas tjänstgöring avser dels befrielse från dem innevarande år åliggande repetitionsövning, dels förkortad första tjänstgöring för de värnpliktiga, vilka för sina studier äro i behov av tidigare ledighet än den dag, då nämnda tjänstgöring eljest skulle avslutas. Genom befrielsen från repetitionsövningen i år skulle en viktig länk i de vapenföra studenternas utbildning avklippas. Därigenom kommer deras utbildning såsom plutonchefer (i motsvarande befattning) att lida allvarligt men. En avkortning av den första tjänstgöringen med det antal dagar, som skulle erfordras för att i tid kunna begynna avsedda studier, medför naturligen ock olägenheter för utbildningen, såväl deras egen som ock utbildningen vid de truppförband, vid vilka de tjänstgöra såsom instruktörer. Genom den av herr Johan Nilsson m. fl. avgivna reservationen skulle de vapenföra studenternas utbildning lida synnerligen stort avbräck samt deras användning såsom instruktörer vid infanteriet m. fl. truppslag i det stora hela omöjliggöras.»

Om man går vidare i de utlåtanden, som bifogats den kungl. propositionen, så skall man finna, att även inspektören för infanteriet mot majoritetens förslag riktat anmärkningar av ungefär samma slag, som riktats mot reservanternas hemställan.

Jag har velat göra detta konstaterande bara därför, att om vi nu här skola diskutera med varandra, vi lekmän — d. v. s. överste Söderhielm är ju representant för den militära sakkunskapen — men då vi lekmän diskutera med varandra denna fråga, så tror jag icke att vi skola försöka göra troligt att det ena förslaget ur militära synpunkter har så stora företräden framför det andra. Och jag konstaterar samtidigt, att det tydligen föreligger mellan herr Söderhielm och generalstabschefen en stor divergens i fråga om vad man kan tillåta sig, när det gäller en avkortning av övningstiden för de värnpliktiga studenterna.

I den reservation, som inom försvarsrevisionen avgavs för en större avkortning och som upptagits i Kungl. Ma:ts förslag, erkännes öppet, att den avkortning, som föreslås för studenterna, medför militära olägenheter. Vi ha icke velat — jag satt vid den tiden i försvarsrevisionen och har undertecknat reservationen — vi ha icke velat inbilla oss själva och andra att man kan efter ett ingrepp som göres under i gång varande utbildning åstadkomma samma resultat, som om ingreppet icke blivit gjort. Vi ha sålunda räknat med militära olägenheter såsom ett faktum, och det gäller endast att undersöka, huru stora dessa militära olägenheter äro. Äro de av den omfattning, att tillräcklig anledning föreligger för statsmakterna att icke genomföra någon avkortning? Eller kan man vid en jämförelse mellan de militära olägenheterna och de värnpliktigas intressen komma till det resultat, att med hänsyn till de vinster, som de

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

värnpliktiga få av avkortningen, man mycket väl kan taga på sitt ansvar de militära olägenheter, som skulle följa.

Det är nu ett faktum, att militärbefälet självt har räknat med en avkortning i övningstiden för studenterna, och på grund härav har utbildningen vid studentkompanierna forcerats. Man kan säkerligen därför göra gällande, att de värnpliktiga studenterna i det ögonblick, de skulle hemförlovas på grund av den föreslagna avkortningen, ha erhållit en bättre utbildning, än de under vanliga förhållanden ha erhållit vid denna tid på året. Jag skall icke ingå i några detaljer, men jag skall be att här få anföra några rader ur en skrivelse från de värnpliktiga studenterna vid fälttelegrafkårens radiokompani. Jag ser att överste Söderhielm ler. Antagligen finner han det vara något högst ovanligt att en krigsminister åberopar de värnpliktigas mening; den gamla föreställningen har ju varit, att de värnpliktiga icke böra ha någon mening och i varje fall icke någon mening i militära ting. Icke desto mindre vågar jag åberopa denna skrivelse. Ifrågavarande värnpliktiga ha till Kungl. Maj:t inkommit med en inlägga, där det påpekas att rättvisan bjuder att de erhålla en avkortning av den avsevärt långa utbildningen. De skriva bland annat:

»Ett sakförhållande som tycks hava blivit alldeles förbisett är, att ända från inryckningen i juni 1919 utbildningen av vår årsklass bedrivits betydligt mera forcerat än vad föregående årsklasser — med tanke på avkortning. Dessutom har ju den speciella vinterutbildningen i år för de flesta indragits och för de övriga minskats. Vi veta att vårt övningsbefäl planlagt utbildningen med tanke på en avsevärd avkortning. Vår studentskola vid radiokompaniet tillhör de svåraste studentunderbefälsskolorna; kanske är det den allra svåraste. Men också här kan enligt vår erfarenhet ändamålet med underbefälsutbildningen anses i det allra närmaste nått på den utbildningsståndpunkt vi nu stå. Genom en oförutsedd omständighet ha vi beretts tillfälle att fem veckors tid tjänstgöra som biträdande sektionschefer, och det har därunder visat sig, att våra kunskaper äro tillräckliga för skötande av en fältradiostation.»

Om man går vidare i inlägorna till Kungl. Maj:t från de värnpliktiga studenterna, skall man finna att även från andra håll påpekas att utbildningen forcerats. Och jag kan i detta sammanhang anföra, att kårchefen vid ingenjörtruppernas studentskola har i en skrift, som han låtit åtfölja studenternas egen skrivelse, framhållit, att vid den tidpunkt då de värnpliktiga studenterna enligt skrivelsen önska bli hemförlovade, har utbildningsarbetet bedrivits så långt, att man kan anse att den teoretiska utbildningen till underbefäl har blivit avslutad. Men han påkar samtidigt, att de värnpliktige icke fått genom praktiska övningar vid truppförbanden befästa denna sin teoretiska utbildning, och här framtråda givetvis olägenheterna. Dessa olägenheter skulle naturligtvis delvis avhjälpas beträffande infanteriets värnpliktiga studenter genom deras tjänstgöring såsom instruktörer.

Jag erinrar om, att denna uppgift som instruktörer är tillagd de värnpliktiga studenterna första gången i år. Vid behandlingen av 1914 års härordning framfördes förslag om att de värnpliktiga studenterna skulle sättas in såsom instruktörer för övriga värnpliktiga. Detta förslag blev av riksdagen avslaget. Anledningen varför man nu i år velat använda dem såsom instruktörer är eller har uppgivits vara underbefälsbristen. Man frågar sig då, är denna brist på underbefäl så stor att den kan motivera, att samtidigt som man minskar övningstiden avsevärt för övriga värnpliktiga, man håller inne de värnpliktiga studenterna för övning av dessa andra värnpliktiga? Är underofficersbristen så katastrofal, att man icke kan reda sig beträffande utbildningsarbetet utan dessa värnpliktiga studenter? Detta är för mig en huvudfråga. Ty det är klart att så länge vi hålla inne de värnpliktiga, hålla dem inne för att de skola undergå utbildning, så länge böra vi också se till att de erhålla utbildning. Jag vill heller icke förneka att under en synnerligen brydsam situation, under trycket av nöden skulle man kunna försvara även den orättvisan mot studenterna att de finge mindre avkortning, trots det att de ha den längsta utbildningstiden. Men nu föreligger enligt mitt förmenande icke någon sådan nöd, och jag grundar denna uppfattning på vissa upplysningar, som jag i min egenskap av chef för lantförsvarsdepartementet låtit infordra till bedömande av det faktiska läget. Jag har här en tabell, som upptager uppgifter om dels tillgången på befäl och underbefäl, dels tillgången på värnpliktiga studenter och dels de värnpliktiga kontingenternas storlek samt därefter uträknat storleken av ett vanligt infanterikompani, jämfört med tillgången på det underbefäl som kan disponeras för det direkta utbildningsarbetet. Jag har vid granskningen av utgifterna kommit till det resultatet, att de värnpliktiga studenterna spela i fråga om tillgodoseendet av underbefälsbehovet en så underordnad roll, att icke detta kan motivera att de skola erhålla en mindre avkortning, utan man kan fullt försvarligt förorda en större avkortning.

Om man först ser på hur det ter sig med själva tilldelningen av de värnpliktiga studenterna till respektive regementen, så finner man — jag vill påpeka att uppgift inkommit från alla infanteriregementen utom I 27, från vilket jag icke fått någon uppgift — att två regementen få inga studenter, ett får en, ett får två, tre få vardera tre, fyra få fyra, tre få fem, tre få sex, sex få sju, ett får nio, två få tio och ett får elva. Det visar sig således, att, om man räknar med sex kompanier per regemente, icke ens hälften av regementena skulle erhålla en tilldelning av studenter, motsvarande en student per kompani. Redan av detta faktum förstår man, att denna tilldelning icke spelar den oerhörda roll för utbildningsarbetet, som man velat tillägga den.

Men man kan gå vidare och undersöka vad tilldelningen skulle betyda om förhållandena mellan manskapstillgången och underbefälstillgången. Huru många man mera skulle varje underbefäl få på sin lott att utbilda, därest man icke tilldelar regementena några

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

Ang. minskad
utbildningstid
för vissa
värnpliktiga
av 1919 års
klass. —
(Forts.)

värnpliktiga studenter såsom instruktörer? Jag har även i det fallet gjort en uträkning, och det har då visat sig, att vid tre regementen skulle det icke komma något ökat antal man per underbefäl, om studenterna vore borta, vid tio regementen skulle varje underbefäl få en man mera på sin lott, vid tre regementen skulle det få två man, vid tre regementen tre man vid två regementen fyra man, vid ett regemente fem man, vid tre regementen sex man, vid ett regemente 18 och slutligen vid ett regemente 20 man. Jag tror att man skall även av dessa siffror förstå, att man har alldeles onödigt blåst upp betydelsen av de värnpliktiga studenterna såsom ersättare för underbefäl, och att man skall finna, att det antal man som vid studenternas hemskickning ytterligare skulle komma på varje underbefäl, är så ringa, att man icke kan med skäl göra gällande, att det skulle vålla några avsevärdt ökade svårigheter för utbildningsarbetets bedrivande.

Men då är det naturligtvis en annan fråga om redan nu proportionen mellan manskap och underbefäl är så dålig, att varje ökning av antalet man per underbefäl är omöjlig att gå med på. Det gäller då att undersöka, huru många man per underbefäl skall det komma, därest man icke får de värnpliktiga studenterna. Jag har även där gjort en uträkning, och det har visat sig, att vid 14 regementen skulle varje underbefäl få 11—20 man, vid 9 regementen 21—25, vid två regementen 26—30, vid ett regemente 53 och vid ett regemente 58. Det har från militärt håll sagts mig, att när man kommer över 25 man per underbefäl, då är man inne på mycket farliga vägar, och man bör naturligtvis hålla sig under detta antal. Men om man utgår från att man kan reda sig i utbildningsarbetet även med en sådan proportion, då kan det fastslås att situationen visst icke är förtvivlad.

Det är endast fyra regementen, som ha mera än 25 man per underbefäl. Av dessa har ett regemente 26 man, ett annat 30, ett tredje har 53 man och ett fjärde 58. De båda senare äro, som herrarna kunna förstå, urbota, även om de få studenterna. Även om man tilldelar dessa regementen — det gäller här Norrbottens regemente och Jämtlands fältjägere — deras studenter, kan ändå icke utbildningen bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Detta visar, att vid de regementen, där man har alldeles särskilda svårigheter, där måste andra åtgärder än tilldelande av studenter tillgripas. Vilka åtgärder kan man då tillgripa? Enligt mitt förmenande, måste man göra ett försök att på frivillighetens väg överflytta underbefäl från de bäst ställda regementena till dessa båda regementen. Man får taga med i räkningen möjligheten av att erbjuda detta underbefäl särskilda fördelar för den tid, under vilken de tjänstgöra i Norrland. Under exceptionella förhållanden krävas exceptionella åtgärder. Hur man än ordnar med studenternas värnplikt, måste sådana exceptionella åtgärder i detta fall tillgripas.

Men det är en annan synpunkt, som jag icke vill försumma att framhålla, innan jag slutar. Jag har här då jag nämnt dessa siffror, räknat med att hela styrkan av 1919 års klass vid infanteriet

skulle på en gång inkallas på sommaren, och jag har vid beräkningen av styrkorna gjort det vanliga avdraget av 10 procent för avgång, vid fördelningen på kompanier frånräknat det antal, som tilldelas kulsprutekompanierna och ställt studenterna i kulsprutekompanierna utanför min jämförelse. Men vore det icke klokt, att för att åstadkomma en allmän förbättring av tillgången på underbefäl i förhållande till manskapet försöka minska de ovanligt stora styrkor, som nu skulle komma in vid regementena? De värnpliktiga skola ju upphålla en viss tjänst vid regementena även under höst- och vintermånaderna. Det har tidigare varit avsikten, att man skulle för denna tjänst under höst- och vintermånaderna anlita värnpliktiga av 1920 års klass. För min del skulle jag hellre se, att man kunde ordna det så, att denna tjänstgöring under 1919 fullgjordes av 1919 års klass. Man kunde då — och jag har resonerat med militära sakkunniga i frågan — giva en del av de värnpliktiga tillhörande 1919 års klass uppskov med deras tjänstgöring till hösten, och då använda dem i de nödvändiga tjänsterna. Därmed skulle man vinna en förbättring i förhållandet mellan underbefäls- och manskapstillgången under sommarmånaderna. Naturligtvis innebär detta framflyttande av tjänstgöringen för en del värnpliktiga ur mobiliseringssynpunkt en viss nackdel. För de värnpliktiga själva skulle det däremot i många fall innebära en fördel. Under den tid, jag suttit i departementet, har jag haft flera ansökningar från värnpliktiga, i synnerhet säsongarbetare, som anhållit om uppskov med sin tjänstgöring till hösten. Jag har med hänsyn till författningarnas ordalydelse varit nödsakad att avslå alla sådana ansökningar, men jag är övertygad om att en stor del värnpliktiga, i synnerhet sådana, som arbeta i säsongyrken, skulle med glädje se, om de finge fullgöra sin tjänstgöring på hösten i stället för på sommaren.

Jag har visserligen inga uppgifter om huru många av 1919 års klass, som önska tjänstgöra under höst och vinter, men jag har förskaffat mig vissa uppgifter rörande anmälningar, som gjorts vid inskrivningen av värnpliktiga av 1920 års klass angående huru många av dessa, som hellre ville tjänstgöra under hösten och vintern, än på sommaren. Det visade sig därvid, att det vid vissa regementen var uppe till 558 man, som anmälde sig för vinter- i stället för sommartjänstgöringen. Vid ett regemente hade t. o. m. mer än hälften av de värnpliktiga anmält sig till sådan tjänstgöring, och jag styrkes därav i min övertygelse att det icke skall bli några svårigheter att få en del av 1919 års klass att taga uppskov till hösten.

Efter att hava framlagt alla dessa faktiska uppgifter vågar jag verkligen fråga herrarna: Anse ni, att här föreligger ett sådant nödläge, att man skall mot de värnpliktiga studenterna begå den orättvisan att ge dem endast en ytterst obetydlig avkortning, medan man samtidigt försöker bereda övriga värnpliktiga en så stor avkortning som möjligt? Jag har för min del icke kunnat vara med om en sådan orättvisa, och jag anser, att den är så mycket större, i samma ögonblick som det konstateras, att den icke är absolut nödvändig. Jag hoppas, att denna uppfattning skall delas av majoriteten i denna

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass. c
(Forts.)

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

kammare, och jag vågar därför hoppas, att andra kammaren kommer att biträda den socialdemokratiska reservationen, som innebär bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Efter herr statsrådets mycket sakrika anförande har jag visserligen icke så mycket att tillägga i sak. Jag har emellertid begärt ordet endast för att i någon mån polemisera mot utskottets uttalande på sidan 8, där det säger: »Att befria ifrågavarande värnpliktiga från så stor del av tjänstgöringstiden, som departementschefen föreslagit, anser utskottet varken vara ur militär synpunkt tillrädligt eller med hänsyn till de värnpliktigas intresse av förhållandena påkallat.»

Jag har då velat till departementschefens benägna undersökning rekommendera ett öppet brev till riksdagen, som jag hämtat ur Nya Dagligt Allehanda och som också införts i andra tidningar här i Stockholm. Detta öppna brev är visserligen anonymt, men det är i varje fall av den beskaffenhet, att jag knappast tror, att någon av de ansedda tidningar, som tagit in det, skulle gjort det utan att ha förvissat sig om att det verkligen stod karlar bakom detta aktstycke. Jag anhåller att med benäget överseende från kammaren, för att jag tar tiden i anspråk, få läsa upp, vad som säges i denna artikel under rubriken »Fria ord»:

»Då riksdagen nu snart går att behandla frågan om övnings-tidens längd för studenter och lik-ställda, rikta vi, värnpliktiga studenter av 1919 års klass, en vördsam fråga till riksdagens medlemmar, om de veta, huru våra övningar bedrivs. Då vi ha all anledning att förmoda, att så ej är fallet, bedja vi att få lämna några upplysningar om hur man försöker sysselsätta oss under vår långa tjänstgöringstid.

Under vintern få studenterna genomgå en underofficersskola, för vilken en tid har fastställts, som är minst tre gånger den behövliga tiden. Man vet tydligen ej, huru man annars skulle sysselsätta oss. Huru arbetsintensiteten under sådana förhållanden blir, är lätt att förstå. När sedan en student har avlagt godkänd examen i en sådan skola, händer det, att han sättes till handräknings- och renhållningsarbete och övas i de allra enklaste, redan inlärdade saker till sammans med nyinryckta. Är det så riksdagen har tänkt sig studenternas utbildning? De s. k. sakkunniga förklara, att övningstiden för oss ej kan avkortas, utan att hela vår utbildning förfelas! Hur förhåller sig detta i verkligheten? Mångfaldiga exempel skulle kunna givas på hur befälet får anstränga sig för att finna på sysselsättning åt oss, så att vi ej gå sysslolösa. Anser riksdagen under sådana förhållanden, att studenterna måste ha kvar sin så betungande långa övningstid? Nu har infanteriet 4 månader, specialvapnen 7 månader, om utskottets avkortningsförslag går igenom, och vi studenter 14. Underliga proportioner, i synnerhet om man tänker på att i det forna Tyskland, det stora militärlandet par préférence, studenterna hade endast ett års tjänstetid mot de övrigas två å tre år.

Vi rikta till riksdagens medlemmar en enträgen vädjan att beakta ovanstående, då de skrida till behandling av frågan.»

Jag har velat läsa upp detta lilla aktstycke, därför att jag anser, att därest de påstående och påpekanden, som här gjorts, äro riktiga, så är detta förhållande värt en sorgfällig undersökning av vederbörande departementschef, och jag tror, att detta, för så vitt uppgifterna här äro riktiga, innebär åtminstone en ganska stor portion av starka skäl emot det yttrande, utskottet här gjort, att det varken är ur militär synpunkt tillrädligt eller med hänsyn till ifrågasvarande värnpliktigas intressen av förhållandena påkallat att befria dem från så stor del av tjänstgöringstiden, som departementschefen föreslagit.

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års kl. s.
(Forts.)

Dessutom skall jag be att få säga, att vad som för oss reservanter herrar Nilsson i Malmö och Sigfrid Hansson, undertecknad och herr Hagman i Stockholm, varit avgörande, är just att vi anse, att det icke är med rättvisa och billighet förenligt att låta denna kontingent värnpliktiga, som så väl också behöver en förkortning i övningstiden, få mindre förkortning än de övriga, då de rättvisligen enligt vår uppfattning borde haft större förkortning av sin värnpliktstid.

Sedan är det ju i alla fall på det sättet, att man här får räkna med att de skäl, som av herr Söderhielm anförts, redan många gånger varit uppe i försvarsrevisionen, och då det där gällt att taga ståndpunkt, förmodar jag, man också varit i stånd att bilda sig ett omdöme om bärkraften av de från militärt håll anförda skälen. Jag har, herr talman, icke varit i tillfälle att på *det* sättet tränga in i frågan, men jag vågar säga, att av den debatt, som jag hört inom utskottet och här i kammaren, har jag icke kunnat få någon annan övertygelse än den, att vi, som påyrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, i detta avseende ha alldeles rätt.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till herr Johan Nilssons m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att få säga några ord med anledning av att inledaren av den här debatten, herr Söderhielm, ville göra gällande, att den föreslagna inskränkningen i tjänstgöringstiden beträffande specialvapnen skulle omöjliggöra all slags verklig utbildning; man skulle vid truppförbanden få befatta sig uteslutande med häst- och materialvård o. s. v.

Jag tror verkligen att det påståendet innebär en högst betydlig överdrift, ty om vissa åtgärder vidtagas vilka av försvarsrevisionen föreslagits, är jag övertygad om att det skall bli icke så liten tid övrig för rena övningar. Och för övrigt har försvarsrevisionen utgått ifrån, att även om utbildningsresultatet blir en smula sämre genom befrielse från en del av tjänstgöringen för specialvapnens värnpliktiga, så kan det icke hjälpas. Ty naturligtvis kunna jämväl dessa med fog göra anspråk på att få en viss avkortning i sin tjänstgöring, då deras kamrater vid infanteriet i samma klass fått en avkortning av icke mindre än 130 dagar.

Nu säger inspektören för kavalleriet, att i fråga om utlejning av

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

hästar skulle en sådan vara möjlig endast vid två truppförband, nämligen vid K 3, Livregementets husarer, där ytterligare 17 hästar kunna uthyras, och vid K 6, Skånska dragonregementet, 20 hästar. Jag har svårt att förstå, varför det vid övriga truppförband och särskilt Skånska husarregementet och Kronprinsens husarer skulle vara omöjligt att få fodervärdar till hästar, om man verkligen ville leja ut sådana, ty jag vet absolut, att i Skåne dessa husar- och dragonhästar äro ganska begärliga. Det vankas ju en liten slant i foderlega för dem. Så nog tror jag, att med litet god vilja skall det gå för sig på denna väg lätta på hästbeståndet; och vidare tror jag, att den betesgång, som försvarsrevisionen förordat och som naturligtvis är ganska nyttig för hästarna, också skulle kunna möjliggöras i vida större utsträckning, än här göres gällande. Ty det är att märka, att inköpen av remonter komma att avsevärt reduceras under sommaren, och i samma mån detta sker, bli ju en hel del beteshagar tillgängliga för stambästarna, om man vill använda dessa remontbeten. Jag befarar således icke, att den av utskottet förordade åtgärden — den innebär en avkortning, icke med 90 dagar, som försvarsrevisionen förutsatt, utan med högst 55 — är så fördärlig ur militär synpunkt, som överste Söderhielm ville göra gällande.

För övrigt förhåller det sig så med kavalleriet, att detta vapenslag är mobiliserat icke med värnpliktiga utan huvudsakligen med A-klassare, en omständighet som övat starkt inflytande på såväl försvarsrevisionens som utskottets ställningstagande till frågan om förkortning av övningstiden, även om därvid måste räknas med ett något sämre utbildningsresultat.

I fråga om studenterna har däremot det sammansatta utskottet icke ansett sig kunna gå med på regeringens förslag om en avkortning för dessa av 130 dagar. Herr krigsministern gjorde härvid i sitt anförande nyss gällande, att utskottet totalt negligerat och totalt förbisett rättvisesynpunkten. Ja, rättvisesynpunkten i fråga om de värnpliktigas tjänstgöring tror jag icke, att man kan nå så där absolut. Även om regeringens förslag bifalles, så betyder det ju, att vid infanteriet med 365 dagars tjänstgöring göres en avkortning med 130 dagar och vid kavalleriet med 50 å 55 dagar. Studenterna, med 500 dagars tjänstgöring, skulle enligt utskottets förslag få en avkortning med 30 å 40 dagar och enligt regeringens, såsom nyss sagts, 130 dagar. Det blir sålunda icke en proportionsvis lika stor avkortning i någotdera fallet; och det synes mig som om starka sakskäl tala för att man nu icke släpper studenterna omedelbart, utan använder dem som instruktörer vid sommarens övningar. Herr krigsministern erkände också, att under en brydsam situation, under trycket av nödläge skulle ett användande av dessa studenter såsom instruktörer vara försvarbart. Men han förmenade, att ett sådant nödläge icke existerade, ehuru jag tycker, att hans siffror för tillgång på underbefäl talade om förefintligheten av ett sådant nödläge. Ty åtminstone på den tid jag fullgjorde min värnplikt, hade ett underbefäl 8 å 10 man att instruera, men enligt vad herr krigsministern uppgav skulle antalet nu vara 25 man ungefär och ända upp till 53 och 58 vid vissa norr-

ländska regementen. Vakanssiffrorna för hela armén äro, enligt vad försvarsrevisionen fått sig meddelat, i genomsnitt vid infanteriet 59 procent, lägst 34 och högst 74 procent, det senare vid de regementen, som herr krigsministern nu omnämnde såsom varande de sämst ställda och där, som hans ord föllö sig, förhållandena under alla omständigheter vore omöjliga, även om man kunde tillgodogöra sig studentutbildningen.

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

Då herr krigsministern vidare med siffror ville ådagalägga, huru liten betydelse det har, om man eventuellt använder studenter för utbildningsarbetet under sommaren, kommer han till det resultatet, att vid ungefär halva antalet regementen, blir det icke mer än en student per kompani, men, som han sedermera sade, räknar han därvid icke dem, som skulle tjänstgöra vid kulsprutekompanierna. Enligt inspektörens för infanteriet yttrande skulle det sammanlagda antal, som funnes att tillgå, vara 247, nämligen vid de respektive kompanierna i Norrköping 63, i Östersund 66, i Karlsborg 34 och i Skövde 84, eller tillsammans, som sagt 247, varigenom man kommer till i genomsnitt 9 per regemente. Det är väl troligt, att denna siffra stämmer med herr krigsministerns, när man räknar ifrån, såsom han gjorde, dem, som placeras på kulsprutekompanierna.

Nu gjorde herr krigsministern vidare gällande, att studenterna hade fått en så utomordentligt god utbildning under den tid de varit i tjänst, så de behöva icke vara med om vad man kallar den fjärde perioden, utan kan man släppa dem när som helst. Herr Anderson i Råstock däremot läste upp ett brev, enligt vilket utbildningsmetoden varit usel, och drog därav slutsatsen att de lika gärna kunna skickas hem. Jag vet icke vilka uppgifter, som äro de riktiga, men de synas mig i betänklighet grad svåra mot varandra.

Herr talman. Jag tror vidare, att utskottet verkligen kan stå för den synpunkten, att de värnpliktiga studenterna ha icke något så utomordentligt stort intresse att bli hemförlovade nu genast, ty även med utskottets och revisionens förslag, skulle de under alla förhållanden, tack vare det uttalande, som gjorts av försvarsrevisionen, befrias även från erforderlig del av första tjänstgöringen, i fall detta för deras studier är nödvändigt. Studenterna ha sålunda full garanti för att de under alla omständigheter skola få nästa termin fullt ledig för bedrivande av studier, och det tror jag är huvudsaken för dem. Jag tror icke så värst mycket på det uttalande, som göres i reservanternas yttrande, att dessa studenter skulle kunna bereda sig en avsevärd extraförtjänst under sommaren, åtminstone icke något större antal. Jag tror, att i de flesta fallen är det icke så mycket bevänt med de förtjänster, som studenterna i fråga skulle göra sig under sommarmånaderna, utan förmodligen kommer största antalet av dem endast, som man säger, hålla ferier. Det militära arbetet torde dock icke vara av den beskaffenhet, att det kräves någon längre tids vila för värnpliktsstudenterna, innan de på hösten börja sina studier på nytt. Det har sagts mig av en på detta område synnerligen förfaren man, att om studenterna hade haft anslutning till en studietermin, så hade de för sina studier kunnat utnyttja dessa sommarmånader, men alldenstund

Ang. minskad
utbildningstid
för vissa
värnpliktiga
av 1919 års
klass.
(Forts.)

det nu är över ett år sedan de kommo i militär tjänstgöring, ha de svårt att utnyttja en ledighet nu för studier. Först när de komma in vid högskolor och universitet i höst, kunna studierna börja på allvar. När man så starkt som herr krigsministern gjorde trycker just på rättvisesynpunkten, så medger jag, att det kan finnas starkt fog för att ytterligare förkorta övningstiden för studenterna, ty de 500 dagar de fingo 1914 var nog en onödigt lång tjänstgöringstid. Men det kommer väl inom kort ett förslag om en högst avsevärd förkortning av tjänstgöringstiden för studenter och med tjänstgöringen så lagd, att den berövar dem endast en enda studietid. Genom den åtgärd utskottet föreslagit, skulle de absolut icke heller berövas några studiemöjligheter, utan i det avseendet ställer det sig ungefär lika i såväl det ena som det andra fallet. Då nu staten dessutom obestriddigen haft vissa utgifter för den studerande ungdomens undervisning, som icke andra värnpliktiga fått åtnjuta, så kan det icke vara någon så utomordentligt stor orättvisa, att staten nu under sommarmånaderna söker tillgodogöra sig deras militära utbildning, med hänsyn till den utomordentliga bristen på underbefäl.

Jag för min del är absolut övertygad om, ehuru icke militär, att 25 man per underbefäl är en alltför stor styrka, i synnerhet med hänsyn till att övningstiden skall högst avsevärt förkortas. Vad herr krigsministern anförde, att man kunde ju vänta med att inkalla en del av 1920 års klass till hösten, strider det, synes det mig, mot en förutsättning vid beslutets fattande om inskränkning av övningstiden förra året, ty då avsågs, att det skulle bli sommartjänstgöring, och det var just denna sommartjänstgöring, som ansågs motivera, en så avsevärd nedsättning av tjänstgöringstiden. Jag tror att, åtminstone från utbildningssynpunkt sett — något, varom herr krigsministern torde ha erfarenhet av från försvarsrevisionen — att en sådan där splittring av en klass är menlig för utbildningsarbetet. Därför anser jag också, att skall det bero på de 9 studenterna per regemente, så är det bättre att bibehålla 1920 års klass så odelad som möjligt, så att åtminstone större delen av den får sin militära utbildning under sommaren, varigenom absolut det bästa utbildningsresultatet kan erhållas. Ty i de fall, då man endast har ett underbefäl att tillgå för femtio man, tror jag att utbildningsresultatet blir så uselt, att man lika bra kan låta bli att inkalla dessa värnpliktiga. Men de måste enligt lag inkallas och då bör man sörja för att det finnes åtminstone något så när tillräckligt med underbefäl. Eljest är det ingen mening med hela inkallelsen.

Jag tror således, att alla skäl tala för, att utskottets förslag såväl i fråga om specialvapnen som i fråga om studenternas tjänstgöring bör vinna kammarens bifall och skall, herr talman, tillåta mig yrka bifall till utskottets såväl kläm som motivering.

Herr H a m m a r s k j ö l d: Statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet riktade några erinringar mot den reservation inom försvarsrevisionen, som jag biträtt. Reservationerna söker framhålla det samband, som äger rum, alltid ägt rum och måste äga rum

mellan antalet fast anställt manskap vid ett truppförband och de värnpliktigas tjänstgöring. Denna grundsats har också vid föregående tillfällen blivit erkänd och beaktad av riksdagen. Det har sålunda alltid ansetts, att ju kortare tjänstgöringstiden är för de värnpliktiga, desto större måste den fast anställda manskapsstyrkan vara och tvärtom, att ju färre antalet fast anställt manskap är vid ett truppförband, desto mera måste man taga ut av de värnpliktigas tjänstgöring, om man skall kunna bibehålla organisationens fasthet.

Tillämpar man detta på nuvarande förhållanden, då det, som departementschefen antydde, visserligen finnes vakanser vid alla truppförband, ehuru dessa vakanser uppgå till väsentligt växlande storlek, kommer man till det resultatet, att det är önskvärt, för att icke säga nödvändigt att hålla flera värnpliktiga inne vid ett beridede truppförband med fåtaligt fast anställt manskap än som från samma utgångspunkt kan anses vara oundgängligen nödvändigt vid ett truppförband, där den fast anställda manskapskadern är fulltalig.

Reservanterna har därför tänkt sig, att man skulle kunna bestämma en viss manskapsstyrka, som under den återstående delen av första tjänstgöringen skall finnas inne vid varje truppförband och att, i den utsträckning i vilken hemförlovning eller permittering av de värnpliktiga må kunna äga rum skulle bestämmas med hänsyn till antalet fast anställda vid varje truppförband. Departementschefen gjorde gällande, att reservanterna borde kommit med ett positivt förslag. Ja det hade nog varit önskvärt. Men hur har det gått när man från motsatta sidan sökt komma med ett positivt förslag? Försvarsrevisionen ställde den 19 november förra året frågor till de militära myndigheterna och ifrågasatte härvid 130 dagars hemförlovning. När kommissionen sedan, den 12 februari i år, blev färdig med sitt utlåtande, hade antalet hemförlovningsdagar ändrats till 90, och då, i följande månad, den 19 mars, propositionen avläts, beräknades hemförlovningen till 68 dagar. När sedermera utskottet den 28 april var färdigt med sitt yttrande, var det fråga om omkring 55 dagars hemförlovning. Detta är alltså det bestämda förslag, som finnes i detta avseende: efter vart annat 130, 90, 68 och 55 dagars hemförlovning. Jag vill icke klandra, att det gått till på detta sättet, ty det beror på de förhållanden, varunder denna fråga måste avgöras. Här är nämligen icke fråga om att bestämma tjänstgöringen för framtiden utan att ändra tjänstgöringen för en årsklass, som redan ligger inne i tjänst. Det var i själva verket känsla av svårigheterna i detta avseende, som föranledde reservanterna att icke komma med exakta siffror, utan att endast framhålla de ledande grundsatserna samt i övrigt överlämna till Kungl. Maj:t att träffa avgörandet vid den tidpunkt, då beslut verkligen förelåg.

Statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet meddelade en del statistiska uppgifter angående tjänstgöringsförhållandena vid infanteriet under nuvarande sommar. Han meddelade, hur många underbefäl, som skulle finnas vid varje truppförband, huru många vapenföra studenter, man skulle kunna påräkna, och även

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

Äng. minskad
utbildningstid
för vissa
värnpliktiga
av 1919 års
klass.
(Forts.)

hur många värnpliktiga, som under olika förutsättningar skulle komma på varje instruktör. Jag var icke i tillfälle att närmare följa dessa uppgifter men har naturligtvis anledning att antaga, att den tjänsteman som lämnat desamma, behärskat sitt ämne. Jag vill emellertid beträffande den arméfördelning, som jag tillhör, säga att där passa de lägsta siffrorna för de fast anställda instruktörerna och de högsta siffrorna beträffande de vapenföra värnpliktiga studenterna med undantag för ett enda truppförband. Vad denna arméfördelning beträffar skulle det alltså vara en ganska allvarlig sak för regementena att bliva hänvisade endast till de fast anställda instruktörerna.

Departementschefen har i detta sammanhang framhållit, att man kunde göra en utjämnning av det fast anställda underbefalet mellan olika truppförband. Ett dylikt förfarande har också tillämpats tidigare i viss utsträckning. Men även om man ger volontärerna särskild ekonomisk ersättning så är det dock ur rekryteringssynpunkt i allmänhet icke önskvärt, att en volontär, som tagit anställning för tjänstgöring vid ett truppförband, sedermera beordras tjänstgöra vid ett annat. Skall en utjämnning företagas, torde en sådan gå vida lättare för sig med de vapenföra studenterna än ifråga om det fast anställda manskapet. För övrigt synes det, ganska sangviniskt att anse, att allt är väl beställt, om varje instruktör icke får mera än 20 à 25 man att utbilda. Ännu för några år sedan ansåg man 10 som ett lämpligt antal, vilket icke hindrar, att man kan undantagsvis öka detta något. Särskilt vill jag framhålla, att om antalet rekryter överstiger 20 för varje instruktör, skjututbildningen måste stöta på synnerligen avsevärda svårigheter.

Departementschefen framkom även med den tanken, att man för att lätta tjänstgöringen i sommar, skulle dela 1919 års klass, så att större delen av den finge tjänstgöra i sommar, medan en viss mindre del skulle inkallas i höst för att upprätthålla tjänsten vid truppförbanden under vintern. Han framhöll dock själv, att vissa mobiliseringssvårigheter härigenom skulle kunna uppstå. Jag vill härtill lägga, att ett sådant förfarande kommer att inverka på antalet värnpliktiga, som skola tjänstgöra vid årets repetitionsövningar, något som ger anledning till betänkligheter. Utbildningen har nämligen för en annan av de årsklasser, som skola fullgöra repetitionsövningar i höst, nämligen 1918 års klass, anordnats så, att en del av de värnpliktiga icke torde med fördel kunna delta i mera ansträngande tillämpningsövningar.

Jag vill i detta sammanhang framhålla en synpunkt, som gjort sig gällande i försvarsrevisionen. Man har där framkastat tanken, att dela infanterikontingenten tillhörande 1920 års klass i en större sommargrupp och en mindre vintergrupp. Chefen för generalstaben har anslutit sig till denna tanke, men framhållit, att vintergruppen då måste få längre tjänstgöringstid dels med hänsyn till de sämre utbildningsförhållanden som råda under vintern och dels därför att denna kontingent, som komme att bli jämförelse-

vis liten, skulle i större utsträckning bli tagen i anspråk för vakt- och värdtjänst. Generalstabschefen har härvid föreslagit 45 dagars förlängd utbildning. Försvarsrevisionen har gillat själva tanken, ehuru den minskat antalet dagar till 30. Jag måste alltså förut-sätta att departementschefen, om han går på den linjen beträffande 1919 års klass också vill tillstyrka en kungl. proposition om ökning av tjänstgöringstiden för den del av denna årsklass, som skulle inkallas först nästa höst.

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

Chefen för lantförsvarsdepartementet herr statsrådet H a n s s o n: Herr talman! Då herr Jönsson i Revinge talar om, att man ändå icke kan nå det absoluta i fråga om rättvisa, så vill jag gentemot honom säga, att jag aldrig haft någon förhoppning om att nå det absoluta. Men man kan begå större eller mindre orättvisor, och här föreligger enligt mitt förmenande en orättvisa av den storlek, att man icke bör begå den om man icke är tvungen att göra det.

Jag skall för övrigt endast uppehålla mig något vid de siffror, som här berörts. Det har gjorts försök att tolka ett yttrande av mig så som om jag skulle ha sagt att en tilldelning av 25 man per underbefäl vore tillfredsställande. I själva verket har jag sagt, att när man kommer över detta antal, är det betänkligt. Mina siffror visade emellertid att vid icke mindre än 14 regementen är tilldelningen av manskap per underbefäl mellan 11 och 20, alltså väsentligt under de 25. Vidare framgick det av siffrorna att vid 9 andra regementen är tilldelningen mellan 21 och 25, vilket närmare kan preciseras så, att vid fyra regementen är antalet 21, vid ett 22, vid tre 23, och vid ett 25. Det är således icke på det sättet, att jag nämnt siffran 25 som genomsnittssiffra, men väl som maximisiffra, och jag tror, att inför detta faktum faller hela herr Jönssons i Revinge på en oriktig uppfattning byggda resonemang.

General Hammarskjöld påpekade att inom hans arméfördelning representerade den högsta av de av mig anförda siffrorna det gynn-sammaste fallet. Jag vet icke hur generalen gjort sina beräkningar. Min uppgift beträffande Jämtlands fältjägarregemente avsåg hela antalet inskrivna värnpliktiga med avdrag dels för de tio % avgång och dels för kulsprutekompaniet, samt med en tillgång av två underbefäl för vart och ett av de övriga kompanierna. Huruvida denna senare uppgift är för sangvinisk, kan jag icke avgöra. Det är den lägsta siffra som man över huvud räknat med i tabellerna. Jag tänker att general Hammarskjöld är fullt ense med mig däri, att även om Jämtlands fältjägare får de för regementet avsedda värnpliktiga studenterna, så räcker det dock icke till för en tillfredsställande utbildning och att därför andra åtgärder måste vidtagas. Och jag kan icke finna det riktigt att, därför att abnorma förhållanden äro rådande på ett regemente, man skall tvinga in studenterna vid alla andra regementen. För att komma över svårigheterna vid vissa av de norrländska regementena måste man vidtaga särskilda åtgärder. General Hammarskjöld invänder, att en förflyttning till Norrland skulle kunna

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.
(Forts.)

leda till att de som flyttas dit mista intresset för tjänsten och att detta bleve ofördelaktigt för rekryteringen av det fast anställda manskapet. Detta kan äga sin riktighet om det gäller tvångsförflyttning, men om det är fråga om en frivillig förflyttning med extra fördelar, tror jag icke man kan säga, att det kommer att verka på det sättet.

Beträffande herr Hammarskjölds påpekande om de olika tider för hemförlovningen, som angivits inom försvarsrevisionen samt i vart och ett av revisionens, Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, så är ju detta helt enkelt beroende på den utgångspunkt man hade, i det ena fallet att hemförlovning skulle ske den 1 mars; men sedan denna tidpunkt förflutit, är det helt naturligt att man med tillämpande av samma principer kommit till det förslag med avseende på tiden, som jag gjort. Här är bestämt angivet av Kungl. Maj:t, hur man önskar, att avkortningen skall äga rum. Min anmärkning mot reservanternas förslag var, att de fullständigt överlåta åt Kungl. Maj:t att undersöka detta. Sedan man genom olika omständigheter lyckats bringa oss i det läget, att vi kunna bereda de värnpliktiga endast en mycket ringa avkortning även med bifall till utskottets förslag, skulle emellertid följden av ett bifall till reservanternas förslag bli den, att man skulle ytterligare sätta sig ned och utreda, och de värnpliktiga skulle till slut finna, att detta utredningsmaskineri var alldeles förträffligt, då det gällde att beröva dem en rättvis avkortning av övningstiden.

Beträffande sönderdelningen av 1919 års klass, tror jag, att det har uppstått det missförståndet, att jag skulle ha förordat en delning av klassen. Jag kan icke ha yttrat mig på det sättet. Jag har förordat, att man från klassen vid sommarutbildningen skulle taga bort det antal, som behöves för uppehållande av tjänsten under höst- och vintermånaderna. Ett borttagande av detta antal skulle verka fördelaktigt på proportionen mellan tillgången på underbefäl och tillgången på manskap. Då herr Jönsson i Revinge mot detta förslag försöker den invändningen, att vi skulle komma ifrån vinterutbildningen och bara ha en sommarutbildning så är detta med förlov sagt — uttrycket är mycket starkt, men det är rättvist — endast ett demagogiskt trick, ty herr Jönsson i Revinge var själv inom försvarsrevisionen med om att diskutera just detta förslag att öva en del av klassen på hösten och vintern. För egen del tror jag, att det icke är lämpligt att avdela en så stor styrka till höst- och vintertiden, att därvid den trupp, som utbildas under sommaren i högre grad försvagas; men då man behöves för hösten och vintern en viss kontingent, tror jag, det är bättre i det nuvarande läget att taga denna kontingent från 1919 års klass än från 1920 års.

Beträffande den fråga, som i detta sammanhang ställts till mig av general Hammarskjöld, vill jag svara, att jag ännu icke haft anledning att taga bestämd ståndpunkt till frågan om längre övningstid för dessa värnpliktiga, som skulle ligga inne under höst- och vintermånaderna, men så långt jag hittills tänkt mig in i saken, är jag icke benägen för en sådan förlängning av tjänstgöringstiden för en viss del av de värnpliktiga.

Herr Anderson i Råstock: Herr Jönsson i Revinge måtte icke ha kunnat höra ordalydelsen av den av de värnpliktiga insända skrivelse, som jag uppläste här, då han kunde säga, att studenterna där gjort gällande, att de fått en usel utbildning. Jag har begärt ordet för att fästa herr Jönssons och kammarens uppmärksamhet på att där stod just raka motsatsen. Dessa studenter skrevo nämligen, att de fått sig tillmätt en tre gånger längre utbildningstid, än vad de ansågo vara behöfligt för deras utbildning.

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

Sedan skall jag be att få tillägga, att jag för min del också träffat värnpliktiga studenter personligen, och de ha uttalat sig på ett sätt, som bibragt mig den uppfattningen, att deras militära undervisning bedrivs på ett, lindrigt uttryckt, mindre snillrikt sätt. Man tyckes icke alls taga vederbörlig hänsyn till att studenter verkligen ha ganska avsevärda förkunskaper och att det alltså icke är nödvändigt att låta dem sitta som skolpojkar i de låga klasserna i skolan, utan att de möjligtvis skulle kunna hoppa över åtskilligt, som eljest måste ingå i utbildningen av detta befäl.

Sedan ville herr Jönsson i Revinge göra gällande, att det icke fanns några möjligheter för studenterna att skaffa sig några extra förtjänster under ifrågavarande tid. Ja, det ena påståendet kan ju vara så gott som det andra, men jag skulle verkligen vilja fråga herr Jönsson i Revinge: Hur kan herr Jönsson säga, att det icke finnes några sådana tillfällen? Jag förmodar, att herr Jönsson icke varit i tillfälle att undersöka den saken själv. Det är väl alltså bara en lös förmodan, som herr Jönsson kastat fram, och värdet av en sådan tror jag, vi fått lära oss att bedöma här i kammaren.

Sedan säger herr Jönsson, att dessa studenter icke kunna utnyttja tiden för studier, emedan de varit för länge borta. Ja, vad medför det för konsekvenser, om man följer den tankegången fullt ut? Jo, det medför, antingen, att studenterna överhuvud taget icke böra vapenövas, innan de äro färdiga med sin examen, eller också att de helt böra befrias från vapentjänst, och vill herr Jönsson i Revinge draga de konsekvenserna, tror jag, vi skola få lätt att komma överens om den reservation, till vilken jag tidigare yrkat bifall, vilket yrkande jag kommer att vidhålla under betonande av att då frågan blivit i så hög grad försenad, gäller det att åtminstone så honett och liberalt, som det nu är möjligt, infria det löfte, riksdagen givit till dessa män.

Herr Söderhielm: Herr talman! Endast några små erinringar med anledning av vad herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet yttrade.

Herr statsrådet tycktes, om jag fattade honom rätt, anse utslutet, att man skulle kunna låta de värnpliktiga vid ett regemente tjänstgöra längre än de värnpliktiga vid ett annat regemente inom samma truppslag. För min del ter detta sig ingalunda omöjligt, men det beror ju på våra olika utgångspunkter. Det beror på huruvida man i första rummet ser på vad staten behöver eller om man i första rummet ser till vad det enskilda intresset kräver.

Vad min ståndpunkt till studenternas utbildning beträffar, är

Ang. minskad
utbildningstid
för vissa
värnpliktiga
av 1919 års
klass.
(Forts.)

mitt huvudsakliga motiv, då jag ställt mig på den ståndpunkt, där jag står, hänsynen till mobiliseringsbehovet av utbildade officersersättare, ty man måste erinra sig, att försvarsrevisionen och, som jag antar, även herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet äro medvetna om att ett hemförlovande enligt Kungl. Maj:ts förslag av ifrågasvarande studenter skulle nedsätta deras användbarhet ifrån officers användbarhet till underbefäls användbarhet. Därmed följer naturligtvis motsvarande nedsättning i våra möjligheter att uppsätta förband, förda av officerare.

Herr statsrådet konstaterade en skillnad mellan min uppfattning och generalstabschefens. Ja, det är möjligt, men jag föreställer mig, att varken herr statsrådet eller kammaren vill ställa de fordringarna på mig, att jag här, då jag uppträder såsom representant för en del av Sveriges folk, skall känna mig bunden av samma synpunkter, som då jag avgiver ett ämbetsutlåtande.

Så stötte sig tydligen herr statsrådet på att jag icke kunde låta bli ett leende, då herr statsrådet började uppläsningen av de värnpliktigas inlaga. Jag vill då till en början förklara, att mitt leende ingalunda berodde på någon slags förvåning över att herr statsrådet läste upp en sådan inlaga eller över att ett statsråd över huvud taget läser upp en inlaga från värnpliktiga. Något sådant skulle aldrig falla mig in.

Icke heller berodde leendet på att jag skulle vilja förneka, att sunda åsikter *kunna* komma fram den vägen. Men jag har sett för många sådana inlagor i mitt liv för att a priori fästa allt för stort avseende vid dem, och — jag undrar, om herr statsrådet erinrar sig tiden före sin statsrådstid, om icke herr statsrådet då ger mig rätt i, att det ibland inte är så synnerligen svårt att locka fram melodier, som man gärna vill höra.

Till slut endast några ord angående den tanke, som inom försvarsrevisionen och tydligen även hos departementschefen f. n. är under dryftning: den, att icke enbart låta infanteriets värnpliktiga tjänstgöra under sommaren utan även till någon del under vintern. Jag måste erkänna, att jag har svårt att se skillnaden mellan uttrycken »dela upp årsklassen i en sommar- och en vintergrupp» och — som herr statsrådet ville uttrycka saken — att »taga bort en del av sommarklassen och låta den utbildas under vintern». Skillnaden torde vara härfin. Emellertid vill jag uttrycka min personliga glädje över att diskussionen nu kommit så långt, att den något hysteriska fasan för vinterlinjen tyckes börja vika och lämna rum för ett kallare resonemang. Jag vill hoppas, att besinningen skall få göra sig gällande även i framtiden.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Då herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet gjorde gällande, att mitt ytt-
rande, att man velat komma från vintertjänsten, endast var ett demagogiskt trick, anser jag mig böra bemöta detta hans påstående med ett par ord.

Jag har åtminstone för min del den uppfattningen, att då vi i

fjöl behandlade frågan om avkortning för infanteriet i sammansatt lag- och statsutskott, det var meningen, att 1919 års klass skulle få de 120 dagarnas rekrytskola under sommaren, och jag är övertygad om att det även var den regerings mening, som den gången lade fram proposition i ärendet.

Vad nu beträffar herr krigsministerns tanke, att sönderdela klassen och att det skulle vara bättre att låta en del av denna klass tjänstgöra under vintern, är min uppfattning i det fallet rakt motsatt. Först och främst finnes det ju icke någon möjlighet att göra några ändringar beträffande tjänstgöringstiden, men åtminstone har det tidigare i försvarsrevisionens förslag och i de svar, som man fått ifrån de militära myndigheterna förutsatts, att det i så fall skulle göras någon skillnad, beroende på att tjänsten under vintern för vissa värnpliktiga skulle vara mera fördelaktig samt att en vinterdag ger vida sämre utbildningsresultat än en sommardag. Vidare är det så, att 1920 års klass enligt inskrivningsbeskeden är en synnerligen talrik klass, och att det på den grund går lättare att sönderdela denna samt att taga en del i anspråk för vintertjänst, då man i alla fall får alldeles tillräckligt med värnpliktiga för sommartjänsten.

Vad beträffar herr Andersons i Råstock yttrande, att jag skulle komplett missuppfattat honom, så om jag hörde rätt, talades ju i det där brevet om att värnpliktiga studenter använts till renhållning, handräckningstjänst o. s. v. Använder man verkligen studenter till renhållningsarbeten, tycker jag, man illa använder tjänstgöringstiden, och då bör väl icke utbildningsresultatet kunna bli det allra bästa.

Nu säger herr Anderson i Råstock, att vi skulle kunna enas på den linjen, att vi alldeles befriade de värnpliktiga studenterna från militärtjänst, åtminstone tills de tagit sin examen. Jag undrar, om herr Anderson i Råstock kan få så värst många med på den ståndpunkten, att man härvidlag skulle utesluta en hel kategori av unga män från värnplikt. Alla andra medborgare få ju fullgöra sin värnpliktstjänstgöring, så att i det fallet kan jag verkligen icke följa herr Anderson i Råstock. Jag anser mig nödsakad att räkna med faktiska förhållanden, oavsett mina sympatier för att studenterna i största möjliga utsträckning skola erhålla befrielse.

Jag räknar emellertid med det ofrånkomliga faktum, att denna studentklass, som inryckte på försommaren förra året, har legat ifrån studiera ett helt år, och den kan icke börja sina studier igen, förr än höstterminen börjar. Utgångsläget för mitt betraktelsesätt i denna fråga, att för studenterna själva innebär det icke en så utmärkt stor fördel åtminstone att nu släppas ut, ty de få ju mat, kläder och litet avlöning. Jag tvivlar på att de skola förtjäna stort mer under dessa sommarmånader. Det stora flertalet kommer i varje fall icke att förtjäna något alls.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet Hansson: Endast en kort replik till herr Jönsson i Revinge. Han talade om 1919 och 1920 års klasser och föredrog att dela 1920 års klass under påpekande av att den är mycket talrik. Gent emot detta vill

Ang. minskad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

(Forts.)

Ang. minskad
utbildningstid
för vissa
värnpliktiga
av 1919 års
klass.
(Forts.)

jag erinra om att det blir nödvändigt att uppdelas klassen även följande år. Lika nödvändigt som det är att uppehålla tjänstgöringen hösten och vintern 1920, lika så nödvändigt blir det att upprätthålla den 1921, och även 1920 års klass måste tagas i anspråk, fastän det blir ett år senare. Och beträffande kullarnas storlek, tror jag att 1919 års kull är ungefär lika stor som 1920 års.

Slutligen har vid två tillfällen mycket starkt understrukits av herr Jönsson i Revinge, att studenterna icke skulle ha någon nytta av att bli utsläppta. Tänk så bra de ha det! De ha mat, logi och kläder. Men varför har icke herr Jönsson i Revinge kommit att tänka på detta utmärkta argument förut? Det kan användas för huru lång värnpliktstid som helst, ty alltid har den värnpliktige mat, kläder och logi, då han ligger inne, under det att det ju kan hända, att han icke har det, när han är utanför lägerplatsen. Då bör man väl använda detta argument icke blott när det gäller studenterna. utan — litet när som helst.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande punkten 1:o), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vidare blev på därom av herr talmannen framställd proposition utskottets hemställan i punkten 2:o) jämväl av kammaren bifallen.

Slutligen gav herr talmannen i fråga om motiveringen propositioner först på godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till det förslag, som innefattades i den av herr J. Nilsson i Malmö m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill att kammaren i avseende å motiveringen till första sammansatta stats- och andra lagutskottets nr 1 hemställan i dess utlåtande nr 1 bifaller den av herr J. Nilsson i Malmö m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets motivering.

Omröstningen utföll med 97 ja mot 68 nej; och hade kammaren alltså i avseende å motiveringen bifallit det förslag, som innefattades i den av herr J. Nilsson i Malmö m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 5.

Herr statsrådet *Eriksson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 424, angående understöd till efterlevande till fiskaren Karl Månsson. Nämda proposition bordlades.

§ 6.

Föredrogos vart för sig:

första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa brister i anslag till karolinska institutet m. m.; och

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist i skolöverstyrelsens expensanslag för åren 1918 och 1919 m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

Ang. ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken.

Uti en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1920 dagtecknad proposition, nr 405, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att förklara, att från riksdagens sida hinder icke mötte, att av Kungl. Maj:t utfärdas föreskrift därom,

dels att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna funnes stadgat i fråga om lektor skulle gälla förste lektor; och

dels att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna vore föreskrivet i fråga om adjunkt och adjunkt å övergångsstat skulle avse lektor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning ej måtte vinna riksdagens bifall.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *O. U. B. Olsson* och *Tengdahl*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Olsson*:
Herr talman! Jag har en förnimmelse av att den fråga, som kammaren nu går att diskutera, i någon mån kommit på sned inom utskottet. Kungl. Maj:t här föreslagit, att den gamla adjunktstiteln skulle slopas och ersättas av titeln »lektor». På samma gång skulle den gamla lektorstiteln bytas ut mot titeln »förste lektor». När jag nu läser utskottets utlåtande, förstår jag, att man inom utskottet tydli-

Ang. ändrad
benämning å
vissa befäl-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.
(Forts.)

gen tagit på denna sak på ett sätt, som jag för min del inte kunde drömma om, när jag lade fram propositionen. När jag lade fram denna proposition, var det icke utan en glimt i ögonvrån — jag ville säga ungefär som så: inga onödiga kviekheter — ty jag har själv gått igenom hela den listan. Nu har emellertid utskottet svarat på ett sätt, som gjort, att jag inte blivit så allvarlig på mången god dag. Utskottets utlåtande kan nämligen mycket väl översättas så här: inga okynnespropositioner — var så god, departementschefen! Det är en ganska allvarlig tillrättavisning, och jag ber därför att få svara med ett motsvarande allvar.

Utskottet säger först, att denna fråga varit före så sent som år 1918 och då blivit av riksdagen prövad utan att hava befunnits förtjäna något beaktande. Den saken visste jag verkligen förut, ty mitt minne är nu en gång sådant, och jag hade också skäl att förmoda, att statsutskottet skulle veta, att jag visste det. Av detta skulle man kunna draga två slutsatser: först den, att jag uppenbarligen inte gillar det, som timade 1918, och för det andra, att det uppenbarligen måste ligga något i den saken, eftersom departementschefen år 1920 kommer igen. I den kommitté, som hade att behandla de olika lärekategoriernas löneförhållanden, satt jag. Den kommittén beslöt enhälligt avskaffa adjunktstiteln. Läroverksöverstyrelsen instämde. De olika kollegierna vid rikets allmänna läroverk instämde. Tror verkligen någon, att lärelönenämnden skulle tagit upp denna sak, och att läroverksöverstyrelsen och lärarekollegierna skulle instämt. om den inte hade någon som helst betydelse, och om den inte vore värd något som helst beaktande?

Utskottet säger vidare, att under beaktande av den nu pågående utredningen om skolväsendets organisation, finns det icke något skäl att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Den saken förstår jag inte. Generaldirektör Bergqvist, som är chef för skolöverstyrelsen, har alldeles självmant haft ett samtal med mig i denna sak. Som chef för skolöverstyrelsen är han med om det. Generaldirektör Bergqvist sitter också som ordförande i skolkommittén, och han leder och dirigerar den. Generaldirektör Bergqvist skulle således inte veta, vad generaldirektör Bergqvist vet, och han skulle inte heller vilja, vad generaldirektör Bergqvist vill. Det låter åtminstone inte mycket trovärdigt.

Vid sidan om dessa skäl, som förekomma i utskottets utlåtande, finns det ett annat skäl, som jag hört sägas nästan lurade en ledamot i den andra kammaren. »Om dessa läroverksadjunkter nu få titeln», hade någon sagt, »komma de snart också och vilja ha lönen». Det är naturligtvis förfärliga konsekvenser. Det är ett verkligt farligt perspektiv, men jag tror, att man i alla fall kan säga, att det inte är vidare riskabelt. Det är nämligen så, att vi i den svenska förvaltningen ha ingenjörer och förste ingenjörer, vi ha kontrollörer och förste kontrollörer, vi ha aktuarier och förste aktuarier, utan att detta någonsin medfört de menliga ekonomiska följderna, som man här har försökt att göra gällande. Uppriktigt sagt, tror jag, att det ur finansiell synpunkt inte medför någon som helst risk, om vi nu skulle få lektorer och förste lektorer.

Det kan naturligtvis i alla fall inte förnekas, att det ligger något löjligt över en titelfråga. Titlar kunna vara nog så viktiga, men man skall inte tala om dem, och framför allt skall man inte syssla med dem. Bara det, att en människa håller på en titel är ju något, som utmanar löjet. Att då komma och begära en titel, är naturligtvis ändå värre. Den skrivelse, som läroverksadjunktsföreningen har inlämnat, har ju en hel del hakar, på vilka man kan hänga upp mycket goda skämt. Jag har hört sägas, att andra avdelningens ordförande i utskottet platt fördärvat Kungl. Maj:ts förslag uteslutande därigenom, att han högt — och naturligtvis med en viss betoning — läste upp denna adjunkternas skrivelse. Jag kan försäkra, att jag inte alls ogillar den proceduren, men jag hyste den förtröstan till statsutskottet, att man där skulle kunna skilja mellan kärna och skal, och jag hade också den förtröstan, att man något så när skulle förstå departementschefen.

Kärnan i denna sak ligger, synes det mig, tämligen klar. Våra läroverksadjunkter sakna alldeles en yrkestitel, och de dela detta öde med andra stora lärargrupper. Det är nämligen så, att den titel, som de ha rätt till, användes aldrig, och den eller de titlar, som användas, ha de inte rätt till. Jag behöver exempelvis bara hänvisa till mig själv. Jag har aldrig av någon här i kammaren kallats för adjunkt. Då jag inte har kallats för lektor, har jag kallats för rektor, och jag är naturligtvis en otacksam varelse, som inte tycker, att detta är skönt och bra. Vidare ställer man inte alls till någon skada genom att följa Kungl. Maj:ts förslag, ty lektorstiteln har alltmera brett ut sig till att bli en titel för alla lärare vid våra ungdomsskolor. Den bäres av en hel mängd män och kvinnor, som inte ha större kvalifikationer än de lärargrupper, som det här gäller. Det följer således inga som helst vådliga konsekvenser av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Och så en liten sak till. Det här kostar icke ett enda öre. Och det var verkligen en sak, som jag trodde skulle fullkomligt bedåra statsutskottet.

Så ligger saken, om jag ser den rent sakligt. Läger jag däremot en mera personlig syn på den, så måste jag säga inför kammaren, att det var egentligen två ting, som jag ville vinna. Jag ville å ena sidan få bort allt det obehag och den vantrevnad, som våra läroverksadjunkter ha att dragas med i den här saken. När jag kom till Nya elementarskolan som extralärare, så titulerades jag ögonblickligen lektor. När jag sade, att jag inte var lektor, kallade man mig doktor. Och när jag sade, att jag inte var doktor, så kallade man mig lektor. Jag tyckte att detta vardagliga kurragömma var obehagligt. Jag kan säga, att jag inte var glad åt det, och jag blev egentligen inte glad, förrän jag hörde, att vår teckningslärare, som inte ens tagit studentexamen, också kallades doktor och till på köpet själv tyckte, att doktorstiteln var i alla fall en av de få saker här i världen, som innebar en verklig njutning. Jag ville också vinna en annan sak. Jag ville ha bort den söndring inom lärarkåren, som faktiskt förorsakas av denna titelfråga. Ty vi må kalla det för barnsligt eller ej, och vi må kalla det för löjligt eller ej, det är faktiskt på det viset, att denna sak ligger och förgiftar samlivet inom många av våra läroverkskollegier.

*Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.
(Forts.)*

Ang. ändrad
benämning å
vissa befäl-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.
(Forts.)

Nu är det så enkelt, att kammaren kan utan ett öres uppoffring, endast genom ett litet penndrag så att säga, rätta till den här saken. Och det är därför, som jag i all enkelhet, rättframt och hövligt ber, att kammaren i denna sak måtte följa Kungl. Maj:t.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Det skulle kunna vara onödigt att efter det anförande, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss presterat, yttra något vidare i denna fråga, åtminstone från det håll, som har samma uppfattning som han i fråga om lektorstiteln för läroverksadjunkter. Det kan kanske synas vara en rätt liten fråga. Men den är nog icke, som herr statsrådet också antydde, så obetydlig, ty verkningarna av desamma visa sig vid flera skilda tillfällen.

Nu torde det också böra sägas ett ord om, vari skillnaden ligger mellan den kompetens, som presteras av de nuvarande lektorerna, och den kompetens, som presteras av adjunkterna. Av läroverksadjunkterna torde måhända en del vara filosofie doktorer och kanske många filosofie licentiater. Men i de flesta fall väl filosofie magistrar. Däremot erfordras för att bli lektor att ha förvärvat filosofie doktorsgraden. Titeln lektor skall således vara ett kriterium på föregående högre studier och försvarad gradualavhandling.

I utskottets motivering har man åberopat, att frågan så sent som 1918 blivit av riksdagen prövad i samband med den då beslutade löneregleringen. I ett par skrivelser till mig protesterar man absolut mot, att denna fråga blivit föremål för någon framställning 1918. I en skrivelse heter det: »Då varken Kungl. Maj:ts proposition eller någon motion gav riksdagen 1918 tillfälle att ägna läroverksläraarnas titelfråga någon realbehandling, så synes statsutskottets utlåtande angående Kungl. Maj:ts proposition 1920, som är byggd på ett *enhälligt* utlåtande av kungl. skolöverstyrelsen detta år, i denna fråga bero på ett missförstånd.» En annan brevskrivare yttrar precis detsamma i en särskild skrivelse till mig. Jag kan icke tänka mig, att dessa herrar, som väl känna till förhållandena, kunna ha misstagit sig, utan det är nog så, att frågan, även om den blivit berörd, åtminstone icke blivit realbehandlad av vederbörande myndigheter. Däremot ha både Kungl. Maj:t och skolöverstyrelsen tillstyrkt titelförändringen.

Det kan ju kanske vara skäl att också tala om ett par betänkligheter. Den ena av dessa vidrördes av herr statsrådet, nämligen att titelförändringen möjligen skulle kunna medföra ökade anspråk på ekonomiska fördelar. Det är möjligt, att sådant framdeles kan inträffa, och det är möjligt, att med den bättre titeln också kan komma ökade anspråk på avlöningar. Men om så sker skall jag be att få erinra om, att det finns väl icke många samhällsklasser av nyttiga medborgare, som blivit så pass litet beaktade av statsmakterna som läroverksadjunkterna. Och jag ber att i det sammanhanget få säga, visserligen äro alla samhällsklasser nyttiga, men knappast någon annan kan överträffa den som innehaft värden om den högre skolundervisningen i vårt land.

Det är i ett annat avseende däremot, som jag har hyst betänkligheter i detta fall, och det är den allmänna nivellering, som kan-

hända också i detta sammanhang träder fram. Det är väl alldeles tydligt, att man har på sätt och vis genom stadfästande av denna titel också minskat i någon grad anspråken på elementarlärarnas kompetens. Redan titeln innebär ju ett avslutande av studierna. Och följaktligen minskas måhända också benägenheten att i framtiden skaffa sig ökad utbildning genom fortsatta studier av dem, som skola innehava lektorstjänst vid allmänt läroverk.

Sällan plägar kammaren knussla med titlarna. Endast när det gäller elementarlärarna synes man vara synnerligen ekonomisk med avseende på dessa ideella förmåner. Professorstiteln t. ex. har kammaren utdelat ytterst liberalt. Jag tror, att om herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet föreslagit, att man skulle kalla dessa vederbörande för professorer eller något dylikt, så skulle man mycket lättare ha gått med på det än på den ringa titel, som nu föreslås. Inom lantbruksundervisningen t. ex. och överallt, där man icke har vetenskaplig grund att bygga på, är man frikostig med professorstiteln. Varför skall man då vid detta tillfälle vara så njugg att bifalla en framställning från en kategori statstjänare som — jag upprepar det — de svenska statsmakterna stå i stor tacksamhetsskuld till för dess prövande arbete i elementarutbildningen. Tacksamheten borde åtminstone i detta fall kräva, att vi gå deras önskingar till mötes.

Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på, att förr — och jag tror, att ännu samma förhållande är rådande — fanns det en del läroverkslärare, som blivit adjunkter, men som avlagt samma examen som lektor, t. ex. filosofie kandidatexamen, enligt tidigare stadga, som då ersatte nuvarande licentiatexamen. Det är väl ingalunda sällsynta fall, att adjunkter i flera läroverk fungera som lektorer år efter år; dessa inneha 5 timmars tjänstgöringsskyldighet om dagen och lektorerna endast 4, men de tjänstgöra år efter år som lektorer utan att erhålla varken lektors lön eller titel. Jag ber att få reservera mig för de eventuellt lämnade felaktiga uppgifter, men jag har alltid funnit det vara en orättvisa mot de allmänna läroverkens adjunkter, vilka fungerat som lektorer utan utsikt till högre lön eller befordran. Jag anser också, att det kan vara på tiden, att kammaren i någon mån giver dem ett erkännande för det pliktrogna arbete de i skolans tjänst hava utfört. För min del kan jag icke underlåta att säga, att även om jag haft mina betänkligheter med avseende på nivelleringen, ty det kan hända, att det möjligen kan leda dithän, så kan jag icke desto mindre, herr talman, icke var med om att förhålla dem denna lilla erkänsla.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till reservanternas framställning och avslag på statuskottets hemställan.

Herr Waldén: Herr talman! Att döma av den siste ärade talarens anförande liksom av det anförande, herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss höll, skulle man nästan kunna tro, att detta vore en synnerligen stor och viktig pedagogisk reformfråga. Utskottet har emellertid icke kunnat lägga denna syn

Ang. ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken.
(Forts.)

*Ang. ändrad
benämning å
nissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.*

(Forts.)

på saken, och jag får säga för min del, att då jag såg denna proposition för första gången och med den kännedom jag hade om herr statsrådets stora sinne för humor, så var jag frestad att tänka, att han velat skämta en liten smula med riksdagen, när han kom fram med denna proposition.

Det har, så vitt jag vet, icke inträffat förr — åtminstone icke under min riksdagstid — att man lagt fram en titelfråga till riksdagens bedömande och avgörande annat än i samband med någon lönereregleringsfråga. Och det är detta, som statutskottet också velat något understryka, då det pekar på, att frågan ju dock på sätt och vis var föremål för riksdagens omprövning 1918 i samband med den lönerereglering, som då ägde rum. Nu säger herr statsrådet: ja, men det visste jag mycket väl, så jag kan icke förstå, varför statsutskottet talar om detta. Nej, vi ha icke talat om det för herr statsrådet utan för riksdagens övriga ledamöter, som möjligen kunde ha glömt det. Ty det voro vi naturligtvis alldeles på det klara med, att herr statsrådet icke kunnat glömma den saken, då det gällde hans f. d. kolleger.

Vidare framhåller statsutskottet — jag måste något försvara det på den grund, att herr statsrådet var synnerligen spydigt mot utskottet — att sedan dess ha icke några sådana omständigheter inträffat, som kunde föranleda ett frångående av den uppfattning, statsutskottet hade den gången. Och det vågar jag verkligen påstå, att man kan icke säga, att det har inträffat någonting annat än detta, att adjunkternas förening har inkommit med en framställning till Kungl. Maj:t, i vilken framställning de anhålla, att Kungl. Maj:t på administrativ väg skulle genomföra denna »viktiga» reform, oaktat den ju som bekant står i samband med lönebestämmelserna, varför detta icke kunde ske.

Herr statsrådet sade också, att »det är ändå synd om en kår, som saknar en lämplig yrkestitel». Ja, det kan ju hända, att det känns så inom den kåren. Men jag tillhör själv en ganska stor kår, som också saknar yrkestitel, och jag har för min del aldrig känt någon avsaknad av denna. Tvärtom är jag glad över att slippa ha någon särskild yrkestitel, och jag trodde, att vi i denna demokratiska tid icke skulle behöva lägga så stor vikt vid en titelfråga, så att det skulle behöva komma en särskild framställning till riksdagen i ett sådant ämne.

Jag vill också erinra om, att i propositionen har det uteglömts en grupp av lektorer, som, om detta förslag godtages, också borde flyttats upp till förste lektorer, nämligen lektorerna vid högre lärarinneseminariet. Vidare ha vi en kategori av lärare, som står ganska nära adjunkterna, nämligen lärarna vid de kommunal mellanskolorna. Skulle icke herr statsrådet vilja ställa om, att de också finge en titel? De kunna ju vara lika berättigade därtill som adjunkterna.

När det nu för övrigt är så, att vårt skolväsen är under omorganisation, skulle man icke då kunna vänta något år och se, vad skolkommissionen kan komma att föreslå? Kanske kunde man då få en ändå finare titel. Det tycker jag skulle vara ganska trevligt,

ty jag missunnar icke alls adjunkterna en vacker titel. Jag skulle gärna gå med på att giva dem den titel, som herr Sommelius berörde, nämligen titeln professor. I Frankrike kallas ju alla lärare för professorer.

Slutligen sade herr statsrådet, att han kunde icke förstå, varför statsutskottet kunde vara emot denna lilla reform, som var så billig. Det var ju icke statsutskottsmässigt att icke taga en så billig reform. Ja, herr statsråd, det beror nog på att den motivering, som förebragts av adjunkterna är så mycket mera »dyrbar». Jag ber herrarna läsa denna. Den återfinnes i propositionen nr 405. Där står t. ex. talat om den »rådande dualismen inom lärarkåren», om de »slitningar och misshälligheter bland lärarna, som den missvisande titeln adjunkt stundom uppväcker och som i sin tur kunna menligt återverka på arbetsresultatet». Således, om de få lektorstiteln, så blir det mycket bättre arbetsresultat inom våra läroverk! Och vidare minskas, säga de, deras auktoritet, därför att de kallas adjunkter. Men få de bliva lektorer, så få de betydligt högre auktoritet. Ty naturligtvis höjer det deras sociala anseende alldeles ofantligt.

Det är denna motivering, som förefallit mig »dyrbar», och därför har jag icke kunnat gå med på denna titelförändring för närvarande. Jag skall emellertid taga det med stort jämnmod — det får jag erkänna — ifall kammaren vill besluta denna förändring och giva adjunkterna lektorstiteln.

Men jag vill ändå säga, att det betyder även något ur löne regleringssynpunkt. Vi hade för några dagar sedan i samband med förredragningen av 8:de huvudtiteln att behandla frågan om professorer av olika lönegrader. Och där ser man, huru professorer söka tränga sig upp till den högsta lönegraden, även om de haft den lägre avlöningen. Samma resultat blir det naturligtvis också här. Men det har jag icke heller någonting emot, ty jag unnar gärna adjunkterna att få högre lön.

Men det är det sätt, på vilket denna fråga nu kommit fram, som gjort, att jag för min del ställt mig avvisande, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! De av kammarens ledamöter, som åhörde den siste ärade talarens anförande, fingo utan tvivel samma uppfattning som jag, att han själv i själ och hjärta icke hade så mycket emot Kungl. Maj:ts förslag, fastän han hade hängt upp sig på den »dyrbara» motiveringen i den skrivelse, som inkommit från läroverksadjunkternas förening. Han sade, att han icke ville vara med om denna lilla titelreform för närvarande, och han fällde ett annat yttrande, som gick i ungefär samma riktning.

Man kan ju mycket väl vara för eller emot titlars användande, och vore det fråga om att avskaffa titlar i allmänhet, skulle jag för min del ha rätt stora sympatier för en sådan åtgärd. Men då den frågan icke föreligger, och man icke har någon som helst anledning antaga, att en förändring under den närmaste tiden i den riktningen kommer att äga rum, så har jag mycket svårt att förstå, att det finns

*Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.
(Forts.)*

Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.

(Forts.)

någon som helst saklig anledning för kammaren att biträda statsutskottets hemställan. Är det rätt och billigt, mina herrar, när en helkår fullständigt enhälligt anhåller att få en annan titel, än den har för tillfället, att riksdagen motsätter sig denna önskan, då genom en sådan förändring icke föränledes någon som helst ökad statsutgift?

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har på ett klarläggande sätt redogjort för, huru förhållandena nu äro bland läroverksadjunkterna. Jag antager, att vi litet var bland våra bekanta ha en och annan läroverksadjunkt, och när vi komma i samtal med honom, veta vi ej, vad vi skola titulera honom med. Vi äro oartiga, om vi kalla honom adjunkt, och då hugga vi till — som herr statsrådet också framhöll åtminstone brukar jag göra det — med dokortiteln. Men han är icke doktor. Vad tjänar det till under sådana förhållanden att motsätta sig en sådan liten förändring som den här föreslagna? Jag kan icke förstå, att det kan framhållas något sakskäl för den ståndpunkten, och jag tror, som herr Sommelius sade, att riksdagen vid föregående tillfällen, när dylika frågor varit uppe till behandling, aldrig motsatt sig den begärda förändringen. När det t. ex. var fråga om de s. k. betjäntes klass bland statstjänarna, vilkas strävan var, att de icke skulle få heta betjänte utan tjänstemän av lägre klass, nog beaktade riksdagen deras önskemål omedelbart. Och själv har jag varit medlem av 1914 års tullkommission, som för en tid sedan avgav sitt sista betänkande till regeringen angående tullverkets omorganisation, och under vårt arbete fingo vi uppvaktning av deputationer från tullvaktmästarna, som icke längre önskade tituleras vaktmästare utan i stället uttalade en önskan och förhoppning om att kommissionen skulle föreslå hos Kungl. Maj:t, att de skulle få heta uppsyningsmän. Uppsyningsmännen skulle sedan kallas överuppsyningsmän. Om denna lilla reform kommer att biträdas, när denna omorganisationsfråga nästa år kommer före, så kommer den icke att kosta staten ett enda öre.

Och även om herr Waldén har rätt i sitt påstående, att tills dato det icke hänt, att riksdagen gjort en sådan titelförändring annat än i sammanhang med en lönereglering, så bör man väl ändå icke, herr Waldén, vara så konservativ, att man icke kan vara med om det nu.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och avslag på statsutskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Norup: Herr statsrådet var, som han ofta brukar vara, något humoristisk och anlade på denna fråga en mera humoristisk än saklig synpunkt, och jag får erkänna, att det är en fråga, som det är svårt att lägga någon annan synpunkt på, än en humoristisk. Han skämtade litet med statsutskottet och sade, att han trodde det skulle lyckats bedåra statsutskottet med att säga, att det kostar ingenting. Men statsutskottet är icke så dåraktigt, att det går med på sådant utan vidare. Vi ha — jag måste erkänna det — på avdelningen ägnat denna fråga mycket liten tid, ty vi ansågo det vara en mycket liten sådan. Herr statsrådet och även andra talare ha för-

sökt göra den till en stor fråga, och herr statsrådet uttryckte sig till och med så, att denna titelfråga förgiftar samlivet vid läroverken.

Jag trodde, att i denna debatt vi skulle få höra några nya skäl utöver propositionens. Men några sådana ha, såvitt jag hört, icke framkommit. Herr Sommelius har sagt, att man skall giva ett erkännande åt denna kår och dess verksamhet och visa tacksamhet mot den. Men jag frågar: skola vi visa särskilt erkännande mot denna kår och icke göra det mot lektorerna och professorerna och varför icke t. ex. våra småskollärarinnor med sitt tålmodsprövande arbete och för övrigt mot all statens personal? Är det särskilt för adjunkterna vi skola uttrycka erkännande av tacksamhet? Jag tycker det finns icke något som helst skäl att därmed uppväcka avundsjuka hos dem, som icke få sådant erkännande.

Nu tycker jag, att med samma rätt, som adjunkterna vilja ha titeln lektor, kunna våra rättare i lantbruket begära att få titeln inspektor. Våra handelsresande taga gärna mot titeln grosshandlare, när de äro ute och resa, och de, som gått igenom en teknisk skola, taga sig mycket ofta titeln ingenjör utan att vara berättigade därtill. Jag får säga, beträffande dessa titelfrågor, att finns det icke något mera bärande i deras verksamhet än att de vilja ha en högre titel, då måste jag reagera mot detta krav.

Herr statsrådet säger, att det är egentligen icke något annat skäl för detta, än att man icke blir kallad vad man är, och herr statsrådet har givit flera exempel på, att han icke fått titeln adjunkt, som han varit berättigad till. Ja, är det icke fråga om något annat, så vill jag tro, så vitt tidningspressen är vaken som den bukar vara, att genom denna debatt blir titeln adjunkt genomförd i landet, då referaten komma ut till den stora allmänheten, som tills nu icke begripit, att det är där skon klämmer, att dessa lärare icke bliva tilltalade med titeln adjunkt, som herr statsrådet säger, utan i stället bli kallade lektor och doktor. Men efter denna debatt tror jag som sagt att allmänheten kommer att använda titeln adjunkt.

Om vi nu ett ögonblick antaga, fastän jag hoppas, att det icke blir fallet, att denna kungl. proposition blir bifallen och adjunkterna således hädanefter skola kallas för lektor, så är det ju ganska troligt, att lektorerna känna sig missbelättna, och då kommer det väl något år framåt en ny proposition som kräver: lektorerna kunna naturligtvis icke ha samma titel som adjunkterna, utan de få lov att ha titeln professor. Och så få vi sedan i en framtid försöka fundera ut en ny titel för dem, som nu äro professorer.

Detta är ju en skämtsam debatt, och jag tillåter mig också att se denna fråga från den skämtsamma sidan, men det ligger dock något i den. Herr statsrådet säger, att det kostar ingenting att giva dem denna titel. Jag är icke så säker på det. Den som förde adjunkternas talan i statsutskottet lät undfalla sig någonting annat, och det gjorde, att en ledamot i statsutskottet, som förut lutat mot att upphöja adjunktstiteln till lektor, vände och sade: då skall jag be att få stanna vid adjunktstiteln. Och det kan hända, att det nu icke kostar mer än

*Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.*

(Forts.)

*Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.*

(Forts.)

det tryck och det papper, som staten kostar på den kungl. propositionen och diskussionen i riksdagen, men det torde nog komma att kostas mer i framtiden.

Av dessa skäl och då intet som helst bärande skäl för förslaget framhållits varken i propositionen eller i debatten, så ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr K r i s t e n s s o n: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr Sommelius läste upp en skrivelse, som han fått från några adjunkter och vari gjordes gällande, att denna fråga icke hade, som statsutskottet säger i sitt utlåtande, tagits under omprövning vid 1918 års lönereglering. Jag vill meddela kammaren, att löneregleringskommittén verkligen använde åtskillig tid på att utreda den här titelfrågan. Löneregleringskommittén kom enhälligt — och den var sammansatt av personer från olika partier — till den uppfattningen att underkänna, vad lärorelönenämnden i detta stycke hade föreslagit. Detta löneregleringskommitténs yttrande åtföljde den kungl. propositionen till 1918 års riksdag, och det är därför fullkomligt oriktigt, då man vill göra gällande, att icke denna fråga också var under omprövning vid denna riksdag.

Då lönereglering för denna kår genomfördes så sent som för två år sedan, varvid denna fråga var före, och då som sagt icke några som helst nya skäl ha tillkommit sedan dess, kan jag icke förstå, varför riksdagen nu skulle bryta ut denna fråga ur det sammanhang, som den i varje fall måste ha. Här är sagt från herr statsrådets sida — jag beklagar, att jag måste tala emot herr statsrådet — att ett bifall till detta förslag icke skall komma att medföra anspråk på ökade löner. Men jag vill erinra om att samtliga ledamöter av löneregleringskommittén, vilken på sin tid behandlade denna sak, voro på grund av den erfarenhet, som de vunnit i liknande frågor på andra områden av statslivet, av den uppfattningen, att detta komme med säkerhet att medföra rätt stora ekonomiska konsekvenser.

Men det är ett annat skäl, som gör, att jag kommer att rösta med utskottet i detta fall. Skall man göra en ändring i detta avseende vid de läroverk och anstalter, där lektorstiteln finnes, skall man icke göra det blott för en grupp: det finnes många andra. Jag känner en musiklärare i Göteborg, som är anställd vid en anstalt, där det finnes personer med lektorstitel och även personer med adjunktstitel. Han är mycket förgrymmad över att kallas musiklärare. Jag känner vidare andra, som ha titlar lika oformliga som adjunktstiteln. Skall man göra ändring, så gör då en ändring över hela linjen. Här nämndes från något håll i skämtsamt ton, att kanske folkskollärarna också göra anspråk på ändrad titel. Jag vill uttala den förhoppningen, att från det hållet icke måtte komma något sådant anspråk.

Jag skall icke förlänga debatten. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Jag begärde ordet, då herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ville läsa ut, att vi egentligen sagt från utskottets sida: kom icke med några okynnes-

propositioner. I detta avseende skall jag tillåta mig en stilla undran, huruvida detta är att skilja mellan kärna och skal, och om det icke hade varit bättre, om herr statsrådet tagit vara på den gamla satsen, att man skall tyda allt till det bästa. Men det har tydligen icke skett i detta fall.

Sedan skulle jag vilja säga en sak till, och det är vad som för mig varit huvudskälet. Det är ett uttalande, som förekommer överst på sid. 6 i utlåtandet, nämligen att det pågår utredning om skolväsendets omorganisation, och då kan det icke vara lämpligt, i synnerhet som frågan så nyligen varit före, att nu taga den under överbägande.

Vidare skulle jag vilja säga ett par ord till herr Sommelius, som särskilt strök under söntringen inom lärarkåren och i detta sammanhang också, om jag icke missuppfattade honom, talade om att det råder en ganska stor titelsjuka i vårt land. Då vill jag säga, att om man kan konstatera på fullaste allvar, att det råder söntring inom kåren på grund av titelsjuka, är detta icke att föregå den stora allmänheten med gott exempel. Det är icke så underligt, att det finns mycket gott om fabrikörer, ännu mera gott om direktörer och snart sagt lika gott om redaktörer. Det är tre titlar, som jag icke förstår, hur man skall kunna använda utan att i något fall okväda den person, som man begagnar titeln ifråga till. Titlarna ha med andra ord missbrukats så, att de helt och hållet förlorat det sociala värde, som till äventyrs skulle kunna ligga i dem. Beträffande doktors-titeln säger man, att man skulle kunna undvika missbruk av denna titel. Det är lika stort missbruk även av den. På landet heter djurläkaren doktor, och tandläkaren heter doktor, och det är icke tal om att skilja mellan medicine, filosofie och juris doktor, utan där heta de doktor över en kam. Så fort en titelsjuk någon fått korn på, att han skulle ha rätt att kalla sig doktor, eller någon kallar honom så i misshugg, låter han sedan kalla sig doktor även i fortsättningen.

Nu säger herr Sommelius, flott som vanligt: det kostar ingenting, varför icke giva dem denna lilla erkänsla. Men herr Waldén har påpekat, att den föreslagna förändringen har vissa konsekvenser, och jag kan icke förstå, varför det är så brådiskande med denna lilla erkänsla, då frågan för närvarande är under utredning. Detta är mitt huvudskäl.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Moberger: Det har från statsutskottshåll upprepade gånger framhållits, att detta är en högst obetydlig fråga. Men varför är man då så angelägen om att motstå detta lilla krav att få litet reda och ordning ifråga om läroverkslärarnas titlar? Det har upprepade gånger sagts, att sedan 1918 ha inga nya skäl framkommit, varför riksdagen skulle bifalla den kungl. propositionen. Det har dock framkommit det nya skälet, att anordningen av år 1918 icke visat sig tillfredsställande. Den har väckt missnöje bland läroverkslärarna; de ha själva gjort framställning och försökt att få detta ändrat, och deras närmaste överordnade myndighet, skolöverstyrelsen, liksom också Kungl. Maj:t har funnit, att förhållandena icke äro tillfredsställande. Således har den anordning, som träffades 1918, i prakti-

Ang. ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken.
(Forts.)

Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.
(Forts.)

ken visat sig otillfredsställande, och då finnes det icke någon anledning, varför man icke nu skulle genomföra en förändring.

Det har icke från något håll kunnat bestridas, att adjunktstiteln icke lämpar sig, därför att den icke användes i praktiska livet. Man kan icke tilltala en läroverksadjunkt med titeln adjunkt utan att känna det, som om man beginge en ohövlighet mot honom, därför att denna titel användes icke i det praktiska livet. Det var en adjunkt i en landsortsstad, som sade, att han visste inga andra, som använde adjunktstiteln, än läroverksråden, när de kommo på inspektion, och lektorsfruarna i staden. Det kan man förstå, att lektorsfruarna känna en viss upphöjelse för sig själva att få använda adjunktstiteln, och detta kan möjligen vara en liten förklaring till dessa misshälligheter, som kunna smyga sig in med anledning av denna titelfråga. Då det visat sig i praktiken, att adjunktstiteln är olämplig och lektorstiteln lämplig, vet jag icke vad riksdagen skulle hava för anledning att motsätta sig denna lilla reform, när den är framlagd från Kungl. Maj:ts sida, i synnerhet som man även från statsutskottshåll framhållit, att det är ingen stor fråga. Det är således icke mycket att sätta sig emot.

Man har försökt skrämman med de ekonomiska konsekvenserna. Jag får säga, att jag tror icke på dessa skrämnskott. Såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet redan förut påpekat, förekommer t. ex. titeln förste aktuarie och akutarie inom olika ämbetsverk, utan att det leder till några som helst vådliga ekonomiska konsekvenser. När de förutvarande lektorerna kallas förste lektorer, blir skillnaden mellan dessa lönegrader densamma som hittills. Jag har därför mycket svårt att förstå, att det kan hava några ekonomiska konsekvenser.

Dessutom är det en sak, som bör beaktas, och det är att adjunkterna i mycket talrika fall verkligen utföra lektorsarbete. Det är många adjunkter, som ha hela sin tjänstgöring eller i varje fall en mycket stor del därav förlagd till gymnasiestadiet och sålunda huvudsakligen utföra lektorsarbete. Men då förefaller det synnerligen oegentligt, att icke även de skola kunna få åtnjuta lektorstiteln.

Då det tydligen för den kategori av tjänsteinnehavare, som det rör, är av en viss betydelse, kan jag för min del, herr talman, icke annat än yrka bifall till reservationen.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Sköld: Det är med en viss tvekan, som jag tager till orda i denna fråga, som enligt uppgift från alla håll lär vara så humoristisk. Herr Waldén har varit humoristisk, herr Bengtsson i Norup har varit humoristisk, och herr statsrådet har t. o. m. varit humoristisk till den grad, att han, enligt vad herr Bengtsson i Norup sade, hade vågat skämta med statsutskottet. Jag tror, att efter detta gör herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet bäst i att snarast möjligt kliva ned från taburetten, ty att skämta med själva statsutskottet måste vara en synd mot den

helige ande. Efter detta tror jag icke, att det över huvud taget finnes möjlighet att genomföra Kungl. Maj:ts förslag härvidlag, och jag tror, att allting har blivit fördelat blott på grund av att detta inträffat.

Statsutskottet och framför allt dess andra avdelning har ju i dag som alltid två stora skäl. Det första är konsekvenserna, som herr Anderson i Rästock talar om, och det andra är traditionen. Det har aldrig inträffat förut, att man ändrat titlar annat än i samband med lönefrågor, och därför får man icke göra det nu heller. Om också statsutskottet är så bundet av dessa konsekvenser och traditioner, behöver i alla fall icke riksdagens andra kammare vara det. Jag tror, att dessa skäl icke behöva räcka så långt för oss.

Jag tror också, att alla, som litet närmare varit i tillfälle att följa läroverkslärares tjänstgöring i gymnasiet, mycket väl kunna vitsorda det, som från flera håll framförts i dag, nämligen att det dock råder en viss dualism i gymnasiet, som icke alltid verkar så bra. Det är, såsom förut påpekats, på det sättet, att adjunkterna i mycket stor utsträckning få tjänstgöra sidoordnade med lektorerna, och det är icke alltid säkert, att de icke i lärjungarnas ögon få över sig ett drag av mindervärdighet, och detta skapar icke någon god stämning. Jag tror, att mycket vore vunnet beträffande andan inom gymnasiet, om vi här i dag bifölle Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill till slut blott påpeka, för att undvika missförstånd, att jag själv icke en gång är kompetent till adjunktur.

Herr Kjellberg: Herr vice talman! Jag medger, att denna titelfråga kan från kammarens synpunkt vara relativt betydelselös, men å andra sidan instämmer jag med dem, som framhållit, att för den kår det gäller har denna fråga betydelse, och att det inom våra lärarekårer här i Sverige av högre och lägre grad förekommit sådana titelförändringar förut, det erinra sig de äldre av oss.

Det fanns förr s. k. akademiadjunkter, den siste av dem tog avsked 1893. Dessa adjunkturen ändrades så småningom till e. o. professorer, och vid den stora löne regleringen för universiteten och Karolinska institutet 1907 flyttades alla e. o. professorer upp till ordinarie, och den gamla titeln e. o. professor försvann. Men detta hade föregåtts av strid vid universiteten, emedan åtskilliga av dem, som innehade ordinarie professorur, icke vore hågade för att dessa e. o. professorer skulle få samma titel. Vid den löne reglering, som samma år vidtogs för rikets hovrätter, blevo assessorerna där hovrättsråd.

Den fråga, som vi äro inne på i dag, kan man från demokratisk synpunkt säga är icke blott betydelselös utan till och med kanske något, som man tycker det är otrevligt att syssla med. Men jag får för min del säga, att när det nu gäller lektorer och adjunkter, så skola vi för det första komma ihåg, att, såvitt jag vet, trots olika kompetens för befattningarnas erhållande, äro dessa båda lärargraders undervisning lika med avseende på valören. Jag vet ingen skillnad ifråga om arten av en adjunkts och en lektors undervisningsskyldighet, när det för dem bägge gäller att följa med läroverksungdomen ända till studentexamen. Icke heller finnes något subordnationsför-

Ang. ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken.

(Forts.)

Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.

(Forts.)

hållande. En lektor är icke överordnad i förhållande till adjunkten, utan skillnaden mellan dessa båda lärarbefattningar ligger uteslutande i kompetensen vid befattningars sökande. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå, att man kan tveka om att gå med på detta förslag för att göra denna stora kår, som arbetar under många gånger relativt svåra omständigheter och arbetar plikttroget, denna tjänst, när den nu önskar det. En lektor kan i sin tur näppeligen bli sårad av att man giver denna titel till dem, som hava lägre kompetens, då de nuvarande lektorerna därmed skulle få förstelektorsbe-teckning.

Vad beträffar de nuvarande professorerna inom olika institu-tioner, så veta vi, att de hava olika löner. Om herrarna vilja undersöka dessa förhållanden, så vill jag bekänna, att jag står i en särskild grupp, därutinnan att jag icke ens har lön utan arvode, och under de tio år, jag haft denna professur, har jag icke hört någon tala om att jag på grund av titeln skulle få högre ar-vode vid den institution, där jag är anställd. Jag tror icke, att vi behöva vara rädda för att med den bättre titeln nödvändigtvis skall förenas högre löneanspråk, och skulle det ske, så är ju riksdagen i till-fälle att mota sådana anspråk. De konsekvenser, som här talas om från statsutskottshåll och antytts från flera andra håll, äro skäligen obetydliga. Man kan icke hålla på att dessa konsekvenser kunna föras fram såsom avgörande bevis inom riksdagen.

Jag ber, herr vice talman, att få ansluta mig särskilt till det anförande, som hållits av herr statsrådet och chefen för ecklesiastik-departementet, och på de skäl, som han anför, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet för en liten replik till min ärade vän herr Anderson i Råstock, då han i sitt förra anförande beskyldde mig för att ha påstått, dels att titelsjukan i vårt land är stor och dels att söndring på grund av tit-larna förekommer inom lärarkåren. Jag ber att absolut få bestrida, att jag yttrat något av detta. Herr Anderson i Råstock har helt säkert hört detta påstående av någon annan i denna kammare. Jag för min del vill icke hava dessa uttalanden på mitt samvete. Men däremot har herr Anderson i Råstock rätt, när han anför, att jag sagt, att det kostar ingenting. Det har han rätt i, det har jag på-stått, ty vi hava haft endast hittills titelfrågan till föremål för över-läggning.

Jag ber också att i sammanhang med detta få nämna, att i Tyskland är professorstiteln allmän vid den högre undervisningen i läroverken, och jag skall vidare tillägga, att lektorstiteln redan nu bäres av åtskilliga lärare vid andra institutioner, nämligen lärare vid de tekniska gymnasierna, vid handelsgymnasierna, de kommu-nala gymnasierna och statens folkskoleseminarier. Jag vet, att bland dessa finnas sådana lärare, som endast ha studentexamenskompetens för sina befattningar.

Det har sagts här, att denna fråga blott är en titelfråga, men, jag

anhåller få erinra om, att det också gäller att lyfta upp en kår, som i många år tålmodigt och samvetsgrant fullgjort sina skyldigheter gentemot staten och dess ungdom. Jag för min del vill åtminstone icke förhålla den mitt erkännande.

Jag skall slutligen be att få tillägga, att vid universitetet i Lund och säkert även vid universitet i Uppsala kan man iakttaga, att de mest begåvade och flitiga av de studenter, som komma till universiteten, ägna sig åt vetenskapliga studier, och ur denna samling rekryteras i många fall skolornas lärarekrafter; man slutar ofta med en magisterexamen, eller en filosofiekandidatexamen, och på grund av ekonomiska skäl kunna många icke fortsätta studierna, utan uppliskas av allmänna läroverken, och kvarbliva hela sitt liv vid sina adjunksbeställningar, uppgivande hoppet av befordran. Kunna vi giva dem litet erkännande genom en något anspråksfullare titel, så vill jag icke tillhöra dem, som vägra min anslutning till denna önskan, och jag yrkar därför fortfarande bifall till reservanternas hemställan.

*Ang. ändrad
benämninglä
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.
(Forts.)*

Herr Torgén: Om vi se på denna fråga med allvar, är det icke utan, att vi finna den vara icke en titelfråga utan fast mera en lönefråga. De herrar, som yttrat sig för reservationen, tyckas också ha den uppfattningen. Herr Sommelius har sagt, att adjunkterna tjänstgöra på samma sätt som lektorerna, och då blir ju därav följden, att de också bliva berättigade till samma löneanspråk. Herr Röing säger med tonvikt på ordet *nu*, att ingen ökning av löneförmånerna nu begäres, och jag kunde icke annat än få samma uppfattning av herr Kjellbergs yttrande, att även det i detta fall mycket väl stämde överens med de två föregående.

Det har av herr Moberger sagts, att det skulle bli sådan reda och ordning, om Kungl. Maj:ts förslag bifölles. Det kan väl icke vara sagt med tanke på undervisningen, ty då skulle det innebära, att där för närvarande råder en ryslig oreda, utan endast i fråga om titulaturen.

Det finnes många tjänstemän inom våra ämbetsverk, som hava titlar, vilka aldrig användas i det praktiska livet, såsom kontorsskri- vare och bokhållare vid statens järnvägar m. fl., och jag har aldrig hört, att detta vållat så stor oreda. Om vi kalla en adjunkt för adjunkt eller doktor eller möjligen pastor, bör han känna sig synnerligen tillfredsställd i vilketdera fallet som helst.

Att med herr Sommelius tala om tack är att driva det väl långt. Då borde ju varje tjänsteman få ett särskilt tack för sin livsgärning här. Jag tror icke, att det är alldeles riktigt. Han tjänstgör dock något även för sin lön. Vi skulle då kanske kunna driva det därhän, att den, som icke fick tack, hade ett visst anspråk på att få ett sådant.

Nej, vi torde kanske få betrakta denna fråga som en vanlig titelfråga. Då är det icke utan att något av löjets skimmer drages över det hela, och då få vi icke heller taga frågan så allvarligt, ty taga vi den allvarligt, så för den konsekvenser med sig, och sådana konsekvenser äro vi icke villiga att nu gå med på, och för övrigt

*Ang. ändrad
benämning å
vissa befatt-
ningshavare
vid de all-
männa
läroverken.*

kommer den saken att framdeles prövas. Taga vi det ur den skämtsamma synpunkten, då tror jag, att lärarna själva icke vilja vara med om saken.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på reservationen och bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning av professor Kjellbergs anförande, då han sade, att den högre titeln icke skulle medföra några konsekvenser.

I början av sitt anförande säger han, att en lektor har större kompetens än en adjunkt, men att deras tjänstgöring är lika. Man behöver icke veta mer, än att det är olika kompetens för att förstå, att icke dessa bägge grupper i landet kunna vara belättna med att ha samma titel ty de komma givetvis att bägge tituleras lektorer. Visserligen skall den ene vara förste lektor, men i dagligt tal blir i alla fall titeln lektor, och de komma icke att bibehållas i samma löneställning i framtiden.

Statsutskottet påpekar i sin motivering, att det pågår en utredning om skolväsendets omorganisation, och departementetschefen säger själv i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, att riksdagens beslut i fråga om löne- och pensionsregleringen för dessa befattningshavare är knutet vid benämningarna lektor och adjunkt. Av detta framgår tydligt, att titelfrågan är knuten vid lönen och pensionen. Att då ändra titeln utan att samtidigt behandla deras löner och pensioner är orimligt, ty man kan icke överblicka följderna i detta avseende.

Jag vill vidare påpeka ett enkelt exempel. Om en jordbrukare har en rättare och han kallar honom för inspektor samt har en fördräng, som han kallar rättare, så är det självklart, att han så småningom får betala inspektorslön till sin rättare och rättarelön till sin fördräng. En sådan titeländring medför, att de skola ha lön därefter, åtminstone framdeles.

Jag anser för min del, att inga skäl framkommit, som kunna motivera ändring, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition; och fann herr vice talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren med avslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 88 bifaller Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 76 ja, men 84 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Herr statsrådet *Nilsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 422, med förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid domänverket;

nr 423, med förslag till kungörelse med särskilda grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid domänverket;

nr 420, angående anslag för uppförande av posthus och telegrafstationsbyggnad i Finspång; och

nr 421, med förslag till lag om återställande i vissa fall av rätt till patent m. m.

Ifrågavarande propositioner bordlades på begäran.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående arvoden åt skolläkare;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat bidrag till de enskilda läroanstalternas vikariatskassa;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till vissa läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till allmänna barnbördshuset i Stockholm; och

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av ett tomtområde för folkskoleseminariet i Strängnäs.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar bifölls av kammaren.

§ 10.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjda stipendier för elever vid folkskoleseminarier jämte en i ämnet väckt motion; och yttrade därvid:

Herr *Waldén*: Herr vice talman! Vid detta utlåtande har jag jämte en annan ledamot av utskottet låtit anteckna en reservation. Kungl. Maj:t har här gjort en framställning om en förstärkning av anslaget för stipendier åt seminarieselever med 125,000 kronor. Med anledning av denna proposition är det väckt en motion i denna kammare av herr *Moberger*, vari hemställts, att detta anslag skulle höjas till 290,000 kronor samt att dessutom skulle på tilläggsstat för år 1920 anvisas 136,000 kronor. Statsutskottet

Ang. ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken.

(Forts.)

Ang. höjda stipendier för elever vid folkskoleseminarier.

*Ang. höjda
stipendier för
elever vid
folkskole-
seminarier.
(Forts.)*

har så till vida tillmötesgått motionärens framställning, att utskottet, såsom synes under punkt b), hemställt om ett anslag på tilläggsstat för 1920 av 55,000 kronor, detta för att möjliggöra att redan från och med nästa hösttermins början kunna utbetalas de högre stipendiebelopp, som Kungl. Maj:ts föreslaget, men vilka annars skulle utgå först från och med början av nästa år, alltså från och med nästa vårtermin.

Nu inser jag mycket väl, att det i en tid, då de stora anslagskraven trängas på vår budget så oerhört, som nu är fallet, inte är möjligt att komma till något annat resultat, än statsutskottet här gjort. Och det är ju dock så, att även detta i någon mån innebär ett tillmötesgående mot motionären. Jag har också för min del med min reservation endast velat understryka behovet av att dessa stipendier till seminarieeleverna så snart som möjligt ytterligare höjas. Ty det blir nästan omöjligt att rekrytera klasserna i våra seminarier, om man inte kraftigt stödjer dessa elever, som ju oftast komma från de mindre bemedlade hemmen. Och det är förresten enligt mitt förmenande en fördel för lärareutbildningen, att man även från dessa hem kan få elever till seminarierna. Jag har som sagt med detta endast velat, så gott jag kunnat, framhäva önskvärdheten av att dessa stipendier så vitt möjligt bli höjda under de närmaste åren. Ty annars blir, såsom jag redan påpekat, följden, att vi inte få tillräckligt många elever. Den stora lärarebrist, som för närvarande råder, kan inte avhjälpas, om vi inte kunna någorlunda fulltaligt besätta våra seminariers klasser.

Under nuvarande förhållanden kan jag emellertid för min del inte yrka bifall till motionen, då jag anser det för närvarande vara hopplöst att begära mera, än vad utskottet tillstyrkt.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Då den föregående ärade talaren inte gjorde något yrkande om bifall till reservationen, så skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 11.

*Ang. statens
småskole-
seminarier.*

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens småskoleseminarier jämte i ämnet väckt motion begärdes ordet av

Herr Kristensson, som anförde: Herr talmannen har välvilligt gett mig tillåtelse att få, då det här gäller seminariet i Murjek för utbildning av lärare för lapplandsbefolkningen, yttra några ord angående de avlöningsförhållanden, som från detta seminarium utgånga lärare för närvarande åtnjuta.

Under en resa, som jag för kort tid sedan gjorde uppe i lappmarken, kom det till min kännedom, att lärarepersonalen vid dessa

skolor icke hade under föregående år och inte året förut heller fått dyrtidstillägg i enlighet med de grunder, som riksdagen har beslutat. Då jag nu begagnar detta tillfälle att här påtala detta missförhållande, så skulle jag önska, att min röst kunde höras upp till dessa personer, som leva sitt avskilda liv uppe i ödemarken, så att de skulle kunna bli i tillfälle att göra sina rättmätiga anspråk gällande, eller också att de myndigheter, som det här gäller, nämligen länsstyrelserna i de tre nordligaste länen eller nomadskoleinspektören måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av rättelse i detta avseende.

Inom den kommitté, som hade i uppdrag av Kungl. Maj:t att utreda frågan om dyrtidstillägg åt kommunalanställda lärare av alla kategorier, var det en enhällig uppfattning därom, att dessa lärare, som det här är fråga om och som äro anställda av staten, voro berättigade att få dyrtidstillägg efter samma grunder, som gälla för statsanställda i allmänhet, och det var också vår uppfattning, att de verkligen hade fått dyrtidstillägg efter dessa grunder. Det var därför med stor överraskning jag fann, att så inte hade blivit förhållandet. Jag skall icke här närmare uppehålla mig vid var felet kan ligga till att någonting sådant kunnat äga rum, som att en hel stor grupp lärare icke fått de dyrtidstillägg, som riksdagen beslutat. Jag vill blott erinra om att när jag kom tillbaka till Stockholm och ringde upp statskontoret och skolöverstyrelsen och andra myndigheter, så skylldes de ifrån sig allesammans. När jag sedan talade med landshövdingen i ett av de län, som det här är fråga om, så skylldes han ifrån sig med att det icke blivit rekviderat, och när jag vände mig till statens dåvarande nomadskoleinspektör, så hade han i sin tur hänvänt sig till de centrala ämbetsverken. Jag har icke varit i tillfälle, att närmare utreda, var felet verkligen ligger. Klart synes emellertid vara, att ett fel blivit begånget och att dessa personer ha rätt att få detta dyrtidstillägg, liksom jag också tror, att deras omständigheter äro sådana, att de mycket väl behöva det dyrtidstillägg, som det här gäller.

Jag har därför som sagt velat begagna detta tillfälle — och jag är herr talmannen tacksam för att fått göra det — att uttala detta, för att dessa lärare nu måtte kunna göra sina anspråk gällande. De ha rätt att få detta dyrtidstillägg, och därest vederbörande myndigheter inte skulle godvilligt vilja utbetala det, så torde de kunna göra sina anspråk gällande hos regeringsrätten.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Härpå förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av asylbyggnad för vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte m. m. jämte en i ämnet väckt motion. *Ang. en asylbyggnad för vård av vissa blinda.*

I en till riksdagen den 5 mars 1920 avlåten proposition, nr 318, vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade

Ang. en asyl-
byggnad för
vård av vissa
blinda.
(Forts.)

Kungl. Maj:tt, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels till uppförande vid vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte av en asylbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren uppgjorda ritningar bevilja ett belopp av 510,000 kronor samt därav anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 50,000 kronor;

dels ock medgiva sådan avvikelse från den år 1916 godkända planen för arbetshemmets uppförande, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr A. Petrén väckt motion, nr 297, däri hemstälts, att den för uppförande av en asylbyggnad, på sätt i förenämnda proposition vore föreslaget, beräknade byggnadssumman, 510,000 kronor, i enlighet med vad byggnadsstyrelsen föreslagit, så fördelades, att ett belopp av 200,000 kronor anvisades på tilläggsstat för år 1920 och ett belopp av 310,000 kronor å extra stat för år 1921.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) till uppförande vid vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte av en asylbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Th. Kellgren uppgjorda ritningar bevilja ett belopp av 510,000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Petréns ovanberörda motion, i vad den beträffande 1921 års stat skilde sig från nämnda förslag, av detta belopp anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 50,000 kronor;

c) avslå herr Petréns motion, i vad den avsåge beredande av medel å 1920 års tilläggsstat; samt

d) medgiva sådan avvikelse från den år 1916 godkända planen för arbetshemmets uppförande, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 5 mars 1920 angivits.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Bäckström, C. G. Ekman, O. U. B. Olsson, Tengdahl, Pers, Waldén, W. Bäckström, O. Nilsson* i Örebro, *Jönsson* i Slätåker, *Mossberg, Björck* i Jönköping och *Åkesson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) _____

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Petréns ovanberörda motion, i vad den avsåge 1921 års stat, av detta belopp anvisa på extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

c) _____

d) _____

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! När detta ärende behandlades på andra avdelningen i statsutskottet, kom avdelningen till det resultat, som utskottet här förelagt kammaren.

Jag hade för min del redan då en avvikande mening som gick till utskottet till förmån för ett yrkande om bifall till den i ämnet väckta motionen. Då jag emellertid icke hade tillfälle att närvara vid behandlingen av ärendet i statsutskottet in pleno, har jag icke kommit att stå som reservant; hade jag deltagit i den behandlingen, hade jag nu stått upptagen bland reservanterna.

*Ang. en asyl-
byggnad för
vård av vissa
blinda.
(Forts.)*

Kungl. Maj:t har erkänt, att det är högt på tiden att i enlighet med riksdagens beslut för flera år tillbaka flytta denna anstalt från Vänersborg till Lund, men med åberopande av statsfinansiella skäl anser Kungl. Maj:t, att nu endast bör beviljas 50,000 kronor för 1921 till påbörjande av byggnaderna.

Nu har doktor Petrén i första kammaren, som ju är inspektör över vården av de patienter, som det här är fråga om, väckt en motion med yrkande, att det måtte beviljas ett större belopp.

Då det nu är högt på tiden, att något åtgöres för att fullfölja det en gång av riksdagen fattade beslutet, förstår man, att det är omöjligt med ett så lågt anslag som 50,000 kronor göra någonting åt detta byggnadsföretag. Hela ärendet blir framskjutet ett helt år, vilket är synnerligen betänkligt, dels därför, att anstalten är i behov av nya byggnader och dels därför, att den byggnad, i vilken anstalten nu är inrymd, behövs för andra ändamål. I statens eget intresse vore det enligt min mening ej lyckligt, om denna fråga skulle behöva uppskjutas ett helt år. Reservanterna hava därför för år 1921 begärt 200,000 kronor av det anslag på 510,000 kronor, som behöves. Det vill säga, man skulle göra byggnaden någorlunda halvfärdig under 1921 för att sedan fullborda den efter nästa riksdags beslut, och därmed få den förlagd till Lund.

Jag skall icke alls ingå på behovet av denna byggnad. Det är känt och erkänt av dem, som tagit del av dessa stackars patienters ställning och det levande intresse, som för dessa patienter visas av anstaltens lärarinnekår. Då det nu icke rör sig om större skillnad mellan reservanternas och utskottets förslag än 150,000 kronor, och det ju icke är fråga om huruvida byggnadsanslaget skall beviljas eller icke utan bara fråga om huruvida ett större eller mindre belopp skall anvisas för 1921 eller man skall dröja därmed till 1922, så vill jag för min del vädja till kammaren att redan nu taga det högre anslaget, som är så välbehövt. Därigenom skulle vi också förr få använda byggnaden i Vänersborg för ett annat behov.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Waldén: Herr talman, mina herrar! Jag vill först påpeka en omständighet, som kanske i någon mån kan inverka på den blivande voteringen.

*Ang. en asyl-
byggnad för
vård av vissa
blinda.*

(Forts.)

Som kammaren behagade finna, är det här inte mindre än tolv reservanter, och det hängde i själva verket på den förseglade sedeln, att utskottets utlåtande blev sådant, som det blev.

Det är dock enligt mitt förmenande synnerligen befogat, att man i stället för de 50,000 kronor, som föreslås för 1921, beviljar 200,000 kronor. Det är nu så, att man i år skulle påbörja själva vårdanstalten i Lund. Den skulle då bli färdig under loppet av nästa år. Om man nu ej anslår mer än 50,000 kronor, kan man icke börja bygga asylen nästa år, icke ens lägga grunden. Med endast dessa 50,000 kronor blir det ett helt års ytterligare anstånd, och då kan man ej uppföra dessa byggnader i ett samband, som man bör göra, när man nu skall bygga denna anstalt, omfattande så väl vårdanstalt som asylen. Det är därför synnerligen starka skäl, som tala för att gå med på reservanternas framställning om ett anslag på 200,000 kronor för 1921 i stället för 50,000 kronor.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 13.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande, nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneförbättring åt lärarna vid bergsskolorna i Filipstad och Falun blev av kammaren godkänt.

§ 14.

*Ang. Sveriges
delaktighet i
Ramsay Me-
morial Fund.*

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredande av delaktighet för Sverige i Ramsay Memorial Fund; och yttrade därvid

Herr L ü b e c k: Det anslag, som här är ifråga avser att bereda möjlighet för en svensk kemist att i England bedriva kemiska vetenskapliga studier. Förslaget är tillkommet på inbjudan från England, riktad till de allierade makterna och de neutrala staterna. Det synes mig dock innebära en viss efterdyning från kriget och de åsikter, som då gjorde sig gällande. För min enskilda del har jag icke någon anledning att i högre grad uppskatta den begränsning, som här stipulerats ifråga om stipendiets användning.

Jag vill till detta foga, att bestämmelserna för stipendiet innebära något för Sverige alldeles nytt, i det att stipendiet bindes vid studier i ett särskilt land och att dessutom stipendiet visserligen skulle betalas men icke få utdelas av svenskt statsmyndighet utan av Ramsayinstitutets styrelse, som bestämmer, vem som skall åtnjuta detsamma. Sverige har endast att framställa förslag i frågan.

Jag skall, herr talman, såsom frågan nu ligger, icke göra något yrkande i saken, och jag vill icke heller underskatta de skäl, som universitetskanslern anført till förmån för densamma, men jag har dock här velat till protokollet uttala, att jag för min del icke kan sympatisera med den form, detta stipendium fått.

Ang. Sveriges delaktighet i Ramsay Memorial Fund.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 15.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1921 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till bestridande av kostnader för expeditioner till finska fastlandet och till Åland;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av fonden för krigsfartygs byggande till täckande av merkostnader för vissa ändringsarbeten å minfartyget Clas Fleming m. m.;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av merkostnad för anskaffning av bärgningsmateriel för undervattensbåtar;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av ersättningen till värnpliktig under enskild färd;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande å ordinarie stat av kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m.;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel för utförande av vissa undersökningsarbeten å Malmöhus slott; och

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av semester åt föreståndare för navigationssskolorna m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 16.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 27, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 45 § 3 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

Om ändring i förordningen ang. försäljning av rusdrycker.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats en inom andra kammaren väckt motion, nr 242, i vilken herr *Carlsson* i Solberga hemställt, att riksdagen måtte besluta, att 45 § 3 mom. av förordningen angående försäljning av rusdrycker den 14 juni 1917 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

„Spritdrycker må från utminuteringsställe till köpare försändas. Innan försändning sker, skall köparens motbok hava företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits.

Om ändring i
förfordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.
(Forts.)

Vin och öl må från utminuteringsställe försändas, endast efter det köparens skriftliga rekvisition och betalning för varan erhållits, dock att sådana drycker må till köpare inom kommunen i dennes bostad av bolaget avlämnas, mot att den skriftliga rekvisitionen och betalningen därvid erhållits.»

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av herr Carlssons i Solberga förevarande motion, för sin del besluta, att första stycket av moment 3 i 45 § förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle från dag under innevarande år, som Kungl. Maj:t bestämde, erhålla följande ändrade lydelse:

»Spritdrycker må från utminuteringsställe försändas endast efter det köparens motbok företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits.»

Reservation hade likväl avgivits av herrar *K. A. Nilson, Jons-son* i Hökhult, *Bergman, P. Albert Bergström, Ahlmans Olof Olsson* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att den väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, ytrade:

Herr Bergman: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna, har bland andra även jag reserverat mig mot detta utskottsbetänkande. Det är mot § 45 i den nuvarande rusdrycksförsäljningsförordningen, som motionären vänt sig. Moment 3 i denna paragraf har följande lydelse: »Spritdrycker må från utminuteringsställe försändas endast till köpare inom kommun, där bolaget erhållit rätt till utminuterung. Innan sådan försändning sker, skall köparens motbok hava företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits.»

Nu menar motionären, att genom denna begränsning av brännvinsbolagens försäljningsrätt hava en hel del olägenheter uppstått. Och denna uppfattning delas också av bevillningsutskottets majoritet. En del av de skäl, som utskottet anfört till förmån för motionen, förefalla mig dock litet svaga. Utskottet talar särskilt om den köbildning, som inom inköpsorten uppstår genom köpare från andra orter. Nu är det ju mycket möjligt att det kan uppstå vissa olägenheter vid rusdrycksförsäljning — rusdryckstrafiken har ju i allmänhet den karaktären, att den vållar olägenheter. Men en del av dessa olägenheter anse dock vi reservanter kunna avhjälpas genom tillämpande av 47 § i nämnda förordning, där det heter: »Motbok gäller endast för den person, å vilken den är utställd, och må förty ej någon tillhandagå med att å egen motbok för annans räkning anskaffa rusdrycker eller med att låta egen motbok av annan användas för inköp för dennes räkning. Det vare ock i andra fall än i första momentet avses förbudet att yrkesmässigt eler eljes mot ersättning tillhandagå annan med anskaffande av rusdrycker.» Nu mena vi reservanter, att en del av dessa olägenheter, som motionären erinrat om och som utskottet också har erkänt förefinnas, skulle kunna förebyggas genom sträng tillämpning av denna paragraf.

Men härtill kommer också en annan syn på saken, som jag har,

nämnligen den, att om man lättar på denna sprittransport, så kommer också enligt min uppfattning rusdryckskonsumtionen att ökas. Så tror jag i alla händelser bleve fallet i en del norrländska kommuner. Som det nu är, göra ju de svårigheter och olägenheter, som äro förenade med utfäendet av ransonerna, att en hel del personer uraktlåta att uttaga sina ransoner. Jag anser alltså, att frågan jämväl är en nykterhetsfråga.

Om ändring i förordningen ang. försäljning av rusdrycker.
(Forts.)

Det är dessutom en annan sak, som vi reservanter icke erinrat om i reservationen, men som jag dock i utskottet hade tillfälle att något beröra. Det gäller frågan om postbefordran av spritdrycker. Utskottet vänder sig mot den inom utskottet framförda rädslan för att även detta befordringssätt skulle lössläppas, och i sista stycket på sidan 6 erinrar utskottet i sitt utlåtande om, att det icke alls är fråga om sprittransporter på posten. Men jag är tyvärr icke så säker på, att icke ett beslut i enlighet med detta utskottets betänkande likväl skulle hava till konsekvens, att man också finge lov att öppna posttrafiken för dylika varor. Och jag må säga, att det vore nätt upp det sämsta resultat man kunde komma till, om man finge åter det gamla eländet med sprittransporter på posten, som rådde före 1904. Jag förmodar, att bevillningsutskottets ordförande kommer att bemöta mig i detta hänseende, men jag vill dock erinra om, vad utskottet här säger på sidan 6: »Ur nykterhetssynpunkt är ytterligare att framhålla, hurusom upphävandet av den ifrågavarande inskränkningen i bolagens försändningsrätt torde vara ägnat att i sin mån motverka den olagliga brännvinstillverkningen». Ja, det är just det, som denna motion vill motverka genom att lätta på transportmöjligheterna. Nu menar jag: varför skulle icke personer, som icke till sin ort hava järnvägsförbindelse utan endast postförbindelse, äga samma möjlighet att genom att få spritvaror sig tillsända per post motverka den olagliga brännvinstillverkningen? Jag tycker i alla fall, att det är ganska farligt att här säga, att man motverkar den olagliga brännvinstillverkningen genom att lätta på sprittransporterna. Jag är, som sagt, mycket rädd för, att det, ifall vi nu bifalla utskottets förslag, kanske inom kort kommer att resas krav på, att även posten skall öppnas för sprittransporter.

På grund av denna rädsla, och då jag icke vill ge min röst för ett beslut, som kan leda till dessa konsekvenser, skall jag, herr talman, be att få yrka avslag å såväl utskottets förslag som den i ärendet väckta motionen och bifall till reservationen.

Herr R ö i n g: Herr talman! Ja, vi hava nu hört de skäl, som föranlett den siste ärade talaren att reservera sig mot utskottets hemställan. Han antager som en möjlighet, att i händelse riksdagen bifaller utskottets hemställan, så skulle detta få till konsekvens, att riksdagen i framtiden ävenledes måste tillåta, att spirituosa finge sändas med post.

Men jag förstår verkligen icke, hur herr Bergman kan komma till en sådan ståndpunkt, och hur han kan hysa sådana farhågor, då för-

*Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.*

(Forts.)

hållandet är följande. Vem som helst får nu skicka spirituosa på järnväg endast med undantag av systembolagen. När nu redan vilken enskild man eller kvinna som helst har rätt att avsända spirituosa på järnväg och detta icke visat sig ha haft till konsekvens, att man även fått rätt skicka den med post, så förstår jag icke, varför någon bör vara rädd för att av detta skäl biträda utskottets hemställan, som endast innebär, att bolagen ifråga skulle erhålla samma rätt som varje enskild samhällsmedlem nu har. Herr Bergman uttalade samma beaktligheter inom bevillningsutskottet under ärendets behandling som han gjort här i kammaren i dag, och detta har föranlett utskottsmajoriteten, som han själv påpekade, att nederst på sidan 6 i utskottets motivering uttala, att även utskottsmajoriteten anser, att det icke vore lämpligt att införa en sådan förändrad bestämmelse som att spirituosa i framtiden skulle få sändas med post. Det förbudet anser således även majoriteten inom utskottet bör bibehållas.

Men är det någon anledning att bibehålla den bestämmelse, varigenom hinder lägges för ett spritbolag att sända det kvantum spirituosa, som en motboks innehavare äger rätt erhålla, direkt från bolaget till motboks innehavaren? Jag kan icke finna någon anledning därtill. Och allra minst borde det finnas någon sådan ur nykterhetssynpunkt, då erfarenheten från olika delar av vårt land visat, vartill den nuvarande bestämmelsen leder, att varje enskild person, som är ombud för en motboks innehavare, äger rätt uttaga samt sedermera medtaga eller med järnväg sända motboksägaren den kvantitet sprit, som denne har rätt erhålla på sin motbok. Vi hava inom bevillningsutskottet, som kammaren väl känner till, många ivriga förbudsvänner. Men även vissa av dessa förbudsvänner hava genom brev och samtal fått kännedom om, huru förhållandena tillfölje denna lag utvecklats i skilda delar av vårt land. En person reser från en by in till staden, där flertalet av byns manliga innevanare hava rätt att köpa en viss kvantitet spirituosa. Ombudet reser in en gång i månaden med ett 20—30-tal motböcker och inköper för var och en den kvantitet, som denne har rätt att erhålla, och sedan reser han hem med dessa kvantiteter. Han får ofta som ersättning av var och en en liter av den spirituosa han för med sig hem, varigenom han erhåller en vida större kvantitet än — jag är övertygad därom — någon förbudsvän önskar, att han skulle få. Och på hemresan träffar han ofta på liknande ombud från andra byar eller socknar, och man hör ofta riksdagsmän omtala, vilket liv, som då föres på tåget samt huru resande då bliva generade av dessa ombud och beklagligtvis är det icke möjligt för tågpersonalen att upprätthålla ordningen, då denna trafik pågår. Och då kunde det i stället gå så ytterst enkelt tillväga som, att bolaget, sedan det erhållit betalning för den kvantitet spirituosa, som motboks innehavaren har rätt erhålla, tillände densamma spirituosa med järnväg till närmaste järnvägsstation. Därigenom kunde bolaget även utöva kontroll att just den eller de personer, som ha rättighet att av bolaget inköpa spirituosa, även finge densamma sig tillsänd. Det uppstode då icke dessa obehagliga scener på våra järnvägståg och denna köbildning, som nu äger rum hos sprit-

bolagen i våra städer oftast den 1 och 15 i varje månad, då en massa folk samtidigt kommer in till staden från landsbygden, då stadsbefolkningen ofta får stå i kö och någon timma vänta på att bliva expedierad. I händelse riksdagen biträder bevillningsutskottets hemställan, skulle bolagen i stället få möjlighet att på tid, som bäst passar bolaget och allmänheten kunna expediera inkomna order från landsorten.

Jag ber att få stryka under, att även till medlemmar av bevillningsutskottet ingått skrivelser från organiserade nykterhetsvänner, från gamla nykterhetskämpar, som fortfarande stå i nykterhetsvännernas leder, med uppmaningar att understödja den motion, som herr Carlsson i Solberga framfört vid årets riksdag.

Och man kan väl icke undra på, att mången är förvånad över, att den nuvarande lagstiftningen är sådan den är. Jag t. ex., som till följe mitt riksdagsmannaskap och andra offentliga uppdrag i kommittéer någvas uppehålla mig här i huvudstaden så gott som hela året och därför har min motbok här i Stockholm. Jag skall, när jag nu reser hem och hoppas få tillbringa sommaren i Göteborg och dess närhet, behöva därifrån skicka upp min motbok till en bekant här i Stockholm och anhålla, att han besvarar sig med att gå till den butik, där jag har min motbok inregistrerad, för att för min räkning köpa den kvantitet spirituosa, som jag äger rätt erhålla och sedermera sända den på järnväg till mig i Göteborg. Det måste jag nu göra i stället för att, om motionen bifölls, kunna skicka min motbok till affären i fråga jämte betalning och direkt från affären få spirituosan sänd ned till Göteborg. Den förra är en åtgärd, som föranleder besvär och obehag för den, som drabbas av den nu gällande bestämmelsen. Och man finner bestämmelsen desto egendomligare, ja, nästan tangeras det löjliga, när man jämför denna med de nu gällande bestämmelserna om försändning av vin och öl — vin och maltdrycker av klass 3 äro som bekant lagda under systembolagens försäljning. Önskar man erhålla ett eller annat dussin vin från det bolag, i vilket man har motbok, och samtidigt önskar erhålla de litrar spirituosa, som man har rättighet att få under månaden i fråga, så får man till svar, om man är bosatt å annan ort, att den nuvarande förordningen medger bolaget endast rätt att expediera den kvantitet vin som önskas, men de litrar spirituosa, som Ni har rätt att erhålla, få icke läggas i samma låda, utan dessa får Ni laga bli tillsända Eder med järnväg genom Eder egen eller annan persons försorg. Finns det någon mening i att bibehålla en bestämmelse, som föranleder att man måste vidtaga dylika åtgärder om man är bosatt å annan plats, än där motboken är gällande. Jag kan icke finna det, och som kammaren funnit av utskottets betänkande är det flera av utskottets medlemmar, som äro bestämda förbudsvänner, vilka ansett att den föreslagna ändringen långt ifrån skadar nykterhetsrörelsen, i den händelse den godkännes, och vilka därför inom utskottet avgivit sina röster till förmån för herr Carlssons i Solberga motion. Därigenom blir som sagt också kontrollen mycket bättre, än om den nuvarande bestämmelsen bibehålles. Bolaget får tillfälle at se till, att den, som innehar motboken, ävenledes får sig tillsänd den kvantitet

*Om ändring
förordningen
ang. försälj-
ning an-
rusdrycker.
(Forts.)*

*Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.*

(Forts.)

spirituosa, som uttages på motboken i fråga. Men om det kommer en främmande person som ombud för motboksinnnehavaren, har bolaget bra liten garanti att spirituosa tillsändes honom.

Jag tror, att herr Carlsson i Solberga verkligen har framfört ett förslag till en förändring, som är värd allt beaktande, och jag hoppas, att andra kammaren biträder utskottets hemställan, till vilken jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

Herr Holmström: Herr talman! Som jag inom utskottet biträtt utskottsmajoritetens förslag, skall jag be att få säga några ord, varför jag gjort det.

Bestämmelsen att ett bolag ej får sända spirituosa utom den kommun, där bolaget är beläget, har tillkommit i nykterhetssyfte, men jag tror, att detta syfte icke alltid vinnes. Jag har nämligen många gånger sett, hur det går till. Personer resa till sitt hemortsbolag i syfte att hämta sin spritkvantitet, och det händer då mycket ofta, att de berusa sig där. Detta gäller framför allt yngre personer. De ta sig några supar och kanske litet vin dessutom, och bli berusade. När de så skola fara hem, upptråda de ofta på ett förargelseväckande sätt, och även sedan de kommit hem, ställa de ofta till bråk där. Jag har därför många gånger med förargelse sett detta och undrat om det icke vore bättre, att var och en kunde få sin spritkvantitet hemsänd. Dessutom tillkommer den olägenheten, att de som ha ett stycke väg att fara, ofta få försumma en hel dag och vidkännas dryga resekostnader.

Jag har sett saken så, att när det är en människas lagliga rätt att få ett visst kvantum av en vara, bör han också kunna få den sänd till sig, liksom han kan få tillsänt sig alla andra lovliga varor. Därför har jag som sagt röstat för bifall till motionen, och jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Wikström: Herr talman! Denna fråga har i första hand betydelse för trakter med stora avstånd, och det är därför i hög grad en norrlandsfråga, som utskottets ordförande ju också påpekade, och det har givit mig anledning att begära ordet.

Jag måste erkänna, att det var med verklig både häpnad och ledsnad jag tog del av detta utskottsutlåtande, — häpnaden föranledd av en del av de namn, som stå bakom detta utskottets beslut. Vi ha vant oss vid på sista tiden att resignera inför det faktum, att den allmänna moraliska dekadans, som vi kommit in i, även smittat av sig på nykterhetsfrågan, och att den får sitta hårt emellan för den avslappning i den medborgerliga ansvars känslan som överallt kan konstateras. Men jag tycker mig därjämte kunna konstatera här, att många tecken tyda på att alldeles särskilt inom det förr förbuds- och nykterhetsvänliga socialdemokratiska partiet har det skett ett formligt jordskred. Det är icke endast i fråga om uppfattningen om förbudets möjlighet och lämplighet detta gäller, utan det gäller även i fråga om den rent personliga ställningen till nykterhets saken hos en hel mängd av dess medlemmar. Då man läser detta utskottsutlä-

tande och den argumentering, som anföres för borttagande av transportförbudet, så är det intet annat än detta gamla, som vi känna till sedan alla tider, att det egenligen är i nykterhetens intresse att taga bort alla skrankor, att taga bort alla hinder, att lätta åtkomsten o. s. v., o. s. v. Jag kan icke finna annat än att mästern Palm gott skulle kunna instämma i detta uttalande. Han skulle säkerligen hava uttryckt sig i mycket kraftigare och saftigare ordalag, men själva andan och synpunkterna äro precis desamma. Det går som sagt i stort sett ut på, att det är i nykterhetens intresse, när man lättar åtkomsten.

Om ändring i förordningen ang. försäljning av rusdrycker.
(Forts.)

Nu sade utskottets ordförande här, att det från förbudsvänner, synnerligen från Norrland tror jag han uttryckte sig, uttalats önskan om borttagande av detta transportförbud. Då får jag lov att säga, att nog misstänker jag att de förbudsvännerna äro mycket tunnslädda. Jag har varit i tillfälle att träffa samman med personer och höra meningen och stämningen åtminstone inom nykterhetslägret där uppe, och jag får lov att säga, att den mening jag hört är absolut enstämmig om, att det vore en olycka, om detta transportförbud å järnvägarna upphävdes, isynnerhet som det knappast råder något tvivel om, att det i sinom tid även komme att leda till upphävande av transportförbudet å posten. Ty det är ju ett faktum, att man kan ord för ord använda precis samma argument som här använts för borttagande av transportförbudet på järnväg, även för upphävandet av transportförbudet på posten.

Nu skulle jag emellertid vilja peka på det förhållandet, att vi uppe i det övre Norrland faktiskt kommit längre än kanske någon annan del av Sverige i fråga om nykterhetsverksamheten och i fråga om nykterhetstillståndet. Åtminstone har detta gällt tills nu på allra sista åren. Konsuntionen — det visar statistiken — har varit betydligt mycket mindre där än i södra delarna av landet och isynnerhet i storstäderna. Och jag kan vittna av erfarenhet, att vi åtminstone före den här olyckliga tiden hade hunnit ett gott stycke fram. Jag tror nu icke, att det kan bero på, att folket där varit så mycket mera tillgängligt för nykterhetsidéerna och nykterhetspredikningar o. s. v., utan jag tror, att det bl. a. berott därpå, att vi haft en utomordentligt god hjälp just i de långa avstånden, svårigheterna att skaffa sprit, de praktiska hindren, som legat i vägen för att skaffa sig dessa rusdrycker. Denna brist på kommunikationer, dessa långa avstånd, som i andra avseenden äro en förbannelse för Norrland, ha på detta område onekligen varit till välsignelse, varit till utomordentligt god hjälp vid nykterhetsarbetets bedrivande. Och jag stryker under ännu en gång, att om den saken råder praktiskt taget icke mer än en mening bland det arbetande nykterhetsfolket däruppe. Och jag skulle vilja fördsamt hemställa, om icke vår uppfattning i detta fall skulle kunna tillmätas ett visst värde, om vi icke skulle kunna göra anspråk på att få anses hava förvärvat en viss sakkunskap, vi som icke endast tala om nykterheten och äro intresserade för nykterhetsverksamheten, då det gäller att underlätta åtkomsten och understödja suppfriheten, utan som verkligen gjort personliga insatser för att främja denna nykterhets-

Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
russtrycker.
(Forts.)

verksamhet. När vi kommit till den bestämda uppfattningen på grund av mångårig erfarenhet, att dessa bestämmelser verka lyckligt i nykterhetsavseende, då tycker jag att vi borde kunna tillerkännas större sakkunskap än de, vilkas nykterhetsverksamhet består i att när det gäller sådana här frågor stiga fram och deklamera en smula om sitt intresse för nykterheten.

Herr Holmström hade sett, när de kommo ned till spritbolagen och köpte sprit. De söpo sig fulla, och det blev köbildning och obehag. Jag tror nog det, att sådant förekommer på de ställen, där man har spritbolag. Icke dess mindre är man mycket angelägen att få spritbolag på dessa platser och är rätt så belåten med den trafik, som drages till orter, där man har dessa spritbolag. Men jag vill påpeka, att det ej blir bättre, om järnvägsstationerna utefter linjen bli avhämtningsstationer, dit de samlas för att hämta sina litrar. Då få dessa stationssamhällen obehagen i stället. Jag skulle kunna berätta exempel från vissa järnvägsstationer, hur obehagligt det varit, innan transportförbudet blev gällande däruppe. Och jag tror sannerligen ej, att man skulle känna sig mycket tacksam för att få igen det förra tillståndet, för att nu ej tala om, att det nog finnes många hustrur, som äro nog så belåtna med, att deras män göra undan att uppträda fulla och obehagliga där de köpa spriten, i stället för att de skola få den till hemmet och supa sig fulla där.

Jag vill verkligen på det allra varmaste som nykterhetsvän och norrlänning vädja till kammaren att ej antaga ett sådant förslag, som åtminstone inom nykterhetskretsarna däruppe kommer att mottagas med ytterst stor ledsnad. Hela grundvalen för utskottsmajoritetens resonemang är ju egentligen den, att när vi ha fått det här systemet med ett visst antal litrar per individ och år, då är allt gjort, som kan och bör göras. Eljest skola alla hinder plockas undan, och det behöves egentligen intet mer än maximigränsen av 4 liter per månad. Det skulle vara frestande för mig att här giva uttryck åt, hur vi se och bedöma saken och vilka erfarenheter vi ha av detta ransoneringssystem däruppe i Norrland. Men jag skall ej upptaga tiden med det. Men jag vill dock säga, att detta system kan kanske passa för Stockholm med dess oerhörda alkoholkonsumtion men absolut icke för våra förhållanden. Denna 4-litersgräns är något fullständigt abnormt med den lilla förbrukning per individ, som faktiskt förekommit i Norrland. Denna ransonering har verkat på ett sätt där, som hotar att fullständigt rasera, vad vi under årtiondens träget arbete byggt upp i fråga om nykterhetsopinion och nykterhetsverksamhet. Och jag tycker då, att ni kunna åtminstone unna oss att ha kvar de restriktiva bestämmelser, som fortfarande stå kvar. Det kan väl ändå icke vara något nykterhetsintresse, att vi ovillkorligen skola plocka bort det ena efter det andra, så att det icke finnes sten på sten kvar av den byggnad, som vi lyckats så småningom bygga upp till skydd särskilt för ungdomen mot alkoholfloedens fördärv och faror.

Jag ber att med känsla och övertygelse få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Hage, Bäckman, Lövgren* i Nyborg, *Ols-* Om ändring i
son i Mora och *Holmner*. förordningen
ang. försälj-
ning af
rusdrycker.

Herr *Hamrin*: Herr talman! Såsom allmän reflexion med anledning av denna motion liksom andra, som väckts vid årets riksdag, måste jag uttrycka min förvåning över, att man just från det håll, där man ställt sig synnerligen sympatisk mot den nuvarande lagstiftningen på rusdrycksförsäljningens område, kommer med motioner, som gå ut på att tumma på det nuvarande systemet. Och när man kommer med sådana motioner och får dem behandlade av det nuvarande bevillningsutskottet, finna vi alltid bevillningsutskottets ordförande i täten för dem, som åberopa nykterhetsfolkets önskingar, när det gäller att ställa sig välvillig mot dem. Det är uppenbart, att restriktions-systemet som sådant medför ett visst intrång i den personliga friheten, vissa besvärligheter för dem, som skola tillhandla sig rusdrycker, och en viss omgång jämväl för köparna. Men det ligger ju i det Brattska systemets natur att genom dessa inskränkningar göra det så svårt som möjligt för den stora allmänheten att köpa rusdrycker. Det förekommer mig därför som ett fullkomligt undermineringsarbete av det system, som herr *Röing* och många andra hylla, då de här gå fram på sådana vägar, som de gjort. Jag skulle mycket väl kunna förstå, om personer, som ställa sig på en fullkomligt antiförbudsvänlig ståndpunkt, på en ståndpunkt, som innebär frihet för vem som helst att när som helst köpa rusdrycker, om de från sina utgångspunkter kunna försvara denna motion såväl som andra, vilka under de sista årens riksdagar framkommit. Resultatet blir i själva verket det, att man vidtager en åtgärd, som innebär en viss bekvämlighet för köparna och en viss lättnad i möjligheten att tillhandla sig sprit. Men när man har gått fram på denna väg, är det klart, vad som ock redan framhållits, att man icke tagit konsekvensen av det medgivande man vill lämna. Ty är det svårt för den, som bor utefter en järnvägslinje, att få spritdrycker, därför att denne måste sätta sig på tåget och resa in till närmaste stad, där det finnes bolag, eller anlita ombud, som far dit, så är det givet, att det är ännu svårare för den, som icke har tillgång till någon järnvägsled utan måste fara längre väg på skjuts. Jag tänker mig en person, som bor tre mil från en stad, där rusdrycksförsäljning finnes. Denne kan då — jag föreställer mig, att han bor i närheten av järnvägsstation — gå dit en morgon sätta sig på tåget, resa in till staden och köpa sina litrar och så återvända och komma tillbaka på middagen eller eftermiddagen. Men den, som ej har denna möjlighet, som bor kanske tre mil från staden och icke har tillgång till järnväg, hur skall han bära sig åt? Även om detta förslag vinner riksdagens bifall, kan han icke rekvirera sina litrar, ty han får fortfarande icke anlita postverket, utan han måste fara den långa vägen och hämta spriten. Den person, som nu har jämförelsevis lätt att köpa sina litrar, får det betydligt lättare efter antagandet av denna förändring men den, som nu har det svårt, får vidkännas samma svårigheter i framtiden, även om man antager detta förslag. Jag har i min valkrets ett härad, som icke är

(Forts.)

Om ändring i
förrordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.

(Forts.)

berört av någon järnväg. Det finnes personer, som ha 3 och 3 ½ mil till Jönköpings stad att färdas, när de skola hämta sina literar. Postverket befordrar naturligtvis andra varor och postförsändelser men har ej rätt att befordra spritdrycker, vilket förbud också majoriteten inom utskottet vill ha kvar, därför att den anser det lämpligt och riktigt. Det tycker även jag för min del, men det är, jag säger det ännu en gång, en uppenbar inkonsekvens beträffande de vägar, man nu beträtt.

Beträffande den formella behandlingen av detta ärendet ifråga väckte det min synnerliga och stora förvåning, när jag läste igenom betänkandet, att jag ej fann ett ord om, att kontrollstyrelsen, vår högsta myndighet på området, yttrat sig. Och när jag sökte erhålla kännedom om orsaken därtill, erfor jag till min förvåning, att kontrollstyrelsen icke ens haft tillfälle att avgiva utlåtande över en så betydande ändring i gällande lagstiftning.

Jag har redan påpekat, att bevillningsutskottets ärade ordförande i sitt anförande åberopade nykterhetsfolket som stöd för sin ståndpunkt och det har alltid herr Röing gjort, såsom jag erinrat om. Men jag tror, att om han bättre kunde avlyssna stämningen bland nykterhetsfolket i landet, skulle han komma till en annan uppfattning. Även om han är i tillfälle att åberopa någon enstaka röst i riksdagens kamrar, tror jag icke, att den stora massan av de organiserade nykterhetsvännerna kunde intaga en sådan ståndpunkt som den bevillningsutskottet härutinnan intagit. Det kan ju råda olika meningar, jag vill visst inte bestrida det, men den, som vill sätta sig in i frågan, måste säga, att en lättare tillgång på spritdrycker alstrar lättare missbruk. En lättare tillgång till andra varor innebär, att allmänheten mera förser sig med en del artiklar, som de kunnat undvara, om de ej funnits in på knutarna. Så menar jag, att det är här. Lättheten att få hem spritdryckerna, om man bor i närheten av en järnvägsstation, måste komma att alstra ett ökat superi, en ökad användning av spritdrycker. Och vilka åsikter vi än ha om nykterhetstillståndet i landet och vilka åsikter vi än hysa om den organiserade nykterhetsverksamhetens betydelse, om förbudstanken o. s. v., så borde vi vara eniga därom, att vi icke böra bidraga till en ökad konsumtion av brännvin eller rusdrycker. I det avseendet är det mycket beklagligt att konstatera, hurusom statistiken utvisar en alltjämt fortgående ökning, när det gäller konsumtionen. Tro herrarna verkligen, att vi med dessa siffror för ögonen äro försvarade med att vi giva ens det allra minsta lillfinger åt en ökning på detta område.

Nu har herr Röing använt sig av ett argument, som jag skulle vilja benämna gottköpsargument, då han anför, att då han är bosatt i Stockholm och reser hem till Göteborg, sin hemstad, så måste han anmoda en person att köpa in de literar, som han vill taga ut, och skicka till Göteborg. Men jag kan upplysa den ärade ordföranden i bevillningsutskottet, då han tycks sakna sakkännedom därom, att den kära motboken kan transporterats till Göteborg de månader, han bor här, varigenom han slipper besväret att anmoda någon vän att på den uttaga spritdrycker här. Det går lika bra. Det är en lika

enkel sak att skriva en sådan framställning och få motboken transporterad på spritförsäljningsstället i Göteborg som att anmoda en person här i Stockholm att använda motboken för att köpa in de spritdrycker, han önskar.

Herr talman! Jag har med dessa ord velat säga, att *den* tydliga tendens som ligger i denna motion, att man vill frigöra spritdryckerna utöver vad som för närvarande är fallet. Det föreligger ett förslag som gör det möjligt för allmänheten att på ett bekvämare och lättare sätt än hittills tillhandla sig rusdryckerna. Då jag har den bestämda övertygelsen, att en sådan väg icke bör beträdas allra minst i vår tid, så ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Mer herr Hamrin förenade sig herrar *Sjögren, Leander, Runefors, Moberger, Ander, Janson* i Kungsör, *Igel, Nilsson* i Vibberbo, *Sandberg, Johansson* i Gäre, *Karlsson* i Surte, *Danielsson, Olsson* i Rösta och *Olsson* i Labbemåla.

Herr *Engberg*: Herr talman, mina herrar! Det är med en viss tvekan, som jag ger mig in i polemik med den siste ärade talaren i denna fråga, och detta beroende på den läggning, han inte bara den här gången utan över huvud taget, när vi behandla hithörande frågor, ger åt problemet.

Som herrarna erinra sig, så ha vi åtskilliga gånger haft tillfälle att här i kammaren taga ståndpunkt till framkomna förslag, som skulle innebära en förändring av den genomförda restriktionslagstiftningen. För min del har jag därvidlag från början i den mån jag haft att yttra mig i sådana frågor, haft klart för mig, att det finnes vissa linjer, som man under inga omständigheter får släppa, och andra linjer, där man med ledning av erfarenheten själfallet får gå till vissa korrekationer av vad som förefinnes. Ty för mig står det så, att det gäller att bevara och aldrig uppgiva det principiellt grundläggande i denna restriktiva lagstiftning, som bär namnet det Brattska systemet, så länge vi skola bygga vår nykterhetspolitik på en restriktiv lagstiftning över huvud.

Det är därför jag opponerade mig mot ett sådant försök, som på sin tid representerades av det Nylanderska förslaget att motverka avalkoholiseringen av landets nöjesliv, mot försöket att få in rusdryckerna på exempelvis kabareter och teatrar. En sådan utväg skulle, för så vitt jag kan bedöma saken, stå i rak strid med hela den åskådning, som man måste bygga på, därest man vill en fortgående avalkoholisering av samhället. Men, mina herrar, jag får verkligen säga, att när jag lyssnade till den siste ärade talaren, då tyckte jag, att det går något för långt, när man vill göra denna fråga — frågan om en ändring i denna bestämmelse — till en salighetsfråga. Och när man ser på utskottets sammansättning och meningarna för och mot, så märker man ju också, att under den uppfattnings synvinkel, som den föregående ärade talaren representerar i nykterhetsfrågan, anföres det skäl både för och mot den ståndpunkt, som han har intagit

Om ändring i förordningen ang. försäljning av rusdrycker.
(Forts.)

Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.

(Forts.)

utifrån sin principiella utgångspunkt. Ty det tror jag, att herr Hamrin svårigen skall kunna göra gällande, att exempelvis den uppfattning, som utvecklades av herr Holmström, skulle vara mindre präglad av känsla av att här råda missförhållanden, än den uppfattning, som herr Hamrin för till torgs. Och gent emot herr Wikström på Norrlandsbänken skall jag också tillåta mig att framföra några synpunkter på det föreliggande ärendet även med risk att av honom hänföras till den grupp av medborgare, som skulle befinna sig på ett lägre moraliskt plan än de, som i denna fråga omfatta hans och herr Hamrins gemensamma ståndpunkt.

Jag vill då först säga som en allmän reflexion, att jag instämmer med dem, som hålla före, att vi i viss mån *kommit in i en återvändsgränd i vår nykterhetspolitik*. Det är intet tvivel därom, att det s. k. Brattska systemet för närvarande är hotat. Å andra sidan är det alldeles uppenbart, att om man skall rädda vad räddas kan och fortsätta med en lagstiftning i förnuftig riktning på detta område, då få alla goda krafter, som ha intresse av en fortgående avalkoholisering av samhället, se till, att man slår vakt om de principer, som här äro de grundläggande. Jag vill då säga, att den grundläggande tanken i det Brattska systemet är efter mitt sätt att se, att man söker motverka missbruket av tillgängliga alkoholdrycker förnämligast och väsentligast genom själva de åtkomstbestämmelser, som hänföra sig dels till utskiftat kvantum och dels också till vederbörande köparens personliga förhållanden. Det är denna tanke, den individuella kontrollens idé, som det gäller att värna om.

Men om man nu ser på den här föreliggande frågan, är det verkligen herr Hamrins och herr Wikströms uppfattning, att strävandet att hämma alkoholkonsumtionen sättes in på den rätta punkten, när man icke sätter i fråga åtkomstkvantums minskande utan man vill införa vissa svårigheter för köparen att åtkomma det kvantum, som han enligt lag har rätt att få, han må i övrigt vara huru kvalificerad som helst? Nu säger man från den andra kanten, att här får man se till, att man håller på alla de hämmande momenten. Alltså, vi hålla också på den sortens hämmande moment, som består i det trassel, som uppstår för vederbörande att från utminuteringsstället utfå vad han har rätt att få på sin motbok. Det ligger i öppen dag, att den tankegång, som drar gränsen efter det kommunala området och icke efter kontrollområdet, den tankegången står icke riktigt i överensstämmelse med hela principen för det restriktiva systemet. Ty nog måste man fråga sig: varför skall försämdningsrätten vara fri inom kommunens område, men icke inom kontrollområdet? Det rimliga är naturligtvis, att *samma bestämmelser skola gälla överallt inom samma kontrollområde utan undantag*. Det är naturligtvis den riktiga och sunda tankegången, att vad som gäller i den ena delen av kontrollområdet skall också gälla i den andra.

Men vad sker nu, om man håller på nuvarande bestämmelser, som herr Hamrin vill göra till ett slags besvärjelseformel? Jo, då finnas ur köparens synpunkt förmåner inom själva bolagskommunen, men nackdelar för dem, som bo utanför kommunen. Om jag vore

övertygad om att en ändring i enlighet med vad utskottet här hemställt skulle leda därtill, att vi verkligen skulle få såmre nykterhetsförhållanden än vi för närvarande ha, då skulle jag utan tvekan förena mig med reservanterna. Men, min herrar, jag är abslut övertygad därom, att vad alkoholkonsumtionen beträffar kommer den icke nämnvärt att påverkas av att man går på utskottets linje. Ty det är för närvarande så, och det kan nog vitsordas från många håll inom kammaren, att det har redan inarbetat sig ett stäende institut ute i bygderna, som består däri, att man har en viss utsedd person, som utför uppdraget att från utminuteringsställena hemforsla spirituosa, och denna person är i regel sådan, att han icke skäms att skramla med litrarna i järnvägsvagnarna och själv berusa sig på resorna och åstadkomma obehagligheter för medresande. Det har också inarbetat sig ett slags andelssystem, så att transportören har rätt till en viss andel av den transporterade spirituosan. Det är vidare så, mina herrar, och det torde kunna vitsordas från olika håll inom kammaren, att när det börjat utveckla sig på detta sätt, så blir det så, att där vet var och en, som är innehavare av motbok, om han vänder sig till den eller den, som beger sig till det eller det bolaget den eller den dagen, för att transportera spirituosa, så får han på sin motbok vad han vill ha. Vad blir då praktiskt taget skillnaden? Jo, så vitt jag kan se, kan den icke bliva någon annan än att man genom möjligheten till ett skriftligt förfarande skulle måhända kunna undgå den påstötning, som nu äger rum och sålunda skulle därigenom rent av kunna inträda en reduktion. Men för det andra är det alldeles uppenbart, att en förändring av det nuvarande transport- och ombudssystem skulle innebära ett framsteg ur en annan synpunkt. Det är sant vad som påpekats angående dessa köer, angående dessa obehagligheter på järnvägarna och hela den vidrighet, som består däri, att det kommer berusade personer, lastade med litrar för andras räkning. Detta kan undgås. Jag vill också säga, att vi ha skyldighet att taga hänsyn till en annan synpunkt som vi alltför litet räkna med, och det är det psykologiska förargelsemoment, som nuvarande bestämmelser innebära. Det är en stark och bärande tanke i den Brattska synen på dessa frågor — däri måste vi giva honom och hans åskådning rätt — och det är, att man måste räkna med människors psyke sådant det är, och det är icke tu tal om, att därest man har bestämmelser, som i onödan vålla besvärigheter och trassel utan att det praktiska resultatet blir bättre än om dessa bsetämmelser vore borta, så uppammar man det psykologiska underlaget för en fientlig stämning gent emot all förnuftig nykterhetsverksamhet över huvud taget. Och då få förnuftiga strävanden sitta emellan för en dylik politiks skull. Jag är alldeles övertygad därom, att om man vill vinna vad man både från utskottsmajoritetens och reservanternas sida vill vinna, bör man noga akta sig för att sätta sig emot denna, såvitt jag kan se, mycket förnuftiga och i hela kontrollsystemets linje liggande reform. Jag ber att från början få tillbakavisa alla dessa försök, som framkommit från herrar Hamrins och Wikströms sida att göra denna sak till någon speciell fråga för eller emot *förbudet*, som herr Hamrin ryckte in i det här sam-

*Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.*
(Forts.)

*Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.
(Forts.)*

manhanget. Därmed har den icke alls någonting att skaffa. Vi få lov att bedöma frågan lugnt, kallt, lidelsefritt och se till, vad som är det förnuftigaste och bästa ur sakens synpunkt, och gör man det, kan jag, herr talman, icke komma till annat resultat, än att jag av fullaste övertygelse ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Olsson* i Kollungeröd instämde häruti.

Herr *Sävström*: Herr talman, mina herrar! Jag är för min del villig medgiva, att det finns vissa skäl, som tala för bifall till den här motionen. Jag hade tillfälle att se det senast då jag besökte min hemtrakt och på tåget var i sällskap med personer, som förmedlade sändning av spirituosa från en plats till andra platser i Hälsingland. Det är alldeles riktigt, som av vissa talare framhållits, att det vid sådana tillfällen kan bli obehagliga uppträden på järnvägstågen, och det är ganska svårt för järnvägspersonalen att upprätthålla ordningen. Det är heller icke behagligt, om en berusad person blir motad av vid en mindre station, ty där finns icke någon, som tager hand om en sådan sälle, utan det blir mycket otrevligt för personalen vid stationen och befolkningen, som bor där.

Jag vill vidare erinra, att om det på en ort göres framställning om införande av ett spritbolag, kan det hända, att det blir majoritet för avslag på en sådan framställning av det skälet, att det finns en hel del medborgare, vilka resonera som så, att om det vore möjligt att få sitt kvantum sig tillsänt på järnväg, kunde det göra detsamma, om det finnes något spritbolag på orten. Men när det är så svårt att få hem vad man anser sig behöva i den vägen, därför att man måste ha ombud, som ombesörjer det, tycker folk, att det är fördelaktigare att vid ett sådant tillfälle rösta för, att ett spritbolag skall införas.

Det finns som sagt skäl, vilka tala för bifall till motionen, och jag har också fått framställningar från nykterhetsvänligt håll, från helnyktra, förbudsvänliga järnvägsmän i min hemtrakt att rösta för motionen, det vill jag icke fördölja. Men då det gäller att väga skälen för och emot, finner jag ändå till slut — det är kanske bara en tro, men det är en tro, som jag har i motsats till herr Engberg — att förbrukningen skulle komma att stiga, om motionen bifalles. Därigenom överflyttar man sålunda det obehagliga, som nu sker på tågen, i större utsträckning till hemmen. Rekvisitioner skulle säkerligen bli betydligt större än nu, och det kan hända, att folk lånade motböcker och rekvirerade mycket stora partier. Superiet skulle härigenom komma att stiga betydligt, och därför kan jag icke rösta för motionen utan måste yrka bifall till reservanternas förslag.

Dessutom ber jag att få ge uttryck åt en uppfattning, vari jag alltmer stärkts under behandlingen av sådana ärenden som det föreliggande, att det icke går i längden med det nuvarande restriktionssystemet. Jag ser icke någon möjlighet till, att man skall kunna vidmakthålla det. Hur vi än lagstifta, så blir det orättvisor på något håll, och tillståndet är för närvarande oaktat allt, som göres bedrövtligt. Hembränningen avtar icke, åtminstone icke märkbart, och superiet i lan-

det är nu värre än det någonsin varit under kristiden, och det är fråga om det icke är värre än det varit på många år. För min del vill jag säga, att jag stadgas alltmer i den uppfattningen, att vi här ingenting annat ha att göra än att snarast möjligt försöka inrätta oss för permanent förbud. Det blir svårt även då under lång tid, men jag tror, att det tillståndet skall bli bättre än det, som för närvarande råder.

Om ändring i förordningen ang. försäljning av ruadröcker.
(Forts.)

Herr Björklund: Herr talman! Det finns åtskilliga personer i denna kammare, som kommit till mig med en stilla undran över, att jag i denna fråga icke står på samma ståndpunkt som reserveranterna. Jag ber därför att med några ord få klargöra, varför icke så är förhållandet. Jag vill säga, att då jag i detta fall gått med utskottsmajoriteten, är det inte därför att jag på ena eller andra sättet avfallit från nykterhetsidén. Jag har som ledamot av styrelsen för ett spritbolag åtskilliga gånger sett mig förargad på, hur det för närvarande tillgår i synnerhet de första dagarna i månaden. Då skall man ovillkorligen, om man går ut på gatan, få se dessa stora köer, som äro tillfännandes där, och jag får säga, att det för mig såsom varande en människa, som icke gillar spriten som sådan, är förhatligt, att det i verkligheten skall behöva vara sådana köbildningar för att folk skall få inköpa det lagstadgade kvantumet sprit.

Det har påpekats här, att i händelse vi skulle gå den väg, utskottet föreslagit, eller man skulle få sprit sig tillsänt på järnväg, skulle konsumtionen stiga oerhört. Det kan hända, men om man ser, hurudana spritinköp, som gjorts under sistlidna mars och tar hänsyn till vilket kvantum, som förut blivit inköpt, måste jag säga, att det inte heller är bra, som det är för närvarande, ty det supes mera än någonsin förr. Jag säger, att det är tråkigt, att så skall vara förhållandet, men det pekar hän på, att det måste vara fel på något sätt, och jag tror, att det till någon del ligger däri, att vederbörande icke kunna få sig sprit tillsänd. Ja, det är ett faktum, jag vet det, därför att det bolag, jag tillhör som styrelseledamot, vid åtskilliga tillfällen tvingats indraga motböcker för personer, som mot kompensation av kanske en eller två liter tagit bud åt andra och på så sätt förskaffat sig mera, än deras egen motbok medgiver. Jag vill säga, att i regel de personer, som resa och köpa sprit åt andra, äro sådana, som bolaget helst skulle vilja vara av med. Lojala medborgare använda spriten på sådant sätt, att den varken skadar dem eller andra, men det är icke dessa, som köpa sprit för andras räkning, utan de uppsökas själva av sådana personer, som erbjuda sig att utföra uppdrag i den vägen och i gengäld få taga ut en eller annan liter extra. Det är i regel dessa individer, som stå i köerna utanför spritbolagen. När de fått sitt kvantum, händer det, särskilt om tåget icke går omedelbart, att vederbörande hamnar på en krog och berusar sig. Hos oss ha vi 10 eller 20 stycken varena månad, som på detta sätt bli bötfällda för fylleri och därför avstängas från spritinköp för ett år. Jag frågar, om det verkligen är av något värde ur nykterhets synpunkt att ha en sådan tingens ordning. Jag har tagit ståndpunkt i denna fråga ur rent saklig synpunkt, befriad från partisynpunkter,

Om ändring i
förrordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.

(Forts.)

och jag tror, att jag därmed bäst gagnar nykterhetssträvandena. Jag har fått den uppfattningen och kan icke komma ifrån den, att om spriten skall försändas på tågen, är det bättre, att den går i resgodsfinkan än att vederbörande till stor del skola transportera den i magen. Såsom det nu är ställt blir det tråkigheter på tågen och särskilt för järnvägspersonalen. Allt detta har gjort, att då jag haft att taga ställning till frågan, har jag gått med majoriteten i utskottet, och jag har gjort det som sagt därför, att jag tror, att jag gagnar nykterhetsaken mera härmed än genom att ansluta mig till reservationen. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Røing: Herr talman, mina herrar! Det var stor skillnad mellan den motivering för yrkandet om bifall till reservationen, som framfördes av herr Sävström å ena sidan och av herrar Hamrin och Wikström å den andra. Herr Sävström grundade sitt avslagsyrkande på vissa sakskäl, men han medgav samtidigt, att det fanns andra skäl, som talade för den ståndpunkt, till vilken utskottets majoritet kommit. Han bestyrkte även sanningsenligheten och riktigheten av det påståendet, som både herr Wikström och herr Hamrin tillläto sig betvivla, nämligen att kända förbudsvänner ävenledes utom riksdagen hade uttalat sin anslutning till motionen. Herr Wikström trodde icke, att några norrlänningar, som vore förbudsvänner, kunde intaga en sådan ståndpunkt, men herr Sävström medgav, att han själv kände sådana från sin egen valkrets och att han fått brev från förbudsvänner bland järnvägsfolket i valkretsen, vari han uppmanats att ge sin röst till förmån för motionen. Herr Wikström, jag brukar icke återge privatsamtal, vare sig de förts inom riksdagens murar eller annorstädes, såvida jag icke har rättighet att göra det, men så mycket vill jag säga inför kammaren, att jag om en stund kommer att för herr Wikström namnge två kända nykterhetskämpar från ett norrländskt län, som skrivit den ene till en andrakammarledamot och den andre till en förstakammarledamot, vilka båda tillhöra nykterhetsgruppen, och uppmanat dem med kännedom om, hurudana förhållandena äro i den provins de tillhöra till följd av de nu gällande bestämmelserna, att understödja bevillningsutskottets hemställan i denna punkt.

Jag har aldrig, herr Hamrin, tillåtit mig yttra, att nykterhetsfolkets uppfattning är i överensstämmelse med bevillningsutskottsmajoritetens förslag, ty jag tror, att så icke är fallet. Men jag har påstått, att det finns även många förbudsvänner, många kända nykterhetsvänner, som förstå och gilla de synpunkter, som kommit till uttryck i utskottsmajoritetens hemställan och vilka såväl inom utskottet — här naturligtvis endast ett fåtal — biträtt utskottets hemställan som även utom riksdagen uppmanat riksdagsmän att understödja motionen i fråga.

Herr Hamrin talade ävenledes om de siffror, som finnas återgivna i motionen, och som enligt hans mening peka på en betydligt ökad konsumtion. Det finnes, mina herrar, inga siffror tillgängliga, som kunna ådagalägga en betydligt ökad konsumtion, det finns endast

siffror — och om dessa ha reservanterna använt det rätta uttrycket — som ange de kvantiteter spirituosa, som uttagits av samtliga motboksinnnehavare här i landet, och att dessa siffror visa ett ökat literantal, är riktigt. Men det är en sak att uttaga en kvantitet spirituosa på sin motbok, en annan sak är att konsumera densamma. Och vilka personer är det, som äro orsaken till denna ökade uttagning av spirituosa på motboken, och vilka ha åstadkommit denna höjning av siffrorna? Jo, just de personer, vilka i likhet med herr Hamrin m. fl. sätta in all sin kraft i arbetet för det rena förbudet, något som naturligtvis gör, att varenda icke-förbudsvän, om han är innehavare av en motbok, varje månad uttager maximikvantiteten. Men om han sålunda uttagit under de gångna 4 månaderna 16 liter, så kan det mycket väl hända, att han endast konsumerat en eller två liter.

Herr Hamrin var till sist av den stora vänligheten att ge mig ett gott råd, och för goda råd skall man alltid, mina herrar, vara mycket tacksam. Han rådde mig till att transportera min motbok, då riksdagen är slut, till Göteborg och där i stället uttaga den tillåtna kvantiteten i stället för att bedja en god vän göra det för min räkning här i Stockholm. Jag vet, att man kan gå till väga på det sättet. Men jag ber å min sida att få kvittera hans vänlighet med en liten artighet, också innebärande ett gott råd, och jag hoppas att han senterar detta mitt goda råd. Tro icke, herr Hamrin, att ni sitter inne med kännedom och erfarenhet i alla möjliga frågor, men att motparten däremot icke gör det. Herr Hamrin trodde uppenbarligen, att jag var så okunnig, att jag icke visste att en sådan transport av motböcker var tillåten. Jo, det vet jag precis lika bra som han. Men herr Hamrin vet också, att t. ex. en riksdag, som har flera uppdrag i kommittéer, icke på förhand kan beräkna, huruvida han vid riksdagens slut nödgas fortsätta sitt arbete i någon av dessa kommittéer. Sålunda kan icke jag veta, om jag icke kommer att arbeta i tull- och traktatkommittén, under vissa sommarmånader, och därför icke kan bedöma, var jag kommer att vistas under den påföljande månaden. Jag tror därför, att det vore rätt olyckligt för mig att följa det rådet, som jag är övertygad om att herr Hamrin i största vänskap var vänlig nog att ge mig. Mitt råd, som innebär en varning för självöverskattning, tror jag däremot att alla utan skada kunna följa.

Av herr Sävströms anförande framgick, att man kommit till det resultat å förbudsvänligt håll, att det ej längre tjänar någonting till att fortsätta med att lappa på det gamla klädet, utan att man måste gå på den rena förbudslinjen, och jag medger att det ur deras synpunkt är någon mening i en sådan ståndpunkt. Jag är icke förbudsvän och intager därför en helt annan ståndpunkt. Men även förbudsvännerna böra vara med om sådana förändringar i den nuvarande rusdrycksförsäljningsförordningen, som överensstämmer med billighet och ordning. Och jag kan ej förstå, om man anser att det är riktigt vad engelsmannen säger att »time is money», tid är pengar, varför man skall ha kvar en bestämmelse, som tvingar tusentals personer i detta land som bo på landet att offra en halv eller en hel dag varje månad till att resa in till närliggande stad för att köpa spirituosa i

Om ändring i förordningen ang. försäljning av rusdrycker.
(Forts.)

Om ändring i
förrordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.
(Forts.)

i stället för att vara hemma och utföra ett samhällsnyttigt arbete och i stället låta bolaget sända spriten i fråga till närmaste järnvägsstation.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hamrin: Herr talman! Det förefaller, som om man mycket väl kunde säga om de anföranden, som här hållits till förmån för motionen, att de på ett tydligt sätt vilja stryka under vad upphovsmannen till de nuvarande restriktionerna själv yttrat någon gång i slutet av förra året, då han betecknade sitt system såsom ett sådant som ligger i spillror. Ty både av vad herr Engberg och Björklund och framför allt av vad herr Sävström hade att säga, så framgick det, att nuvarande restriktionssystem är odugligt och ligger såsom det sagts i spillror. Men då förefaller det mig, som om de personer, som intaga den ståndpunkten att man bör öppna på kranarna litet mera, ändå borde medge, att man bör slå in på andra vägar och anvisa andra riktlinjer än dem, som man för närvarande är inne på. Min ståndpunkt känner herr Engberg och jag tror hela kammararen för övrigt, och jag förmodar, att majoritetens i denna kammarare ståndpunkt är lika med min i detta avseende, och den är, att en tillfredsställande lösning av detta spörsmål kunna vi aldrig uppnå, förrän det blir ett permanent och lagstadgat förbud, därom råder på vårt håll ingen tvekan. Detta har alltid varit och kommer att bli min ståndpunkt. Men här är nu icke den frågan före, utan vi befinna oss på ett förberedande stadium och laborera alltjämt med ett system, som skulle i själva verket kunna sägas utgöra en kompromiss mellan förbudets anhängare och motståndarna till förbudstanken. Det synes mig under sådana omständigheter, som om det gällde att vara synnerligen försiktig, då man går att vidtaga ändringar, som dock ingen kunnat påstå vara avsedda att minska förbrukningen av spirituösa drycker.

Jag ber att få upptaga ett par av de skäl, som här blivit anförda gentemot den ståndpunkt som jag intager i likhet med reservanterna. Inom parentes ber jag då först att få säga, att om min ståndpunkt i denna fråga är förnuftig eller icke, måste jag själv anse mig kompetent att bedöma från min synpunkt, och jag kan ej tillerkänna herr Engberg någon rätt att mäta upp graden av förnuft för min räkning härvidlag, utan det får han naturligtvis göra för sin räkning men ej för min. Vad själva saken beträffar vill jag för herr Engberg påpeka, att jag förstår ej, vad det ligger för förnuft i att hålla på den individuella personliga kontrollen, samtidigt som man släpper ut varor utan att veta var de hamna, vem som hämtar dem och vem som förtär den. Det är kvintessensen i det Brattska systemet, att man icke blott kontrollerar, hur stor mängd varje innehavare av motbok får köpa, utan jämväl kontrollerar att denna mängd rusdrycker hamnar hos den person, som verkligen har rätt att inköpa den. Men då man nu skall skicka en kvantitet till avlägsna platser, så kommer kontrollen rätteligen att åligga järnvägspersonalen å vederbörande mottagningsstation eller den person, som har utlämningen om

hand, och hur blir det möjligt över huvud taget att utöva någon kontroll här?

Det är vidare så, att man beträffande spritbolagens försäljning har stadgat, att en person skall vara 21 år för att få vara ombud för annan, och det är också bekant att vid en del rusdrycksförsäljningsbolag stadgas, att åldern skall uppgå till 25 år. Men hur blir det möjligt att hålla på en sådan begränsning, om man biträder ett sådant yrkande som det här föreliggande? Vem som helst, som blott har en motbok om hand, kan underskriva en rekvisition och sedan gå till järnvägsstationen och kvittera den försändelse, som kommer. Man kan visserligen säga att detta innebär, om det nu är en obehörig person, som kvitterar, en förfalskning. Men vi känna å andra sidan alla till, att mottagare av gods vid järnvägsstationer ej personligen behöva kvittera ut sitt gods, utan det kan lika väl ske genom ombud. Det är ytterst få fraktsedlar, som jag själv kvitterat men oändligt många, som i mitt namn kvitterats av personer som icke haft juridisk rätt att göra detta. Den personliga och individuella kontrollen lider sålunda betänkliga avbräck genom upphävande av det stadgande, som här är i fråga.

Nu säger vidare herr Engberg, att det blir — jag minns nu icke precis uttrycket — ett slags institutioner, därigenom att inom vissa samhällen eller socknar utsedda personer, få i uppdrag att fara in till städernas försäljningsbolag efter sprit. Ja, men herr Engberg, det är ju så, att lagen stadgar straff för dem, som yrkesmässigt tillhandagå med sådan langning, och då är det ju ett inkonsekvent handlingssätt att söka avhjälpa detta missförhållande på dessa vägar. Det är lika orimligt enligt mitt förmenande, som att man skall minska lönbränningen genom att låta människor köpa så mycket sprit som möjligt.

Vidare sade herr Engberg det, att det är icke fråga här om en minskning av kvantiteten och följaktligen, om jag fattade honom rätt, så kan icke själva superiet vare sig ökas eller minskas. Ja, jag skall tillåta mig i det fallet uttala en livlig förhoppning därom, att då inom kort en motion här föreligger till behandling, som blivit väckt av en av herr Engbergs partikamrater i första kammaren och som går ut på sänkning av kvantiteten från fyra till två liter i månaden, vi här i kammaren få påräkna herr Engbergs mycket, mycket värdefulla stöd.

Slutligen vill jag till herr Engberg säga det, att det är dock en betydlig skillnad mellan de kommuner, där det finns rusdrycksförsäljningsbolag, och sådana, där man icke har det. Jag skall även i detta fall be att få anföra ett exempel, som ligger mig nära och som klart och tydligt belyser vad jag vill säga. Vi ha i Jönköping icke lyckats få bort spritbolaget. För tolv å femton år sedan yrkade jag i stadsfullmäktige för första gången avslag på oktroy, men det har ännu icke lyckats att nå målet, ehuru jag hoppas att det kommer att lyckas. Men i Huskvarna har det efter upprepade försök lyckats att få försäljningen av alkoholhaltiga drycker, svagare och starkare upphävd, tack vare en nyterhetsvänlig majoritet, bestående av herr Eng-

*(Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.
(Forts.)*

Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rusdrycker.
(Forts.)

bergs partikamrater, som där bestämma över den kommunala självstyrelsen. Nu vill jag säga det, att denna kommun, som bestämt uttalat sig mot försäljning av spirituösa drycker, har givetvis gjort det, därför att den inom sin hank och stör icke vill ha någon sådan försäljning. Huskvarna är tilldelat Jönköpings spritbolag, som tillhandagår med försäljning jämväl till Huskvarna. Nu skulle jag vilja påpeka, att upphäver man den bestämmelse, som här ifrågasättes, så kommer det givetvis att bli så, att i betydlig utsträckning den lilla järnvägsstationen i Huskvarna får bli en hämtningscentral för rusdrycker, precis likadan som den, som existerar vid ett par av våra gator i Jönköping. Det ligger därför en ovillkorlig skillnad mellan olika kommuner, mellan dem, som tillåtit utskänkning, och dem, som sagt absolut nej. I det avseendet ingår ovillkorligen en förändring av den kommunala självstyrelseprincipen.

Jämväl herr Björklund noterade ju, att det är synnerligen tråkigt, att det supes så mycket i vår tid, men när herr Björklund kom till korrektiven däremot, så säger han, att genom en sådan här bestämmelse skall det icke bli sådana obehagligheter och tråkigheter, som hittills, utan de skulle minskas. Ja, då erinrar jag mig talet om att minska superiet medelst konsumtion. Men på den vägen, det vet herr Björklund lika väl som jag, kan man aldrig komma till rätta med denna fråga.

Slutligen, herr talman, vill jag säga herr Röing, att jag tycker det är något förmätet, när man anhåller, att riksdagen skall lagstifta med hänsyn till herr Röings 16 liter och hans motböcker.

Herr Wikström: Herr talman! Jag begärde ordet i första rummet med anledning av vad herr Engberg yttrade i sitt anförande. Det var mig en överraskning, när jag hörde med vilken fullständighet han tyckte ha tillägnat sig de Brattska synpunkterna och den förut-sättningslösa anslutning, som han gav de principer och de åsikter, som ligga bakom detta system. Jag kunde icke så fullt följa med hans vackra, värtaliga och filosofiska utläggningar, men jag fick i alla fall i stort sett den uppfattning av vad han sade, att när vi nu en gång godtagit detta system, så få vi lov att bygga på de bestämmelserna, som avse att utmäta en viss kvantitet och därjämte på att kontrollen över avstängningen blir effektiv o. s. v. Men vad därutöver är, det är om icke av ondo, så i varje fall någonting att bygga och hålla på ur nykterhetssynpunkt.

Jag ber då att få säga något, som jag eljest icke ämnat indraga i denna debatt, nämligen vad jag tänker och vad vi nykterhetsvänner i allmänhet tycka där uppe i min hemtrakt om detta system. Jag ber då för det första att få fastslå, att denna maximibestämmelse av 4 liter per månad eller 48 liter per år ha vi icke den minsta nytta av i mina hemtrakter ur nykterhetssynpunkt, icke ett dugg. Och varför? Jo, därför att konsumtionen där varit sådan, att det är ytterligt få personer — jag skulle kunna säga, att man kan räkna dem på fingrarna, men det är naturligtvis för mycket sagt, men det är i varje fall ett försvinnande procenttal — vilka någonsin konsumerat 48

liter spritdrycker per år. Det ligger icke till på samma sätt där, som det exempelvis gör i samhällen som Stockholm och dessa andra storstäder, där man använder sprit dagligdags hemma hos sig, där spriten ingår i det *dagliga* levnadsbehovet. Det går icke till på samma sätt på stora trakter av landsbygden och i varje fall icke i Norrland; utan där köper man vanligtvis sin liter vid påsk, pingst eller midsommar, konsumerar den »omedelbart och i ett sammanhang» och får sin fylla och därmed punkt. Sedan kan det gå många månader, innan man köper nästa liter. Det blir ingen konsumtion av 48 liter per år i genomsnitt. Men för de personer, som verkligen vilja konsumera mera sprit än ransonen medger, finnes det utomordentligt rikligt tillfälle därtill med dessa 48 liter per år. Det är nämligen den enklaste sak i världen för dessa personer att genom vänner och väns vänner, som icke själva behöva hela ransonen, skaffa sig allt vad de behöva. Denna maximibestämmelse verkar icke i någon som helst mån inskränkande på dryckenskapen. Men hela »systemet» ökar superiet där uppe i mycket hög grad, därom råder intet tvivel. Hur kan detta gå till? Jo, herr Engberg talade om att man skulle ta hänsyn till de »psykologiska faktorerna», och jag vill därför också peka på en hel del psykologiska faktorer, som det är allt skäl att lägga märke till. Vi hade kommit ett så pass långt stycke där uppe i våra trakter, att det åtminstone i stora delar på landsbygden var ett medborgerligt plus att vara nykter, det var ett plus till det vanliga sociala anseendet att vara *absolutist*. Man förlorade icke sin ära genom att ta en sup, men det ansågs långt bättre att låta bli. Och när man kommit så långt, har man verkligen lagt en bärande grund för fortsatt nykterhetsarbete, en grund, som håller att bygga på. Så kom detta motbokssystem. Hur blev det då? Jo, det uppfattas visserligen nu som ett minus i medborgerligt anseende, att man uppför sig så, att man blir fränkänd motboks-rätten, men fransidan av detta är, att motboken blir ett slags medborgerligt frejdebetyg, och att detta, att man har sin motbok, anses vara ett statens bevis på att man är en ordentlig och skötsam karl. Detta har visat sig leda till det resultat, att en mängd folk, ordentligt och präktigt folk, som eljes aldrig använt sprit, skaffat sig motböcker. Men det verkar vidare så, att det för personer, som en gång fått sin motbok, blir ett slags nödvändighet, ett »psykologiskt» behov, att också taga ut den sprit, som man kan få på den.

Man kunde göra ungefär samma iakttagelse under ransonerings-tiden för livsmedel. Det fanns t. ex. i min hemort bondgummor, som erhöilo ransoneringskort för torkad frukt. De hade inte i sitt liv använt torkad frukt, de visste icke, hur den skulle tillagas, och de hade fullt med mat hemma hos sig — det fanns nämligen ingen matbrist i de trakterna — men de voro så ivriga att få ut vad korten gävo befogenhet till, ty i annat fall kände de sig gå förlustiga en rättighet, som staten tillmätt dem. Dylika psykologiska stämningar och strömningar, som inte så noga kunna förklaras och analyseras men som äro lika verksamma och verkliga för det göra också, att detta motbokssystem, åtminstone så långt jag kunnat iakttaga, verkat

Om ändring i
förordningen
ang. försälj-
ning av
rasdrycker.
(Forts.)

Om ändring i förordningen ang. försäljning av rusdrycker.
(Forts.)

fullkomligt förödande för den nykterhetsopinion på absolutistisk grund som förr haft starkt fotfäste däruppe i Norrland.

Jag har nyss under påsklovet och en vecka därefter varit selsatt med att revidera fyra spritbolag. Jag samtalade därvid med åtskilliga av de styrelseordförande och styrelsemedlemmar, som funnos i dessa bolag. De flesta voro icke nykterhetsvänner och absolutister i likhet med mig, och vi kommo därför icke väl överens i alla frågor. Men just beträffande dessa synpunkter instämde, såvitt jag kunde förstå, varena en uti mitt påstående, att detta motbokssystem verkat i riktning att utbreda supseden långt utöver de kretsar, dit den förut inträngt. De hyste intet tvivel om den saken.

När det förhåller sig så, får man icke undra över att vi helt enkelt icke räkna med denna fyralitersgräns, som man har satt in med hänsyn till Stockholm och storstäderna. Vi ha intet gagn av densamma. Däremot behöva och vilja vi ha kvar de övriga restriktiva bestämmelser, som vi tillkämpat oss under årens lopp.

Jag är villig erkänna, att det naturligtvis kan anföras skäl även för motionen. Givetvis medför detta transportförbud även sina olägenheter och hinder, men i stort sett är det icke tu tal om att det i alla fall verkar till gagn för nykterhetssaken och inskränkande på supseden.

Jag förstår så väl, och jag hör det av de yttranden, som här fällts, att man dömer efter erfarenheter från orter, där dessa spritbolag finnas. Man tycker, att det är otrevligt med dessa stora köp och med den onykterhet, som uppstår vid avhämtandet av spriten. Och så drager man en sådan slutsats som herr Björklund, att det ökade superiet beror på att man icke får skicka sprit på järnväg. Detta är väl ändå en något trång syn på saken. Jag vädjar till Eder, mina herrar, att i stället se bort från dessa obehag — dessa köer kunna ju för övrigt också på sätt och vis ha en missionerande betydelse — och räkna med, hur det skulle verka utåt bland det stora flertalet av befolkningen ute på landsbygden, om man upphävde detta transportförbud.

Jag ber också få fastslå, att hela den bevisföring, som man använder till förmån för denna motion, kan i vartenda ord alltjämt sägas gälla även till förmån för ett upphävande av transportförbudet per post. Varför i all världen draga Ni inte ut konsekvenserna, mina herrar, och säga, att det skall råda fullkomlig frihet på detta område? Ty dithän skulle ju Edert resonemang och Eder bevisföring leda. Jo, helt enkelt därför, att frihet att transportera sprit per post en gång har funnits till och bevisligen medfört en sådan spritflod ute på landsbygden och sådana obehag, att man måste taga bort denna rättighet. Jag medger, att ett upphävande av transportförbudet på järnväg verkar mindre farligt än om transportförbudet på posten upphäves, men det verkar dock i samma riktning. Det finns inte det ringaste tvivel, om, att ett sådant upphävande komme att öka konsumtionen och superiet betydligt.

Jag ber att i likhet med ett par föregående talare få säga, att jag inte tror på möjligheten att komma fram till en verklig folknkyrighet med nu gällande ransoneringssystem. Jag ställer mig visser-

ligen rätt så skeptisk även till möjligheterna att för närvarande genomföra förbudet, men då jag inte tror på nyttan ur nykterhetssynpunkt av ett ransoneringsystem för landsbygden, måste jag så mycket starkare hålla på de bestämmelser, som vi i övrigt ha kvar, och som äro ägnade att i någon mån hindra supsedens utbredande över vår landsbygd.

Jag skall icke upptaga tiden längre, ehuru det vore en hel del annat, som kunde vara frestande att giva sig in på, utan jag skall sluta med att fortfarande yrka bifall till reservationen.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande betänkande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

§ 17.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 5 maj 1920.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Jönköpings län insänts en den 3 maj 1920 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll att, sedan landstingsmannen S. P. Svanberg från Smålands Anneberg blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för en tid av tre år, räknade från och med den 1 januari år 1918, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 67 § av lagen om val till riksdagen banmästaren Gottfr. Svärd i Holsbybrunn blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år 1921.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och t. f. chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

Hjalmar Nyman.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, godkände kammaren den däri omnämnda fullmakten samt förklarade herr Svärd behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.45 e. m.

In fidem

Per Cronvall.